

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Grau de Filologia Catalana

Treball de Fi de Grau

Curs 2021-2022

Ferran Puigdemívol i el seu temps

Roser Obradors Serra

Tutor: Josep M. Domingo Clua

Barcelona, 14 de juny de 2022

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

*Sobretot això: preguntis en l'hora més silenciosa de la seva nit:
¿he d'escriure? [...] Aleshores construeixi la seva vida
damunt d'aquesta necessitat.*

RAINER MARIA RILKE, *Cartes a un poeta jove* (1903)

*Tinguem sempre present que el qui fa cultura, per modesta que sigui,
fa sempre una obra d'alta, de pura i de durable política, de l'única
que és prou forta per resistir els temps i mantenir-se per damunt de
totes les vicissituds de les coses i els homes.*

GAZIEL, «Cultura i política (Notes d'una conferència)» (1930)

Al professor Josep Maria Domingo, per la seva incessant paciència, simpatia i guiatge.

Al meu avi Valentí, per tot l'amor i tota la saviesa que sempre m'ha donat.

Al Joan Serra, l'oncle i llibreter que em va trobar el poemari.

A Montserrat Torra, per recordar i reivindicar un llegat.

Resum:

El present treball vol ser una primera endreça i dissecció de tota la informació que s'ha pogut anar reunint sobre un poeta inconnegut, el manresà Ferran Puigdellívol i Corrons, que morí jove, i el seu únic poemari, el pòstum *Cementiri d'estels* (1982). Comença amb un repàs del panorama històric, cultural i literari de la Manresa de principis de segle XX, apartat imprescindible per entendre el següent sobre les influències i els condicionants de la vida de Puigdellívol. L'estudi clou amb una breu anàlisi de la seva poesia, la seva biblioteca personal i uns quants escrits esparsos.

Paraules clau: poesia, Ferran Puigdellívol, Manresa, cultura, segle XX

Abstract:

The present work aims to be a first handling and dissection of all the information that has been collected regarding an unknown poet, the Manresan Ferran Puigdellívol i Corrons, who died young, and his single book of poems, the posthumous *Cementiri d'estels* (1982). It begins with a review about the historical, cultural and literary outlook of Manresa at the beginning of the 20th century, an essential part in order to comprehend the next one about the influences and determining factors of Puigdellívol's life. The study closes with a brief breakdown of his poetry, his personal library and some distinct writings.

Key words: poetry, Ferran Puigdellívol, Manresa, culture, 20th century

Amb aquest escrit declaro que sóc l'autor/autora original d'aquest treball i que no he emprat per a la seva elaboració cap altra font, incloses fonts d'Internet i altres mitjans electrònics, a part de les indicades. En el treball he assenyalat com a tals totes les citacions, literals o de contingut, que procedeixen d'altres obres. Tinc coneixement que d'altra manera, i segons el que s'indica a l'article 18, del capítol 5 de les Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges de la UB, l'avaluació comporta la qualificació de "Suspens".

Barcelona, a 14 de juny de 2022

Signatura:

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ÍNDEX

1. Introducció.....	9
2. Manresa, vila espiritual. Petit focus literari i cultural.....	11
2.1. Entitats i figures memorables.....	13
2.2. Premsa.....	16
2.3. La Impremta de Sant Josep.....	18
2.4. Certàmens literaris.....	21
3. La figura de Ferran Puigdel·lívol.....	22
3.1. Fill de pagès, però apadrinat per la poesia.....	22
3.2. Ambicions truncades.....	25
3.3. La gesta de <i>Cementiri d'estels</i> : sepulcre i estrelles.....	30
4. L'escriptori de Puigdel·lívol.....	35
4.1. Poemes.....	35
4.2. Biblioteca, textos i lectures.....	45
5. Conclusions.....	48
Bibliografia.....	50
Annex.....	53
<i>Revista Il·lustrada Jorba</i> : núm. 320, 1-V-1936.....	53
Transcripció parcial de la conversa amb Valentí Serra.....	56
Transcripció parcial de la conversa amb Montserrat Torra.....	65
Arbre genealògic de Ferran Puigdel·lívol i els seus familiars.....	79
Article de Ferran Puigdel·lívol a <i>El matí</i>	82
Entrada de Puigdel·lívol a Cal Jorba; llista d'empleats.....	85
<i>Llibre d'Entrades i Sortides de la Santíssima Trinitat</i> del 1936 (parcial).....	87
Cartes de Josep Maria Folch i Torres (1937-1940).....	92
Cartes de Josep Maria Boix i Selva (1937-1940).....	105
Uns quants poemes originals: «El vent», «Carrers i camins» i «Rosari de família».....	136
Premis literaris atorgats a Ferran Puigdel·lívol.....	140

Índex de llibres confeccionat per Puigdemívol (parcial).....	146
Fragment de les memòries del <i>Certamen Literario</i> de 1940.....	151
Últimes composicions premiades al Certamen de 1941.....	157
Article de Ramon Torra i Puigdemívol al <i>Regió7</i> (1982).....	160
Article a la revista esportiva <i>Mirador</i> , núm. 15 (maig-juny 1982).....	162
Carta a la família de Maur Maria Boix i Selva (21-VII-1982).....	164
Article de Joaquim Ventalló a <i>La Vanguardia</i> , núm. 36.135 (5-VIII-1982).....	166
Carta a la família de Marià Manent i Cisa (11-II-1983).....	169
Carta a Montserrat Torra de Joan Perucho i Gutiérrez (23-V-1993).....	171
Article de Joan Perucho i Gutiérrez a l' <i>Avui</i> , núm. 5.635 (4-VII-1993).....	174
Article de Toni Mata i Riu al <i>Regió7</i> (29-X-2019).....	176

1. INTRODUCCIÓ

La manera com se m'acut de començar aquest treball és explicant que jo, si no hagués sigut per una fortuïta però encertada disposició d'esdeveniments, probablement ni tan sols hauria sentit a anomenar mai el nom de Ferran Puigdemívol. Però un dia, l'octubre del 2019, em va anar a parar a les mans un diari del *Regió7* que resguardava en una de les seves pàgines, talment com si m'esperés, una notícia amb un titular que deia: «Redescobrint un poeta de 21 anys»¹, acompanyat de la fotografia antiga d'un noi de mirada fonda. El subtítol detallava que havia sigut manresà i que havia mort molt aviat de tuberculosi; el cos de la notícia, que havia viscut al barri de les Escodines i que tenia un poemari pòstum, *Cementiri d'estels* (1982). A mi, que aleshores feia poc que havia encetat el segon curs de carrera, la notícia sobre l'existència d'un poeta de la meua ciutat —del meu barri!— inèdit, pràcticament desconegut, evidentment m'engrescava.

Vaig retallar el full de diari i em vaig passar els dies consecutius cercant un exemplar del poemari per Internet i fent-li preguntes al meu avi, que havia nascut onze anys més tard que Puigdemívol i, gràcies a la seva memòria indefallent, en tenia uns quants records. El poemari me'l va aconseguir el meu oncle llibreter Joan Serra en una llibreria de vell de Badalona, el meu avi em va respondre les preguntes i la meua mare em va regalar la biografia *Ferran Puigdemívol (1919-1941). Una vida entre versos* (2019), escrita per Montserrat Torra i Puigdemívol, neboda del poeta i filòloga. Era arran d'aquesta publicació, que avinentment celebrava el centenari del naixement del poeta, que s'havia escrit la notícia del *Regió7*. Per tant, crec que es pot afirmar que molt segurament no estaria redactant aquest treball si els meus ulls no s'haguessin fixat en l'article.

L'objectiu que m'ha empès a fer aquest treball, doncs, ha sigut endreçar totes les informacions que he pogut anar congriant en relació amb la figura de Ferran Puigdemívol, tractar d'identificar-ne de noves i de posar-ho, tot plegat, en sintonia amb el context històric, cultural, literari i social que borbollejava a la Manresa del seu voltant. Com el lector d'aquest treball ja deu pressuposar, una petita ciutat de l'interior difereix força de la metròpolis barcelonina. Per molt que a Manresa hi hagués un important nucli de cultura i intel·lectualitat, Catalunya encara estava arrapada a una

¹ L'article en qüestió, de Toni MATA, es pot trobar referenciat a l'apartat de bibliografia del treball i reproduït a l'annex.

vella idea, antirural i monocèntrica, de manera que el postulat vingut del Noucentisme —segons el qual els intel·lectuals catalans, fossin de la ciutat o del poble que fossin, només coneixerien la puixança si s'unificaven— només funcionava si aquests se supeditaven a la creixuda i capital Barcelona. En fi: un entorn sempre és determinant per al fat de l'individu. Els naturalistes ho sabien.

Com a estudiant de Filologia Catalana, també he volgut, és clar, oferir una anàlisi humil d'alguns dels poemes més destacats de la seva fugaç, per bé que profusa obra. L'anàlisi se centra en poemes que puguin ser rellevants a l'hora d'explicar tots aquells mons en què va orbitar Puigdemívol: d'una banda, el físic, això és, la ciutat de Manresa i els seus indrets més cardinals; d'altra banda, l'interior, que en el cas de Ferran estava ple d'una estimació per totes aquelles coses més petites, insignificants i imperceptibles; per acabar, el nou món que comencen a veure les retines d'aquelles persones que han experimentat la maduració sobtada de saber-se greument malaltes i, molt probablement, a les acabances de la seva vida.

Per fer l'elaboració del treball, m'he basat sobretot en la biografia tan detallada de Puigdemívol escrita per Torra i en la introducció amb què va encapçalar el poemari *Cementiri d'estels*, que va ser editat per ella mateixa. La introducció del poemari té una extensió de 28 pàgines, en les quals Montserrat Torra explica els fets més significatius de la vida del seu oncle, descriu (bo i conjecturant a través del que ha après llegint els seus poemes) com devia haver sigut el seu caràcter i com va anar esdevenint poeta, i ofereix unes primeres píndoles de la seva poesia, és a dir, versos de poemes de l'obra que acompanyin el que ens narra. El poemari conté 175 poemes, alguns dels quals semblen inacabats, i té 272 pàgines. La biografia de l'any 2019, *Ferran Puigdemívol (1919-1941). Una vida entre versos*, és una mica més breu: consta de 211 pàgines i, tot i que conté una antologia de 54 poemes, és un llibre més consolidat, ja que proporciona un gruix molt important de documentació gràfica i epistolar entorn de Puigdemívol:

- Fotos del poeta en diferents etapes vitals.
- Fragments de documents i de cartes rebudes per la família amb motiu de la publicació del poemari l'any 1982 (dues de les quals són de Marià Manent i de Joan Perucho).
- Enumeració de les obres que Puigdemívol tenia a la seva biblioteca (diccionaris, gramàtiques, tractats, novel·les i llibres de poesia i de teatre, clàssics).

- Mostres de traduccions que feia de poemes en llengua estrangera.
- Enumeració dels premis que va guanyar.
- Fragments de cartes a amics, que contenen les seves idees i inquietuds creatives.
- Exemples de revistes locals en què va col·laborar.
- Activitats culturals de les quals en va ser partícip.

... Entre molta altra informació valuosíssima, que no es podria trobar aplegada enlloc més. És per això que no es pot donar per acabada aquesta introducció sense reconèixer la indispensabilitat d'aquestes dues publicacions, impulsades per Montserrat Torra i els seus familiars. Sense elles, com ja he dit, no tindria sobre què sustentar el meu treball final de grau; més ben dit, ni tan sols hi hauria treball. No hauria arribat a sentir l'entusiasme d'indagar, cent anys més tard, sobre un tal Ferran Puigdemívol i el seu temps.

2. MANRESA, VILA ESPIRITUAL. PETIT FOCUS LITERARI I CULTURAL

Tal com ja s'ha apuntat a la introducció d'aquest treball, a principis del segle XX hi havia un notori desequilibri entre Barcelona i la resta de capitals de comarca de Catalunya. No només l'urbs barcelonina havia rebut més de dos-cents mil immigrants que provenien de l'Espanya meridional, sinó que mancava una vertebració policèntrica que la connectés fermament amb la resta de ciutats catalanes. Per culpa d'això, la imatge que anhelava el Noucentisme d'unificació de tots els intel·lectuals catalans es traduïa, forçadament, en una supeditació i una dependència al món barceloní. Es podria dir, doncs, que Catalunya patia de macrocefàlia.

Per descomptat, hi hagué qui se'n va adonar, d'aquest desequilibri provocat per la desmesurada creixença de Barcelona i la inexistent compenetració amb els altres centres culturals del territori. L'escriptor i periodista Gaziell, pseudònim d'Agustí Calvet i Pascual, feu una conferència el 26 d'octubre de 1923 a Girona, *Les viles espirituals*, en què defensà que alguns modestos centres comarcals també esdevinguessin focus de cultura (LLANAS, 2003: 63). L'any 1926 la va incloure en forma d'assaig al seu llibre *Hores viatgeres*. «Només hi ha una cultura; la cultura dels astres barcelonins i els seus pàl·lids satèl·lits. Només hi ha una sola i veritable capital: Barcelona. Tota la resta, a Catalunya, és província...», escrigué. I es referia a ciutats com Vic, Manresa, Igualada,

Reus o Tortosa, entre d'altres, com a *viles espirituals*, que definia d'aquesta manera: «[U]na vila ni massa gran ni massa xica, assossegada, silenciosa, dansa, on els matins són més purs, els jorns més llargs i les nits més serenes i profundes que a les ciutats atrafegades, i on el temps sembla que s'escola com per art d'encantament... [...] Catalunya n'és rica, d'aqueixes viles beneïdes. I imagineu-vos el que podria ésser la nostra terra, si una nova política cultural sàviament concebuda anés omplint de mirra aqueixos vasos dispersos... No caldria pas, per això, destruir la capital de Catalunya. Barcelona deu continuar essent el centre de la nostra cultura. I l'important fora... anar equilibrant tots els seus membres» (CAHNER, 1991: 27).

És possible que, prèviament a aquests paràgrafs, el lector d'aquest treball tingués la visió d'una ciutat com Manresa en aquella època com un món resclosit i aïllat. Però el cert és que en aquestes ciutats mitjanes també hi havia un gran potencial cultural —i, en conseqüència, literari— agitant-se de manera, potser, més discreta i ignorada. Calia establir un diàleg amb Barcelona i la resta de *viles espirituals*; una xarxa interdependent que les fes a totes participants del debat cultural. No n'hi havia prou amb els intents individuals de cadascú per fer contacte amb personatges de Barcelona o d'altres indrets (com veurem, Ferran Puigdemívol també va fer mans i mànigues per cartejar-se amb autors de fora de Manresa): faltava aguditzar els nuclis culturals emissors i crear escoles, museus, instituts universitaris, biblioteques..., tasca que, positivament, ja havia emprès la Mancomunitat de Catalunya (TOMASA, 2021: 44).

«Manresa no té consciència de ser ciutat, aquella consciència a la qual es refereix Eugeni d'Ors en la seva glosa *La ciutat i les serres*, sinó de ser un poble gran. Solament uns intents per part de l'arquitecte Fírmat i la presència de dibuixants com Anselm Corrons i la retardada aparició de Joan Vilanova [...] marcaran el pas de l'estètica del nou-cents per Manresa, on el debat camp-ciutat és sentit amb més intensitat que en altres indrets de Catalunya» (PARCERISAS, 1981: 21).

Gaziel, de fet, esmenta explícitament Manresa a la seva conferència de Girona del 1923 com a exemple de *vila espiritual*. TOMASA defensa que si hagués pronunciat la seva conferència a Manresa en comptes de Girona «[s]'hauria trobat una ciutat històrica, amb persones inquietes. [...] Una ciutat en transformació, amb joves que esdevindrien intel·lectuals a la República (*decapitats* per la Guerra Civil), amb industrials que no confiaven en la ciutat, una cúria conservadora, un proletari radicalitzat. Fase crisàlida d'una ciutat que no va esdevenir papallona» (2021: 44). I, no cal dir-ho, tot això fou el

context sincrònic a Ferran Puigdemívol, l'embolcall historicosocial que el va modelar, condicionar i, també, fer progressar. Per aquest motiu, no consideraria raonable posar-me a escriure sobre Puigdemívol sense oferir abans unes quantes pinzellades de com era la Manresa de les primeres dècades del XX.

I encara, l'11 de juliol de 1930, Gaziel es dirigí a l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera per parlar sobre el tema de l'acte: «Cultura i política». LLANAS aconseguí de transcriure l'autògraf esquemàtic que va escriure mesos després de la conferència, probablement amb el propòsit d'ampliar-lo i publicar-lo (2003: 64). Conté les idees més importants sobre les quals dissertà aquell dia a Igualada, algunes de les quals són molt escaients per a aquest treball:

«I jo us dic que un gran llibre, una revista comarcal ben feta, un diari català, un centre com aquest, un Orfeó Català i fins uns Cors de Clavé han fet més per la catalanitat que totes les eleccions perdudes o guanyades, i que el vent s'emporta.»

«[T]inguem sempre present que el qui fa cultura, per modesta que sigui, fa sempre una obra d'alta, de pura i de durable política, de l'única que és prou forta per resistir els temps i mantenir-se per damunt de totes les vicissituds de les coses i els homes.»

2.1. Entitats i figures memorables

Manresa, igual que a la resta de Catalunya, va viure una expansió de llibertats polítiques i socials amb l'inici del període de la Segona República (1931-1939). Aquestes noves llibertats van propiciar una difusió de noves tendències i idees en el món de la cultura, al qual van democratitzar-ne una mica l'accés, si bé bona part de l'activitat era impulsada per iniciatives particulars que provenien d'una societat civil amb un teixit associatiu cada cop més desenvolupat. «Tot i que existia la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, cal precisar el seu paper: en aquells moments, la prioritat era l'ensenyament i, a més, les dificultats econòmiques impedièren a la pràctica el finançament de grans projectes i equipaments culturals. Per tant, malgrat una major sensibilitat social i una voluntat d'arribar al màxim possible de persones, la tasca del govern municipal en el terreny municipal i artístic quedà, en moltes ocasions, limitada a les bones intencions» (ALOY *et al.*, 2009).

Tanmateix, després de la repressió patida durant la Dictadura de Primo de Rivera, els nous governants republicans a Catalunya van donar molta prioritat a la recuperació de l'ús de la llengua catalana, i és per això que la majoria d'entitats polítiques, culturals, lúdiques... van catalanitzar programes, rètols i cartells. A Manresa, la Comissió de Cultura de l'Ajuntament va difondre la llengua i cultura catalanes mitjançant cursets, exposicions i conferències. El març de 1932 nasqué l'entitat catalanista Palestra de Manresa, que al seu torn, a finals d'any, va crear un comitè procatalanització constituït per més entitats: el Centre Excursionista de la Comarca del Bages, el Centre Excursionista Montserrat, l'Orfeó Manresa, el Ràdio Club Manresa, el Foment de la Sardana, la Delegació Protectora de l'Ensenyança Catalana, l'Associació de Dependents del Comerç i la Indústria, el Casal Regionalista del Bages... També hi havia moltes altres entitats representatives, a Manresa, en aquells aleshores: l'Ateneu Obrer Manresà, l'Esbart de Dansaires Manresans, l'Associació de Música de Manresa, els Amics del Teatre i l'entitat esperantista Bela Espero (ALOY *et al.*, 2009). Aquesta entitat esperantista, el nom de la qual significa «Bella Esperança», fou fundada el 1910 i presidida per Josep Albagés i Ventura (1877-1964), un il·lustre mestre i pedagog que també era precursor d'un nou model escolar a l'institut Lluís de Peguera. A banda d'introduir l'esperanto a Manresa, també va organitzar-hi, el juny de 1936, un congrés de la Kataluna Esperantista Federacio², i va fundar altres entitats esperantistes a Vic (ALOY *et al.*, s.d.).

Però no tot fou esperanto: a Manresa també s'hi van coordinar altres activitats culturals molt rellevants, com ara la visita al Teatre Kursaal, l'any 1933, de l'Orfeó Català i el seu director, Lluís Millet, o les conferències de Pompeu Fabra, Carles Soldevila, J.V. Foix i dels manresans Jaume Serra i Hünter i Josep Maria Planes (ALOY *et al.*, 2009). Jaume Serra i Hünter (1878-1943), pensador idealista que escrivia poesia (VERDAGUER, 2011: 45), va traslladar-se de molt jove a Barcelona, però era manresà de naixença i, com ja s'ha comentat, va retornar-hi als 53 anys, a l'agost i setembre de 1931 (VERDAGUER, 2011: 150), per fer-hi unes xerrades divulgatives sobre filosofia. Josep Maria Planes (1907-1936), per la seva banda, fou un reporter que arribà a ser molt llegit i conegut fora de Manresa, però el lligam amb la seva ciutat natal i la formació que va rebre-hi són innegables: inicià la seva carrera publicant en un diari conservador com *El Pla de Bages*, on s'hi pot trobar el gruix més important dels seus articles

² Podreu trobar un article de la *Revista Il·lustrada Jorba* sobre la celebració d'aquest congrés annexat al final del treball.

(SOLERNOU, 2016: 3-4). Juntament amb un amic seu, l'escriptor i joier Vicenç Prat i Brunet (1902-1957), amb qui compartia la fascinació per l'actualitat cultural i política, van fundar la revista d'esquerres *L'Om* (SOLERNOU, 2016: 8). També va escriure un article a la revista noucentista *Civtat* (SOLERNOU, 2016: 50). Malauradament, Manresa i *El Pla de Bages* se li van acabar fent petits, i quan ja despuntava en el món del periodisme local va marxar cap a la capital de Catalunya, on va contreure amistat amb Josep Maria de Sagarra (SOLERNOU, 2016: 20). Amb tot i amb això, no va arribar a desvincular-se mai de Manresa ni de la seva vida social, política i cultural, i sempre trobava la manera de parlar-ne als seus articles (SOLERNOU, 2016: 63). Fou el primer periodista d'investigació de Catalunya, i també la primera víctima, ja que fou assassinat per membres de la FAI quan només tenia 27 anys (ALOY *et al.*, s.d.).

Planes ens enllaça instantàniament amb una altra figura del panorama manresà que seria imperdonable no explicar: el seu amic Joaquim Amat-Piniella. Nascut l'any 1913 (és a dir, només set anys més gran que Ferran Puigdemívol), també fou reporter i, compromès amb la seva ciutat, el seu país, els drets humans i la llibertat, un activista cultural i membre del partit d'Esquerra Republicana de Catalunya a Manresa (ALOY *et al.*, s.d.). Debutà com a escriptor el 1933 amb *Ombres al Calidoscopi*, i el pròleg fou escrit per Josep Maria Planes (SOLERNOU, 2016: 85). Piniella, però, a les acaballes de la Guerra Civil, fou empresonat en un camp de refugiats de França i després deportat a Mauthausen, horrorosa experiència a partir de la qual va escriure la seva obra més reeixida, *K. L. Reich* (1963)³.

També és digne d'esment el poeta Fidel Riu i Dalmau (1895-1981), de cert relleu, qui també fou periodista i molt present en la vida cultural manresana. Va dirigir *El Pla de Bages*, del qual n'era redactor fix, i va crear i també dirigir les ja mencionades revistes noucentistes *Cenacle* i *Civtat*. Col·laborà a *L'Om*. Escrigué poemaris com *La veu subtil* (1920) o *Terra amorosa* (1927) i va participar en certàmens literaris de diverses ciutats. Guanyà recurrentment premis de la Flor Natural en els Jocs Florals de Barcelona. Es cartejà amb Josep Maria López-Picó i Marià Manent (LÓBEZ, 2019).

³ A pesar de la proximitat d'edat, no hi ha constància de cap mena de correspondència entre Ferran Puigdemívol i Joaquim Amat-Piniella. És altament probable que s'haguessin conegut o que, almenys, haguessin sentit a parlar l'un de l'altre, però potser no s'acabaven d'amigar a causa de les seves posicions ideològiques divergents (com veurem més endavant, Puigdemívol es va aficionar més als sectors conservadors i catòlics de la ciutat).

Si hem de posar-nos a parlar de més figures manresanes memorables, però, convé fer esment de Pius Font i Quer (1888-1964), lleidatà i manresà d'adopció, botànic que va fer aportacions molt importants en l'estudi de plantes i bolets. Entre moltes coses, va dur a terme una gran feina de recopilació de noms populars de plantes a tot arreu de Catalunya juntament amb el seu mestre, el botànic de Castellgalí Joan Cadevall (1846-1921). Antonieta Feliu i Miró (1896-1968), en l'esfera política, fou una activista molt important que impulsà la creació del Grup Femení d'ERC a Manresa i a molts pobles de la comarca. Va redactar articles al setmanari *El Dia* i a *La Rambla* de temàtica social, cultural i feminista, i va tenir un paper destacat en el salvament de la Seu de Manresa, que el Comitè Antifeixista volia enderrocar l'any 1936 (PARCERISAS, s.d.). Qui també publicà asíduament a *El Dia* fou la manresana Anna Solà i Sardans (1918-2004), taquimecanògrafa, de valors feministes i compromesa políticament. Va capitanejar moltes manifestacions i actes públics que s'organitzaren a Manresa i al Bages, i també va fer moltes conferències radiofòniques (PARCERISAS, s.d.).

Resseguint de manera més general la situació cultural i literària a Manresa durant la República, s'ha de destacar altrament la formació de *Penya Art*, un grup d'arts plàstiques conduït pel pintor Evarist Basiana i Arbiell, introductor de l'impressionisme, el cubisme i el simbolisme a la ciutat, i amb Joan Vilanova, Estanislau Vilajosana, Lluís Uró o Josep Torrent com a deixebles. Igualment, l'any 1932 s'inaugurà la Biblioteca Pública de la Caixa de Pensions que, en conjunció amb la Biblioteca Popular, la biblioteca de l'Arxiu Històric de la Ciutat, la del Centre Excursionista de la Comarca del Bages i la del Centre Excursionista Montserrat, conformava un dels nusos de la xarxa de biblioteques de la localitat (ALOY *et al.*, 2009).

2.2. Premsa

Fins aquí ja s'han anat destapant uns quants noms rellevants de la premsa manresana que es publicava a l'època de Puigdemívol, però no s'hi ha aprofundit. En primer lloc, convindria d'esmentar *El Pla de Bages*, diari fundat el 1904 i dirigit pel poeta Fidel Riu i Dalmau, que comptà amb els primers articles del periodista Josep Maria Planes. Fou el diari més important i influent de Manresa durant molts anys, i fins i tot, ocasionalment, impulsava activitats culturals a la ciutat (SOLERNOU, 2016: 23). Primer seguí una línia conservadora, amb la religió i la pàtria com a axiomes principals, però poc abans de la República prengué un rumb més catalanista i liberal, i com a

conseqüència del cop d'estat del 19 de juliol de 1936 va ser confiscat pel POUM, fins que, arran dels Fets de Maig del juliol de 1937, un any més tard, desaparegué del tot (ALOY *et al.*, 2009).

Amb una ideologia oposada, existia *El Dia*, creat a finals del 1929, republicà. Comptava amb Joaquim Amat-Piniella com a director i redactor, i amb les activistes Anna Solà i Antonieta Feliu i Josep Maria Planes com a redactors, entre d'altres (ALOY *et al.*, 2009). És de cronologia convulsa, ja que fou suspès, multat i censurat diversos cops.

Una altra revista molt destacada és la *Revista Ilustrada Jorba*, que va publicar mensualment des del juliol de 1909 fins al desembre de 1937. No només fou coetània a Ferran Puigdemívol, sinó que ell mateix hi va escriure alguns articles⁴. Hi col·laboraven literats i erudits de tota la comarca, i també l'escriptor i periodista vigatà Pere Ausió Rovira (1886-1970), que feia molta vida a Manresa i també participava en la redacció del setmanari carlista i antirepublicà *Seny*. Ell i Miquel Bosch i Jover (1900-1960), un pedagog i escriptor de Calders —que també en va ser el director a partir del 1934— en foren els redactors principals. Comptava amb nombroses il·lustracions del ja esmentat Lluís Uró (ALOY *et al.*, 2009) i, atès que l'empresa Casa Jorba l'editava i distribuïa arreu de l'Estat, era bilingüe. Combinava seccions més comercials, lúdiques i propagandístiques amb apartats verament culturals, tal com denota la notícia del juny de 1936 sobre el congrés de la Kataluna Esperantista Federacio que se celebrava a Manresa.

També tingué molt de ressò la *Civtat*, exponent del Noucentisme manresà, amb el subtítol *Ideari d'art i cultura*. A banda de revista, també era un projecte cultural i artístic que pretenia «difondre la veu de pensadors, autors i artistes bagencs i catalans» (TORRA, 2021) i que fou finançat i impulsat per Ramon Torra i Pujol (1887-1946), el propietari de la Impremta de Sant Josep de Manresa, la qual era responsable de la impressió i edició d'un munt d'obres i de premsa. El primer número de *Civtat* es publicà el gener de 1926, i es va editar a la Impremta de Sant Josep des del febrer del mateix any. El director en fou Fidel Riu i Dalmau, i Josep Maria Planes també hi escrigué un article. Segons SOLERNOU, els articles eren sobre ciència, lletres art i literatura, i «tot i ser una revista de molta qualitat, va ser deficitari [el projecte]. I a mesura que s'anaven

⁴ El paper que hi va tenir Ferran Puigdemívol es precisa a l'apartat 3.2.

acumulant les pèrdues, va disminuir la periodicitat de la revista» (2016: 50). De fet, *Civtat* va néixer durant la segona etapa del Noucentisme, menys esplendorosa que la primera. Però SOLERNOU també reporta que la barcelonina *Revista de Poesia*, a la desena edició, comentava: «[T]é una presentació impecable, i una variada densitat d'aportacions cabdals, harmònicament diverses. [...] Faria honor a la ploma de qualsevol crític i assagista europeu». Precisament, *Civtat* representava aquest rebuig noucentista pel provincianisme, atès que aspirava a una projecció global, però alhora, sense renunciar a la rusticitat pròpia dels homes de comarques (PARCERISAS, 1981: 21). Aquesta contradicció ja la palesaren conscientment a la primera edició: «... tenim establert temps ha un corrent ideològic que renova la nostra saba i ens fa mantenir una atenció latent per tots els problemes que agiten l'esperit. Entenem, doncs, que serem sempre manresans tant com més en contacte ens trobem amb els grups selectes de la nostra terra i d'Europa» (TORRA, 2021).

Entre molts altres personatges de renom, hi col·laboraren en forma de prosa, poesia, crítica, assaig, traducció o art plàstic autors com: Víctor Català, Josep Carner, Xavier Benguerel, Guerau de Liost, Salvador Dalí, Mateu Janés i Duran, Agustí Esclasans, Josep Maria Folch i Torres, Maria Teresa Vernet, Federico García Lorca, Tomàs Garcés, Sebastià Gasch, Josep Maria Junoy, Josep Maria López-Picó, Marià Manent, Carme Montoriol i Joan Puig i Ferrer (TORRA, 2021). Es publicaren vint facsímils des del gener de 1926 fins al febrer de 1928.

Civtat, de fet, pretenia emular el llegat que havia deixat una altra revista noucentista manresana, *Cenacle* (1915-1917), en què també hi havien participat Josep Carner, Eugeni d'Ors, Josep Pla, Carles Riba, Carles Soldevila, Marià Manent, Antoni Rovira i Virgili i Josep Maria de Sagarra (SOLERNOU, 2016: 49). LÓBEZ diu que «és considerada la primera revista cultural important de la ciutat del segle XX» (2019). Fidel Riu i Dalmau i el seu amic Ignasi Armengou (1895-1954) en foren els creadors.

2.3. La Impremta de Sant Josep

Seria indisculpable no dedicar un apartat d'aquest treball de fi de grau a la Impremta de Sant Josep de Manresa, ja mencionada. No només fou una empresa, sinó que també va significar tot un element de cultura a la ciutat de Manresa des de 1882 i durant els més de cent anys que va estar en funcionament. Es va fundar a primers

d'octubre de 1882, en el període de restauració borbònica, quan Manresa, igual que la resta del país, experimentava uns canvis econòmics, socials i urbanístics transcendents. Després de la Tercera Guerra Carlina, gràcies a la nova situació més estable, la vida ciutadana anava ressorgint a poc a poc la vida ciutadana i amb ella, inquietuds literàries i artístiques (GASOL, 1983: 54-56). El local de la Impremta de Sant Josep, successora de l'antiga Impremta Trullàs —extingida el 1878—, en un principi, va ocupar el número 8 del carrer de les Piques, i anava acompanyat d'una llibreria.

Els socis fundadors de la impremta eren Domingo Vives, qui ja havia sigut propietari de la Impremta Trullàs, i Josepa Martí, la viuda de Josep Torroella, difunt soci de Vives. En triar aquest nou emplaçament i aquest nou nom, s'estaven emparant sota la protecció de Sant Josep, la devoció envers el qual havia crescut notablement en aquella època. El primer imprès en llengua catalana és del 1884 i es tracta d'un modest full estampat amb un poema de Jacint Verdaguer, «Veni a Maria» (GASOL, 1983: 62).

La raó social *Domingo Vives i Vda. de Torroella* es va dissoldre el 1903, i a partir d'aleshores Vives va obrir una nova impremta al carrer de Sobrerroca, núm. 38: la Impremta Catòlica de Domingo Vives. Josepa Martí, per la seva banda, va associar-se amb el seu fill gran, Francesc Torroella i Martí, que en aquell moment ja era major d'edat, i tots dos van ser els titulars de la Impremta de Sant Josep durant quinze anys. El 1918, però, el cardoní Ramon Torra i Pujol, provinent de la indústria tèxtil, va adquirir-la i va esdevenir-ne el propietari i titular. A partir de llavors, començà una època de fort creixement per a la impremta. Torra, el març de 1920, es va associar amb el seu cunyat, Raimon Ferrer i Ferrés, i va formar la nova raó social *Torra i Ferrer, S. en C.*, que el 1926 va tornar a canviar per *Ramon Torra, S. en C.* Durant tots aquests anys no només van modificar-se els títols de la raó social (i alternant entre forma catalana i forma castellana), sinó que també es va ampliar l'obrador tipogràfic pel de l'enquadració. Es veu que, simultàniament, el local també havia anat traslladant-se: del carrer de les Piques, núm. 8, a la Plaça d'en Creus, núm. 8; el 1920 es va instal·lar al carrer de Sobrerroca, núm. 25-27, en un local més ampli; el 1936, al carrer del Born, núm. 11; el 1942, al carrer d'Urgell, núm. 25; i l'any 1968, deu anys més tard del canvi de raó social a *Impremta de Sant Josep, S.A.*, al carrer de Sant Cristòfol, núm. 21⁵ (GASOL, 1983: 62-63). Posteriorment, la impremta acabà al polígon industrial de Sant

⁵ La numeració actual no coincideix amb la de fa més d'un segle.

Fruitós de Bages. El 2010 es va vendre a una empresa francesa, i al cap d'uns anys fou tancada.

La Impremta de Sant Josep, durant els seus cent anys de vida, produí tant obres de caràcter particular (fulls de propaganda, esqueles mortuòries, programes, esdeveniments familiars...) com venal: un total de 270 llibres i opuscles (documentats), 2 diaris, 5 setmanaris, més de 30 revistes i 7 butlletins. Sovint, les publicacions no eren editades per persones ni entitats locals, sinó de fora de Manresa, però que acudien a la secular Impremta de Sant Josep perquè gaudia d'un reconeixement important (GASOL, 1983: 69).

Els llibres eren de temàtica literària, gramàtica, històrica, religiosa o científica, i podien estar escrits en català, en castellà, en francès o bé en llatí. El botànic Pius Font i Quer, que era amic de la família Torra, dirigí la revista científica en llatí *Cavanillesia*. L'historiador i arxiver Joaquim Sarret i Arbós (1853-1935) hi publicà molts llibres històrics i opuscles durant l'espai de quaranta anys. (GASOL, 1983: 64). Entre d'altres, s'hi imprimien les revistes *Civtat* —la qual, com ja s'ha explicat a l'apartat anterior, era impulsada pel mateix Ramon Torra—, la *Revista Ilustrada Jorba, L'Om...* I, fins i tot, obres literàries d'autors manresans:

- *Poesies* (1894), d'Antoni Camps i Fabrès. Poesia.
- *Flors bosquetanes* (1910), de Josep Espelt. Novel·la.
- *La veu subtil* (1920), de Fidel Riu i Dalmau. Poesia.
- *Terra amorosa* (1927), de Fidel Riu i Dalmau. Poesia.
- *Un llibre Verd* (1932), de Vicenç Prat i Brunet. Assaig.
- *Les flors absurdes* (1935), de Josep Martí i Farreras. Poesia.
- *El milicià desconegut* (1936), d'Àngel de Montserrat. Novel·la.
- *Mànens* (1949), de Lluís Soler i Terol. Tragèdia en cinc actes.
- *Cementiri d'estels* (1982), de Ferran Puigdemívol i Corrons. Poesia.

Quan s'hi imprimí el poemari *Cementiri d'estels*, qui manava ja no era Ramon Torra i Pujol, que havia mort l'any 1946, sinó el seu fill i successor Albert Torra i Ferrer, qui ja havia format part de l'empresa com a aprenent. Albert Torra s'encarregà de la continuïtat de la impremta i de la Llibreria Torra (component inseparable malgrat els freqüents canvis d'ubicació). El 18 d'abril de 1993, Josep CAMPRUBÍ escrigué al diari *Regió7*: «Ara, sobrepassats els 190 anys dels primers impresos de Trullàs i els 110 anys

de fecunda història de la manresana impremta sota el títol de Sant Josep, constatem amb satisfacció, el 1993, que els successors dels antiquíssims tallers gràfics continuen entintant de lletres raimes i més raimes de paper.»

En definitiva, es pot assegurar que la Impremta de Sant Josep constituí un punt importantíssim de “manresanisme” durant tot el seu segle i escaig d’existència en la geografia cultural la ciutat.

2.4. Certàmens literaris

Com a dies d’intensa promoció de la llengua i literatura catalanes i de gran participació popular, existia Sant Jordi o Diada del Llibre. Justament, va ser pel dia de Sant Jordi de l’any 1934 que J.V. Foix i Carles Soldevila van acudir a la ciutat per fer les seves conferències, que portaven de títol «La Vida i els Llibres». La diada de Sant Jordi, a més, coincidia sempre amb la Festa de l’Impressor, així que l’Associació Obrera de les Arts del Llibre organitzava un concurs de portades, en la qual participava bona part dels manresans (ALOY *et al.*, 2009).

Pel que fa a la celebració de concursos literaris, Manresa també s’hi lluïa, a la seva manera. Abans de l’adveniment de la República, hi hagué una mena de pugna entre les Joventuts Carlistes, que van organitzar uns Jocs Florals, i l’Ajuntament de Manresa, que va subvencionar uns altres Jocs organitzats per l’Associació de Dependents del Comerç i la Indústria (ADCI). Però a partir del 1931, els governants d’Esquerra Republicana de l’ajuntament es van desmarcar d’aquests certàmens, creient que estaven passats de moda, i van decidir que deixarien de patrocinar-los.

Durant el Bienni Negre (1933-1936) es van tornar a organitzar uns nous Jocs Florals, que van ser portats a terme al Teatre Conservatori per l’Associació de la Premsa de Manresa i Comarca, però amb el retorn dels Ajuntaments democràtics —febrer de 1936, després del Bienni Negre— van tornar a ser suspesos (ALOY *et al.*, 2009). L’única excepció, de fet, fou aquell mateix any. Per la Festa de la Llum⁶ es van celebrar uns Jocs

⁶ Festa de gran importància històrica i simbòlica a Manresa que commemora cada any el Misteri de la Llum, llegenda segons la qual el 21 de febrer de 1345, quan els manresans patien una greu sequera i havien vist com el bisbe de Vic els paralitzava la construcció del canal de la Sèquia que tant necessitaven, el raig d’una llum misteriosa i resplendent vinguda de la serra de Montserrat va penetrar una de les finestres de l’Església del Carme, dividint-se en tres sota l’absis. El fet fou interpretat com un senyal diví i les obres de la Sèquia es van poder reprendre.

Florals Infantils, presidits per Josep Maria Folch i Torres, i en els quals Ferran Puigdemívol també formà part de la comissió administrativa.

3. LA FIGURA DE FERRAN PUIGDEMÍVOL

Ferran Puigdemívol i Corrons va néixer el 29 de setembre de 1919 a les Escodines, un barri de Manresa de tradició pagesa, i concretament a Cal Ferlando, una de les cases pairals seculars que hi ha que tenen sobrenom, ubicada al carrer de Sant Bartomeu (CLOSAS, 1982: 65). Era fill de Maria Corrons i Jaume Puigdemívol —o, tal com era conegut, el Jaumet de Cal Ferlando⁷—, pagesos benestants que també tenien un terreny amb ametllers al costat de la Central Elèctrica la Catalana⁸.

Va tenir una bona educació: fins als sis anys, anà a una escola de barri, la del senyor Josep Masegú, a qui anomenaven “senyor Pepet”, i fins als tretze al col·legi dels Germans de la Doctrina Cristiana, a on va començar a estudiar comerç. Tot i ser un alumne que sobresortia, semblava que no s’hi acabava de trobar bé, i la seva mare el va canviar a l’acadèmia Calmet perquè hi estudiés peritatge mercantil. El director d’aquesta acadèmia es va adonar que, malgrat la seva edat tendra, Puigdemívol era un noi que estava força cultivat culturalment, molt més que la resta de joves de la seva edat. És per això que va suggerir al seu pare que l’enviés directament a la universitat. Aquest, però, s’hi va oposar diametralment (TORRA, 1982: 13-14).

3.1. Fill de pagès, però apadrinat per la poesia

Ferran Puigdemívol ja feia molts anys que llegia, d’ençà que era petit. Tanmateix, va ser en aquella època quan van néixer les seves ganes de fer poesia. Pels nombrosos versos que n’hem heretat, es pot entreveure un noi llegit, entusiasta, viu i enamoratís. Però els que segurament eren els seus trets més aparents i, fins i tot, essencials, eren l’afany impetuós que tenia per escriure poemes i la seva sensibilitat. A pesar de la seva mort prematura per tuberculosi, que només va permetre-li d’entregar-se a la pruitja de crear durant uns vuit anys, va deixar escrits 175 poemes, i això sense inventariar els que es devien extraviar o els que ell devia descartar i llençar. Sense cap mena de dubte, Puigdemívol era un jove de Manresa, nascut en una família de pagès, que havia

⁷ Comunicació oral de Valentí Serra Juvells, entrevista del 16-02-2022. Vegeu l’annex.

⁸ Antiga central elèctrica construïda vers l’any 1920 que es troba a la carretera de Manresa a Igualada, a uns 2 quilòmetres del nucli urbà.

començat a escriure silenciosament, però que volia encaminar la seva vida cap a una direcció que ell veia clara: la de ser poeta. I així ho reafirma en un parell dels seus poemes:

“En somnis soc un cavaller feudal
que els sants blasons admira
i que dessota el blau d’un finestral
va fent sonar la lira.”

(...)

(«Poema de la meva lira», 20 d’abril 1937)

(...)

“No en sé més coses de mars i arenes,
puix que a la musa li donc fatig
si la trec fora de les carenes...
I amb altres muses, com les sirenes,
no hi soc amic.”

(«Marina», agost 1936)

Considerant que és un cas segurament tan antic com el món, el perfil d’un poeta fill de pagès pot resultar-nos familiar. Pot fer-nos pensar, per exemple, en Jacint Verdaguer i Santaló, el poeta de la Plana de Vic que va néixer en una masia de Folgueroles. A diferència de Puigdemívol, però, es podria opinar que Verdaguer no sentia la mateixa necessitat d’allunyar-se de les seves arrels rurals, i que fins i tot acollia el seu doble aprenentatge vital en aquests seus versos tan famosos:

“Poeta i fangador só
i en tot faig la feina tan neta
que fango com un poeta
i escric com un fangador.”

No crec que Puigdemívol renegué dels seus orígens. Fet i fet, podem trobar versos en els quals parla amb tendresa del seu pare i del seu ofici, com els següents:

(...)

“La mare no pensa només que amb nosaltres,
voldria que fóssim ben alts i valents,
com el nostre pare que escampa les garbes,
que sembra, que llaura i no té por del vent,
i després arriba a la taula i explica
que enguany les glaçades han fet mal arreu,
que de les ametlles ha mort la collita,
que la terra és molla i no hi pots ficar el peu.”

(...)

(«Chora», 12 juliol 1940)

Ara bé, el que sí que va ocórrer en el seu cas és que les seves il·lusions no eren compatibles amb el que s’esperava d’ell. Mentre que Jacint Verdaguer —seguim amb el folguerolenc com a exemple— fou el tercer fill de vuit germans i va poder seguir sense entrebancs (si més no, fins a un determinat moment) la seva carrera eclesiàstica i literària, Ferran Puigdemívol havia nascut després de dues noies, cosa que el convertia en l’hereu de Cal Ferlando. S’esperava, per tant, que prengués el relleu de la pagesia. Però el que volia Puigdemívol era dedicar-se al conreu de la poesia, i no pas treballar la terra. Es veu que pel barri de les Escodines fins i tot es comentava: «A Cal Ferlando tenen un noi molt espavilat... Però el pobre Jaumet ja diu que no se’n podrà pas refiar»⁹.

No queda clar si aquesta volença va ser vista com una «rebel·lió» per part de tota la seva família. Amb tot, es pot intuir que el seu pare no va entendre i no va donar suport a les seves inquietuds culturals i literàries. Ens ho demostra el fet que, tal com ja s’ha contat, no va accedir a deixar-lo cursar estudis universitaris. Se l’enduia a l’hort per ensenyar-lo a ser pagès, però Puigdemívol s’esquitllava i llegia o escrivia d’amagatotis. La seva mare semblava que el comprenia més (TORRA, 1982: 20-21). Que se li permetés estudiar comerç i, més tard, peritatge mercantil, deu ser indicatiu que els seus pares volien que tingués l’oportunitat de gaudir d’una mica de formació, però només fins a un cert punt. En qualsevol cas, Ferran Puigdemívol tenia una passió, si bé la seva persistent

⁹ Comunicació oral de Valentí Serra Juvells, entrevista del 16-02-2022. *Vg.* l’annex.

producció poètica i el seu constant bellugueig entre actes culturals assenyalen que no estava disposat a abandonar-la (fer-se gran és matar el pare, diuen), no es podrà saber mai amb seguretat si aquestes haurien vençut els desitjos dels seus pares; la mort li va esborrar el que li quedava de trajectòria.

3.2. *Ambicions truncades*

Reprenquem, però, el fil de la seva biografia. L'any 1933, quan Ferran Puigdemívol estava estudiant a l'acadèmia Calmet i s'anava fent aparent que tenia un bon bagatge cultural, també va ser l'any en què va començar a dedicar-se a la poesia, aproximadament, i a participar a la Secció Teatral de la Federació de Joves Cristians¹⁰ i al Casal Regionalista¹¹, si bé s'ha de dir que al teatre no s'hi va tornar a dedicar mai més. L'any 1934 va entrar a treballar a la secció de queviures de Cal Jorba, uns magatzems molt populars de Manresa, i gràcies a aquesta feina va poder escriure els seus primers articles¹² a la *Revista Ilustrada Jorba*, que editava l'empresa i que s'imprimia a la Impremta de Sant Josep. És impossible destriar quins articles són els seus, de la revista, perquè la seva signatura no apareix per enlloc, i ara per ara no hi ha proves suficients per atribuir-li un pseudònim. Podria ser que s'hagués ocupat dels articles no signats però, com és natural, tampoc no hi ha manera de detectar quins. Al capdavall, hi col·laborà de tant en tant encara que, segons TORRA, «el senyor Jorba li proposà de dedicar-se d'una manera més exclusiva a la revista, sempre i quan prescindís de dur a terme tantes activitats diferents [...] [E]ll no hi accedí, perquè no es volia sentir massa lligat» (1982: 14). De tota manera, es veu que fins i tot va arribar a ser-ne l'editor¹³.

Nogensmenys, va ser a l'edat dels 16 anys (any 1936) quan Ferran Puigdemívol va començar a involucrar-se en activitats culturals de més envergadura: va ser cridat a

¹⁰ La FJCC fou iniciada a Barcelona l'any 1931. Es definia com un moviment de joventuts catòliques no relacionat amb cap partit polític que duia a terme activitats de formació, esportives, etc. Vertebrat per grups arrelats a les parròquies d'arreu de Catalunya, va arribar a ser constituït per més de 8.000 joves (MASRIERA, 2012: 14), que popularment s'anomenaven "fejocistes". Franco la prohibí per catalanista.

¹¹ Edifici modernista ubicat a l'actual número 12 del Passeig Pere III de Manresa i que primer serví per projectar-hi cinema, però que a partir del 1913 fou comprat pel diputat de la Lliga Regionalista Josep Claret i destinat com a seu del Casal Regionalista.

¹² Aquesta afirmació es podria posar en dubte, tot i així, ja que Montserrat Torra trobà a l'escriptori de Puigdemívol un retall de diari que és un article que escriví parlant sobre les Festes de la Llum al diari *El matí*. (Vg. l'annex). No hi ha manera d'esbrinar-ne la data perquè a l'hemeroteca de dit diari, estranyament, no hi apareix.

¹³ Comunicació oral de Montserrat Torra, entrevista del 22-05-2022. Vg. l'annex.

formar part de l'administració de les Festes de la Llum, típiques manresanes, fet que li va permetre organitzar uns Jocs Florals Infantils. Aquest esdeveniment devia ser molt important per a ell, perquè fins i tot va guardar-se retalls de les cròniques que en van fer els diaris manresans¹⁴. I no només li va suposar un gran entusiasme, sinó que també li va permetre fer coneixença de Josep Maria Folch i Torres, qui aleshores tenia 56 anys i ja era una figura consolidada en el món literari català. De fet, no ens hauria de sorprendre que Folch i Torres es trobés entre la comissió administrativa d'aquests Jocs, tenint en compte la seva copiosa producció literària adreçada a infants i adolescents. A partir d'aquí, Puigdel·lívol i ell es van mantenir en contacte per carta. Tres de les lletres que es van escriure encara avui són conservades¹⁵. L'última és del març de 1940, quan a Puigdel·lívol encara li faltava un any per morir, però ja era tuberculós; Folch i Torres li parla del «Manejo de cuentos» que en aquells aleshores estava preparant l'editor barceloní Josep Baguñà i Martra i d'unes qüestions literàries i de censura, entre d'altres, fets que demostren que el nostre poeta no va arraconar mai l'interès per mantenir-se en contacte amb la cultura i l'actualitat literàries del moment, fins i tot quan estava malalt.

Puigdel·lívol també va tenir l'oportunitat d'escriure durant els quatre anys següents unes notes que parlaven sobre les Festes de la Llum al *Llibre d'Entrades i Sortides de la Confraria de la Santíssima Trinitat*¹⁶, que són l'única constància que hi ha sobre les Festes en aquell període del 1936 i el 1940, car fins aquest darrer any no es van tornar a celebrar uns Jocs Florals (i, com veurem, els del 1940 van agafar un caire molt diferent). A Puigdel·lívol, aquestes notes li foren encarregades «probablement per ser l'únic d'aquells administradors que romania a Manresa» (TORRA, 1982: 14).

Aquesta inserció progressiva a l'esfera literària que hi havia a Manresa en aquell moment devia ser per a Ferran Puigdel·lívol, que escrivia poesia amb delit a tothora, un motiu d'exultació. Des de la seva òptica, podem comprendre que li semblí tot un reeiximent que se'l comenci a tenir en compte en aquells cercles que potencien el que més li agradava de fer. «Diguem, doncs, que com que se sent poeta, vol ser poeta, és a dir, que des de molt jove li surt de dins una força i una sensibilitat que l'empenyen a fer

¹⁴ Comunicació oral de Montserrat Torra, entrevista del 22-05-2022. Vg. l'annex.

¹⁵ Es poden llegir a l'annex d'aquest treball. Si hom s'estima més consultar-les en persona, també són al Museu de la Fundació Folch i Torres, al castell de Palau-solità i Plegamans.

¹⁶ La Confraria de la Santíssima Trinitat era l'associació, existent des de l'any 1345, que va administrar les Festes de la Llum de Manresa fins a finals del segle XX. Com si es tractessin d'uns annals, feien constar en uns llibres com havia anat la celebració: al *Llibre d'Entrades i Sortides*. El 1995, la Confraria passà a anomenar-se La Misteriosa Llum.

poesies i que va sentint com això l'omple de tal manera, que s'hi dedica amb tota l'ànima per a aconseguir de ser-ne de debò», escriu TORRA (1982: 16). Crida l'atenció, de la primera cita, aquest *vol ser poeta*. Això vol dir que Ferran Puigdemívol tenia un desig, una aspiració, un somni, quelcom que el cridava. Tenia molt clar que volia ser poeta, i que per ser-ho no li bastava compondre versos i prou; havia de fer-se un lloc, havia de bregar, havia de moure fils, havia de ser reconegut; la gent havia de saber que era poeta, també.

«[E]n Ferran cerca de relacionar-se amb el món literari en tot allò que aquest li pugui oferir», explica TORRA (1982: 19). «Ja no es tracta només d'una tasca de creació i de lectura, sinó d'un intent de contacte amb la vida d'aquells cercles on es manifestin de manera viva aquestes activitats. Converses, amistats, actes artístics i literaris». Entre els veïns del barri, per exemple, sembla ser que Puigdemívol era conegut com el noi de Cal Ferlando al qual li agradava molt escriure poemes. N'havia dedicat a la seva família («Rossinyol del Canigó», «Rosari de família», «És el teu Sant»...) i fins i tot havia regalat algunes jaculatories amb estampes, per exemple com a recordatoris de primera comunió¹⁷.

D'altra banda, va mantenir un contacte epistolar molt intens amb un amic de Manresa, Josep Boixet, puix també era poeta¹⁸, sobretot a l'estiu del 36: s'havien enviat cartes llarguíssimes en què s'explicaven la poesia que escrivien, intercanviaven impressions sobre metàfores i recursos poètics, els rampells d'inspiració que els venien... I, fins i tot, es feien crítica literària mútuament: «Sàpigues que m'agrada molt aquella idea teva de “com si et miressis el cel per la foradada d'una escala”», escriu el jove de Cal Ferlando el 17 de juny de 1936. «La trobo molt encertada. Et felicito. Després, trobo també molt encertada la paròdia dels meus versos [...] Estic enamoratíssim del teu últim vers, en el que em dius que m'escolti bé els sorolls de la ciutat i el vent barrejat entre les canyes [...]»

No obstant això, Puigdemívol també va intentar d'anar més enllà i establir tracte amb autors ja reconeguts i consolidats: Josep Maria Folch i Torres (que ja hem esmentat), Josep Maria Boix i Selva, Josep Maria López-Picó i el poeta Mateu Janés i

¹⁷ Comunicació oral de Valentí Serra Juvells, entrevista del 16-02-2022. Vg. l'annex.

¹⁸ TORRA conta que l'any 1982, amb la publicació de *Cementiri d'estels*, li va dedicar un poema a Puigdemívol, «Elegia de l'amic absent» (2019: 27-29). Va arribar a publicar, però a Internet sols es pot trobar en venda un poemari, *Els nostres bells amics* (1989), de poemes sobre animalons i amb il·lustracions de Rosa Maria Camps Ramos, dibuixant manresana.

Duran. Amb ells també va bescanviar-hi correspondència. Boix i Selva¹⁹ fins va escriure-li, en una carta del 26 d'agost de 1937: «Em plaurà molt conèixer-vos personalment, presentar-vos homes de lletres i tenir-vos per company de camí...» (TORRA, 1982: 28). I en una altra del 14 de novembre de 1937: «Maria del Carme Albagés²⁰ m'ha parlat del descontent que sentiu per les vostres produccions. No pot deixar de sentir-lo el qui té un alt desfici de perfecció. El que cal és que aquest descontent en lloc de deprimir i descoratjar, inciti i esperoni». En aquestes correspondències s'hi pot endevinar un Ferran Puigdemívol gentil, sol·lícit i entusiasta, i delerós per nodrir-se de noves lectures. Boix i Selva li recomanà obres com el *Glosari* de Xènius, *Converses de Goethe amb Eckermann* i autors com Rilke i Jacobsen, «dos grans poetes nòrdics, poc coneguts encara a Catalunya» (carta del 17 de desembre de 1937). En diverses cartes també s'hi poden detectar les ganes del manresà, aleshores de disset anys, per fer noves coneixences en el món literari català —«Ja he parlat de vós al Mestre J. M. López-Picó. Li plaurà molt conèixer-vos» (carta del 24 de novembre de 1937), «Em pregueu que us posi en relació amb Ignasi Agustí. No puc complaure-us. És molt lluny» (carta del 13 de desembre de 1937)—, així com el seu descontentament amb les obres que podia llegir i adquirir per Manresa: «Em dius que a les biblioteques manresenques, hi ha pocs llibres importants», li escriu Josep Maria Boix i Selva en una carta del 6 de febrer de 1938, quan ja es tutejaven. «¿Vols dir? ¿Ja coneixes tots els volums de la “Bernat Metge” i molts, de la Biblioteca Literària i la Biblioteca <A Tot Vent>?»²¹.

A partir d'aquí, va ser com si Puigdemívol s'esbadellés de cara al món cultural i literari manresà: va ser-hi encara més actiu i va participar en activitats de caràcter divers. D'una banda, es va atrevir a presentar poemes a diferents certàmens literaris, dels quals en van ser premiats uns quants: «Rosari de família», «Cançó de les campanes», «Carrers i camins»... D'altra banda, va dinamitzar amb altres companys sessions de lectura de poemes amb Acció Catòlica, i més endavant també fou cridat a fer unes conferències radiofòniques sobre costums i festes tradicionals de Manresa (TORRA, 1982: 28). El febrer de 1939, al costat del Reverend Joan Vall i Cortacans, va

¹⁹ Ço és, el germà del monjo de Montserrat Maur Maria Boix i Selva, director de la revista *Serra d'Or* del 1962 al 1994 i responsable de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

²⁰ Bibliotecària d'institut, primer a Manresa i després a Barcelona, i filla de Josep Albagés. Segurament conegué Puigdemívol a Manresa i després Boix i Selva a Barcelona. Comunicació oral de Montserrat Torra, entrevista del 22-05-2022. *Vg.* l'annex.

²¹ Totes aquestes cartes de Josep Maria Boix i Selva, i d'altres, figuren a l'annex del treball.

organitzar un altre acte per a les Festes de la Llum, d'índole no especificada (TORRA, 1982: 15). L'any 1940, ja en ple franquisme, l'habitual celebració dels Jocs Florals que es feia durant les Festes de la Llum fou substituïda per un "Certamen Literario", i a Ferran Puigdemívol se li va encomanar que en fos el secretari. Aquest càrrec li va comportar molts esforços perquè, malgrat que el programa era en castellà i la convocatòria especificava que totes les composicions havien d'estar «escritas en español», ell va intentar que l'acte fos tan digne com fos possible (TORRA, 2019: 75-76). Juntament amb l'escriptor Pere Ausió Rovira, amic seu, el mestre Valeri Caldas Altimiras, Josep Pla Casasayas, l'advocat Ramon Espelt Miserachs i José María Benavente García-Fanjul, que presidia el Certamen, va constituir el tribunal qualificador. L'acte es va celebrar al Teatre Conservatori i Benavente García-Fanjul hi pronuncià unes paraules. Ferran Puigdemívol, com a secretari, es va haver d'encarregar d'escriure una memòria en castellà, *Certamen Literario*, on va transcriure el pregó, el discurs presidencial, el nom de la reina de la festa (Rosa Maria Genovès Miralpeix) i hi va reproduir totes les composicions guanyadores. La nomenclatura dels premis d'honor havia variat radicalment, mirall de quina devia ser la fosca situació del moment: «Las cinco rosas (Flor Natural): A la mejor poesía que laude la Victoria. Las cinco flechas de oro (l'Englantina): A la mejor poesía que glorifique el Imperio Español. Las cinco cruces de hierro (la Viola): A la mejor poesía en homenaje a los Caídos».

Dissortadament per a Puigdemívol, les negatives del seu pare (que el volia a Manresa), la guerra civil, la tuberculosi (que l'havia estat encalçant des de principis del 39) i, finalment, la mort, van acabar trinxant-li els anhels de futur. Tan sols un mes més tard de la celebració del Certamen Literario, que per a Puigdemívol havia sigut tot un èxit, el metge va manar-li de fer llit; la malaltia li reapareixia de manera contundent. A finals de gener de 1941 encara va tenir temps de presentar tres textos en prosa en castellà («La poesía y la Fiesta de la Luz», «Montserrat y la Luz» i «Folklore manresano»), un per a cada modalitat del Certamen Literario que es repetia aquell any per la Llum, i un breu recull de poesia intítulat *Cáliz de sangre* per als premis de "Tema libre (verso)", i són els darrers textos datats que escriu (TORRA, 2019: 77). El març de 1941 fou enterrat. En plena joventut, quan es trobava en una etapa esclatant i quan encara li quedaven projectes inconeguts per fer. Amb un munt de potencial únic malbaratat. Els cercles literaris i culturals li havien quedat constrets a la mateixa ciutat que l'havia vist néixer vint-i-un anys abans, i ell sense haver fet el que desitjava

—perquè se sap que ho tenia secretament enllestit—: publicar un llibre amb els seus versos.

3.3. *La gesta de Cementiri d'estels: sepulcre i estrelles*

Abans de morir, Puigdemívol ja tenia planificada l'estructura d'un poemari: consistia en set llibres de vint-i-cinc poemes cadascun, tots els que havia escrit entre 1932 i 1940, ordenats de manera cronològica. Els tenia meticulosament endreçats, numerats i disposats en set sobres diferents, titulats «L'alba i els cignes», «Or vell, de somni», «Vals», «Llàntia del camí nevat», «El ventall de la dama invisible», «L'estel i les núvies» i «Riba de lliris». Aquests set sobres, al seu torn, van ser guardats en una capsa de sabates. En total, 175 poemes; alguns escrits amb llapis o amb ploma, d'altres mecanografiats; uns quants, amb versos ratllats i reescrits. Però cap d'aquests papers va veure la llum del dia fins al cap de trenta-set anys, quan Montserrat Torra, la seva neboda, conscient que havia tingut un oncle poeta i moguda per la curiositat de conèixer-lo més, va demanar a la mare de Ferran Puigdemívol si li podia ensenyar més poemes seus. Torra va dur a terme la tasca de llegir-los, fer-ne l'estudi primigeni i editar-los en la forma final de poemari, publicat l'any 1982 i batejat amb el nom *Cementiri d'estels*, que Puigdemívol ja havia fet servir per titular un antic recull de poemes que també havia pensat de publicar (TORRA, 2019: 14).

Com ja s'ha dit en un apartat anterior, la impressió i relligadura del llibre fou feta a la Impremta de Sant Josep de Manresa, per l'any del seu centenari (1882-1982). Per si el lector d'aquest treball encara no ha parat esment en la coincidència de cognoms, Montserrat Torra era filla d'Albert Torra, el jove que havia heretat l'any 1946 la impremta del seu pare, Ramon Torra i Pujol. A més, el senyor Torra i Ferran Puigdemívol havien sigut bons amics, de manera que probablement devia acollir amb un gran entusiasme la proposta de la seva filla de materialitzar-ne l'obra poètica. El llibre va ser cobertat amb el gravat d'un ramat de xais amb el pastor assegut al costat del Pont Vell, amb la Seu i la Cova al fons, fet per Joan Vilanova i Roset²² a principis de segle. A les primeres pàgines s'hi va incloure una fotografia de Puigdemívol amb 21 anys, l'última de totes, i una dedicatòria a Maria Corrons, la seva mare: «A la iaia Maria, la

²² Important il·lustrador manresà (1908-1990) que dibuixava amb ploma. Com ja s'ha indicat a l'apartat 2.1, formava part de la Penya Art, un agrupament d'artistes manresans.

mare del poeta, a qui ell hauria dedicat aquest llibre», acompanyada d'uns mots de Puigdemívol que ho corroboren:

«... per tu escrivia aquests versos, que us deixo despullats...»

(Carta de comiat del gener 1941)

En una carta del 2 de maig de 1982, arran de la publicació, un altre impressor de Manresa, Ramon Estrada, n'elogia el producte resultant: «Estic meravellat amb el llibre que acabeu d'editar del vostre parent. Poques vegades, darrerament, hi ha ocasió de poder admirar una feina tan ben feta. La nitidesa de la impressió, el tipus de lletra, la distribució de marges i dels altres blancs, el relligat, tot tan acurat i pulcre, dintre un estil clàssic exquisit, gens arcaic» (TORRA, 2019: 24-25).

En efecte, es pot dir que aquest poemari fou el resultat d'una labor familiar començada per Ferran Puigdemívol molts anys abans i que no va poder enllestir perquè la mort va desbaratar-li els plans. No és l'únic autor mort de tuberculosi: ens poden venir al cap Joan Salvat-Papasseit, Màrius Torres i Bartomeu Rosselló-Pòrcel, o fins i tot Franz Kafka, George Orwell i Anton Txékhov. Però Puigdemívol no acaba de ser ben bé com ells. A Txékhov, àmpliament traduït, ja se'l llegia per Europa deu anys després de la seva mort, i a Salvat-Papasseit, reconegut en vida, ja li van publicar un any més tard els vint poemes inèdits que havien trobat dessota el coixí on havia fet llit els seus últims dies. En el cas de Puigdemívol, nogensmenys, tot i que gaudís de certa recepció i projecció a dins de l'àmbit local manresà abans la vida no li fou escapçada, no hi hagué ningú que mirés si aquell noi del barri de les Escodines que escrivia tants poemes i que havia guanyat premis no havia deixat quelcom escrit; material digne de, almenys, ser llegit i estudiat i, si convenia, ser publicat. Eren altres temps, més sotmesos, i la gent segurament no s'atrevia a furetejar en una família que acabava de perdre un fill tan jove. TORRA explica que «[e]n una carta a la família que escriu molt poc abans de morir [Puigdemívol] diu: "Mare, recull els meus poemes i guarda'ls. No els deixis només que al meu amic Boixet". Els hi devien haver deixat, a en Boixet? Jo crec que no. Els van guardar i prou. Si no, en Boixet hauria fet el mateix que vam fer [els hereus de Puigdemívol] aleshores: mirar de publicar aquella obra poètica tan extensa fruit d'una vida tan intensa i curta com havia estat la d'en Ferran Puigdemívol» (2019: 14). 175

poemes que no van ser llegits ni publicats fins al cap de quaranta-un anys, quan Montserrat Torra va sentir l'impuls de saber si havia existit producció del seu oncle i els seus pares, impressors, van sentir la il·lusió d'enquadrar-la en forma de llibre. De Puigdemívol, avui dia, potser sí que no en parlaria ningú de debò si no hagués sigut per aquell impuls i per aquella il·lusió.

«Presentar una obra literària d'una persona a qui no s'ha conegut és una cosa força difícil» reconeix TORRA, justament, a la introducció de *Cementiri d'estels*. «Presentar una obra literària d'un poeta jove, desconegut, també. I presentar una obra literària quaranta anys després d'haver estat escrita encara n'és més. Si totes aquestes circumstàncies s'ajunten, la tasca esdevé forçosament molt complexa. [...] Tot i que la seva poesia era coneguda dins d'un cercle d'amics i en l'àmbit literari i cultural manresà, mai no va publicar res. Malgrat l'extensió de la seva obra, hom pensa, de bell antuvi, que havia de ser un escriptor poc madur literàriament. Qualsevol escriptor, als vint-i-un anys, se sent tot just a les portes de les seves pròpies ambicions literàries, i suposo que a ell li devia passar això mateix. [...] Però la publicació d'aquesta obra, quaranta-un anys després de la mort del seu autor, queda forçosament fora del context literari —i, en molts casos, fins i tot polític— que li correspondria» (1982: 12-13).

A banda d'això, és evident que el context polític també era molt determinant, l'any 1941. Suposant que Ferran Puigdemívol s'hagués recuperat de la tuberculosi i hagués viscut uns quants anys més, hauria pogut publicar *Cementiri d'estels*? El país estava sumit en l'etapa més salvatge d'un franquisme triomfant, així que ni tan sols es podia contemplar la possibilitat de treure una obra en llengua catalana. Si més no, circula. Com a molt, hauria existit com a poemari clandestí, tal volta. Puigdemívol hauria tingut l'opció de traduir els seus poemes al castellà, però considerant que tenia els originals en català ordenats i desats en uns sobres, més aviat fa l'efecte que ja pretenia fer-ne alguna cosa.

La seva mare, Maria Corrons, no va entregar els poemes a l'amic Josep Boixet, sinó que els va guardar amb gelosia. Tampoc no se'ns pot assegurar que Boixet hagués pogut fer res per eludir la censura franquista, o sigui que hauria hagut d'esperar-se fins que s'acabés la dictadura (i, tot i així, com a molt l'hauria publicat una dècada abans que Montserrat Torra) o bé difondre'l clandestinament. En tot cas, aquesta darrera opció no hauria sigut gaire desitjable, perquè aleshores el poemari potser hauria sigut erm i hauria caigut aviat en l'oblit, havent esguard que l'autor no seguia viu per fer-ne

perdurar el ressò (forçosament encobert) amb obra nova, qui sap si en castellà o també en català i furtívola. Tanmateix, el més probable és que el jove, que sabia perfectament que s'estava morint, ja fos conscient que aquelles eren les seves darreres poesies en llengua catalana i que intuís que no podrien ser publicades durant molt de temps a causa del context polític repressiu. Per això devia deixar-ho tot tan ben arranjat, amb els poemes distribuïts en sobres amb títol, i va assegurar-se de dir-li a la seva mare que no ho ensenyés a ningú tret d'en Boixet: perquè confiava que aquest amic seu, amb qui havia compartit tantes cartes i tantes confidències artístiques, seria la persona més adequada i sabia què fer, i li publicaria el poemari anys més tard.

Encara que al final els fets no es desenvolupessin com Ferran Puigdemívol devia preveure, el que es pot afirmar és que la figura de Puigdemívol s'hauria extraviat força més si no s'hagués publicat pòstumament *Cementiri d'estels* l'any 1982. La seva família va presentar el llibre en un acte emotiu, on van acudir velles amistats i vells coneguts de Puigdemívol que estaven molt contents amb aquella iniciativa familiar i que tenien ganes de compartir els records que havien viscut anys enrere amb el poeta enamorat de Manresa, «aquell noi eixerit i extravertit, aquell noi que escrivia tan bé» (TORRA, 2019: 12). Els familiars també van rebre, durant els anys propers, molts documents i cartes d'amics de Puigdemívol i literats: d'Eric Mañoses, amic; la que ja s'ha mencionat, a l'inici d'aquest apartat, de Ramon Estrada, impressor de Manresa; del germà de Josep Maria Boix i Selva, Maur Maria Boix; del poeta Marià Manent; de l'escriptor Joan Perucho, qui també va escriure un article a l'*Avui* el 4 de juliol de 1993 de nom «Manresa» en què parlava de les impressions que li havia causat *Cementiri d'estels*; i el poema de Josep Boixet, «Elegia de l'amic absent», en memòria de Ferran Puigdemívol (TORRA, 2019: 24-29). El fet que a Perucho i Manent els arribés a les mans *Cementiri d'estels* és gràcies a Albert Torra, que va enviar-los a cadascun un exemplar del tiratge, creient que eren dos autors populars del moment els quals havien d'assabentar-se de l'existència del poemari²³.

Al número de *La Vanguardia* del 5 d'agost de 1982 també s'hi pot trobar un breu article, a la secció «El llibre català», escrit per Joaquim Ventalló i Vergés i titulat «“Cementiri d'estels”, de Ferran Puigdemívol i Corrons», que diu el següent:

²³ Comunicació oral de Montserrat Torra, entrevista del 22-05-2022. *Vg.* l'annex.

«Ferran Puigdemívol i Corrons era un noi de Manresa, fill de pagesos benestants que nascut el 1919 va començar a fer versos a tretze anys i va morir tuberculós el 1941 quan encara no en tenia vint-i-dos. L'any abans n'havia preparat el recull, sota el títol “Cementiri d'estels” compost de set llibres de vint-i-cinc poemes cadascun, escrits entre el 1932 i el 1940, que naturalment, com que eren poesia en català no va poder ser editat. Ara la seva neboda Montserrat Torra i Puigdemívol ens el presenta en aquest magnífic volum de 280 pàgines que la família ha decidit publicar. Ferran Puigdemívol es manifestava en els seus poemes amb una vitalitat i sensibilitat extraordinàries com diu Montserrat Torra en la introducció que ha posat al llibre. Tot i que la seva poesia era coneguda en el cercle d'amics i en l'àmbit literari manresà, mai no havia publicat res, i per això és d'agrair que ara se'l doni a conèixer. Va escriure molt de Manresa, dels amics, de les persones que estimava, de la guerra, de la natura, d'ell mateix, de la seva malaltia i del seu destí. Temàtica sempre ben humana. Ell havia dit de la seva poesia que “tal vegada tindrà poc mèrit artístic, però humà no podrà dir-se”. I és ben veritat. Cal llegir-la. Catalunya va perdre amb la seva mort un bon poeta, manresà.»

Atès que *Cementiri d'estels* es publicà l'abril del mateix any, és molt probable que Joaquim Ventalló se l'hagués llegit durant l'estiu i decidís escriure aquestes ratlles a tall de petita crònica literària.

Paral·lelament, al número del maig-juny de 1982 de *Mirador*, una revista sobre distints afers del barri que la Comissió Divina Pastora de les Escodines començà a editar el 1978 (TORRAS, 1989: 43), s'hi va escriure un article titulat «El redescobriment d'un poeta del barri» que parlava de Ferran Puigdemívol i de la seva poesia amb motiu d'una sessió que es va convocar el 3 d'abril pel Centre d'Estudis del Bages i Montserrat Torra a l'Arxiu Històric de Manresa: «Al cap de 40 anys de la seva mort (41 per ésser més exactes), en Ferran Puigdemívol i Corrons retorna en certa manera a la vida literària. Ha estat “desenterrada” la seva obra i està a punt de ser posada a l'abast dels lectors d'avui. [...] A l'hora d'escriure aquestes ratlles falten ja pocs dies per poder adquirir “Cementiri d'Estels”».

Ramon Torra i Puigdemívol, germà de Montserrat Torra i també filòleg, va escriure un breu article al *Regió7* abans de la publicació de *Cementiri d'estels* per fer-ne

difusió i per parlar de l'oncle poeta que no va arribar mai a conèixer: «Aquesta gran activitat que va dur a Manresa al llarg de la seva vida sembla ser que era l'única manera de poder viure una vida bohèmia com a poeta que era i se sentia; i a l'ensem el vehicle per a poder rebre novetats literàries i el mitjà per a donar a conèixer la seva producció. En Ferran Puigdemívol s'anà fent poeta en base a aquests tres pilars: la incessant lectura, l'afany d'escriure i la seva actitud davant la vida. [...] Estic segur que *Cementiri d'estels*, de Ferran Puigdemívol i Corrons, poeta manresà, tindrà una acollida molt favorable.»²⁴

La conclusió de tot plegat, però, és clara: ni el poemari ni res de tot això s'hauria fet sense la gesta de Montserrat Torra i la seva família, i la voluntat i el disseny de Ferran Puigdemívol s'haurien perdut en les vicissituds del temps.

4. L'ESCRITORI DE PUIGDEMÍVOL

En aquest últim apartat convé, finalment, centrar-se en l'obra ixent de tot plegat, és a dir, la manera com tot el context de la seva ciutat, les circumstàncies historicosocials, les vivències personals i les influències d'altres autors van concretar-se en la poesia del jove Ferran Puigdemívol, i també en diversos escrits que va deixar esparsos i que Montserrat Torra va poder aplegar de la seva biblioteca. Per exemple, la traducció d'un poema de Stéphane Mallarmé, un índex de tots els llibres que posseïa a la seva biblioteca personal, un inventari de definicions de mots que no sabia... Al cap i a la fi, la biografia d'un poeta no basta —o no hauria de bastar mai— per conèixer-lo: la mena de poesia que va escriure és allò que més informació ens pot revelar sobre la seva persona. I, per tant, el que hi havia a l'escriptori de Puigdemívol també ens descobrirà més coses sobre qui era ell, com pensava i què sentia.

4.1. Poemes

Puigdemívol era un creador exigent: quan Montserrat Torra va examinar els sobres de cartes que contenien els seus originals, i que més tard van construir *Cementiri d'estels*, va observar que molts estaven plens de ratllades, gargots, anotacions, rectificacions, que tenien diferents versions... I això tenint en compte que la gran

²⁴ Les cartes de Manent, Perucho i Maur Maria Boix, i els articles del *Mirador*, el *Regió7*, *La Vanguardia* i l'*Avui*, poden ser consultats a l'annex del treball.

majoria ja havien sigut escrits a màquina. Si Puigdemívol va sentir la necessitat de supervisar-los fins i tot quan ja estaven preparats i disposats, només cal imaginar totes les esmenes per les quals ja devien haver passat aquests versos abans de ser mecanografiats. Aquesta voluntat de polir i corregir l'equipara a molts altres autors literaris. L'escriptor Joan Sales, sense anar més lluny —baldament estiguem parlant de dues obres de caràcter molt dissemblant—, va passar-se tota una vida revisant i reeditant la seva novel·la, *Incerta glòria*.

Ferran Puigdemívol, per desgràcia, no va poder comptar amb tant de temps, però tot i així va deixar-nos més de 175 poemes. L'edat precoç que tenia quan va morir podria suggerir inexperiència. I el cert és que en els versos s'hi pot presagiar una evolució futura cap a un estil encara més brillant que al final no va arribar. Nogensmenys, són uns versos magnífics per a un jove de 21 anys. Un poema tan breu com «Estança» ja ho evidencia:

“Estaves repenjada en el silló.

Eres com una boira purpurina.

I damunt la finor de ta pell fina

el canari filava una cançó.

Defora, pel jardí, semidivina,

la fosca s'adormia en la paor...

Estaves repenjada en el silló.

Eres com una boira purpurina.”

En 8 versos i dos quartets decasíl·labs, Puigdemívol ens transmet una sensació de quietud i de mut esbalaïment davant de la visió d'una noia o dona (no sabem si alguna noia que coneixia, alguna de les seves dues germanes o de la seva mare) repenjada en una cadira que l'ha ullprès, i és capaç d'expressar la rivalitat entre la finor i l'aura purpurina (bronzejada, com si fos una pintura) que l'envolta, amb la fosca que hi ha més enllà de l'espai on són, cobrint-ho tot, «adormint-se». Tot plegat crea un contrast que ens pot fer evocar els quadres de clarobscur del *cinquecento*. La repetició dels dos primers versos del poema a l'acabament era una tècnica força recurrent en Puigdemívol,

ja que també apareix en altres poemes de *Cementiri d'estels*. Fins i tot podia invertir-ne l'ordre, per crear un efecte de "desenrotllament".

En un cantó oposat, també escrigué poemes més extensos i sumptuosos, capaços de pintar en la imaginació de qui els llegeixi tot un seguit d'imatges diàfanes i trepidants:

"Ara, la mar s'adormí lentament.
Ja no brama la blava pantera.
Dalt al pal, fustigada pel vent,
s'esparraca la negra bandera.
Jo soc un corsari d'endins de la mar.
Navili, solca que solca!
Que em plau la quimera, la brega, l'atzar
i la sang del ferit que es revolca.
Que em plau la tempesta de núvols vermells
i veure que el xàfec s'escampa
i s'enfonsen per la mar els vaixells,
mentre llampa, que llampa, que llampa.
Llavors una esclava bonica respon:
—Si aquesta cançó, en el teu cor no hi fa falta,
calla, pirata, que jo estic malalta
i tinc molta son, molta son.
—I després del terrible combat,
un parell d'abraçades ben franques,
les dentetes ben blanques, ben blanques,
dues perles i un llavi pintat.
Al teu rostre un reflexe de llum,
però ben viva, ben viva,
a prop teu, Missenyora Captiva,
la gran àmfora d'or de perfum,

una barca amb escàlam d'argent,
una vela lluenta, lluenta,
la mar de color de menta
i una blanca carícia de vent.”
(«Cançó del pirata», a Magda Molins)

I encara hi ha més. Sovint, Ferran Puigdemívol també havia escrit poesies de forma molt depurada i versos hexasil·làbics, com a màxim, que amb pocs mots ja transmetien l'essència que ell volia. Vegem-ho amb «El vent»:

“Passa rabent.
Mossega les teulades
i xiula, de vegades,
escandalosament.
Núvols.
Grisor.
Marçot de polseguera.
Apunta la primera
flor.
Volves.
Ruflets.
Les fulles fan sardana.
El vent
—flauta profana—
fa tremolar els avets.
Vent
—vellot pansit—,
que riu com un ganàpia;
ara ha saltat la tàpia.

Nit.

Mireu si és bestiota,

que fent una riota

de mal esperit,

es posa a donar voltes

i enyora el Carnestoltes,

que és mort i consumit.”

O, fins i tot, en un nivell més extremat, versos monosíl·làbics com «Cançó de bressol». La composició, en aquest cas, accentua la puerilitat causada pels monosíl·labs a través d'onomatopeies (*piu*, *nyiu*) i diminutius (*nin*). I aquesta mateixa puerilitat és el que fa que el poema pugui assemblar-se, com bé diu el títol, a una cançó de bressol:

“-Tinc

son.

-Nin,

dorm.

Els

Reis,

pel

nen,

un

tren

han

dut

i un

ós

i un

gos

qu'és

mut.
L'ós
per
un
piu
fa
nyiu!
fa
nyiu!
i al
tren
del
nen
no's
veu
ni
llum
ni
treu
mai
fum.
-Tinc
son.
-Nin,
dorm.”

Respecte a «El vent», hi ha qui addueix que s'hi percep Joan Salvat-Papasseit com una clara influència (TORRA, 2019: 19), i tampoc seria forassenyat, perquè el 1936 (any en què es va escriure aquest poema), feia onze anys que Salvat-Papasseit havia

mort i ja era considerat un mestre. A més, Puigdemívol tenia obres seves a la seva biblioteca.

De fet, casualment és sobre la traça d'influències en la seva poesia el que el poeta Mateu Janés i Duran li deia en una carta del 14 de gener de 1938: «He sentit el bategar de quelcom que comença a viure. [...] Transllueu, però, entre altres petites ombres que anireu deixant pel camí, de l'endins de les vostres composicions, les influències. Les sentides dels autors, potser, que més us hauran impressionat o que haureu llegit darrerament abans d'escriure els versos que m'heu lliurat. Això és natural en un que comença. A mesura que vós anireu prenent personalitat, a mida que anireu essent més vós endins i enfora dels vostres treballs, [...] les influències deixaran d'ésser vistents com ara. [...] Esforceu-vos». Janés, és clar, no li estava desaprovant a Puigdemívol que tingués preferència per algunes autoritats literàries: simplement l'estava encoratjant perquè continués escrivint i, d'aquesta manera, trobés la seva veu pròpia.

Josep Maria Boix i Selva, per la seva banda, a la carta del 6 de febrer de 1938, li comentava: «La poesia que m'envies, la trobo bonica, la més bonica que m'has ensenyat. La seva concepció, la seva pompositat i el seu èmfasi la situen, però, dintre l'òrbita d'Agustí Esclasans, de qui conserva excessives ressonàncies. I la manera d'escriure d'aquest Poeta, la considero perillosíssima per als joves. Cal abstenir-se d'imitar-lo. És lava d'un volcà interior on bullen i s'agiten larves de mil lectures i reminiscències. En els seus imitadors, ressonen i bullen els "Ritmes", però no aquells elements que els forneixen de la seva grandesa. ¿Per què, en lloc d'imitar Agustí Esclasans, no imites, —tu que coneixes l'anglès—, Keats o Yeats, per exemple? —M'agradaria molt que en la teva pròxima lletra, completis i contradiguis conceptes que jo expresso en aquesta.»

Les cartes de Puigdemívol cap a aquests autors de renom no es conserven; Torra, a la seva biblioteca, sols hi va poder trobar les lletres dels autors. Així doncs, no es pot saber amb exactitud quins poemes va enviar-li a Boix i Selva, Puigdemívol, ni quins van recordar-li a Esclasans. És bastant probable, però, que un d'ells fos «La mort de l'àvia», perquè fou escrit el 14 de novembre de 1937 (TORRA, 1982: 154) i l'original anava acompanyat d'una nota que deia: «Imitació-assaig de l'Esclasans». Possiblement, aquesta nota hi fou incorporada després de la lletra que li va escriure Josep Maria Boix i Selva, a tall recordatori (seria més inversemblant pensar que Ferran Puigdemívol ja

hagués escrit el poema volent calcar deliberadament l'estil d'Esclasans i que Boix i Selva li hagués llegit la ment). Sigui com sigui, «La mort de l'àvia» fa com segueix:

“La flama dels ciris escampa gemecs per l'espai de color violeta
que vetlla el cadàver de l'àvia. I el pèndol daurat del rellotge
s'enduu la claror de la morta, pel feble neguit del vaivé del metall.
El silenci ens oculta, dessota la capa sinistra, l'esclat de pregàries
que neixen dels màgics estels de les llàgrimes vives.

El negre agombola sanglots, amb la forma de túmul.
I en l'òval dels ulls mig tancats, es presenta la cara de glaç
de la vella difunta. Darrera s'afua l'estigma de creus,
que un vent tràgic regolfa. I a fora la pluja pedrega
damunt del cristall de les llànties del cotxe de morts.
Boires grises s'estenen i palpen la desdibuixada visió
de les ombres silentes que ploren.

El vent ha apagat una llàntia...
Silenci! Que l'àvia s'ha mort
i la porten a dintre la caixa!...
«Pare nostre, que esteu en el cel...»

...

en el cel emboirat de la tarda...?

L'estela de foc de la greu processó, torturada
pel sac de gemecs dels udols de ventades sinistres,
moria darrera una plana de blat panteixanta,
com totes les ombres de l'enterrament. Dins l'inhòspit
vellut de la terra gelada, reposa per sempre el cadàver de l'àvia!
Quan tornen camí dels xiprers les petjades nocturnes,

desplega la seva bandera d'enigmes el cant d'una guatlla...»

En prosa poètica i amb absència de rima, Puigdemívol, en aquest poema, ens imbueix una sensació d'ofec, de tenebra. Ens descriu dues escenes depriments i llòbregues: la vetlla plena de llàgrimes i pregàries del cadàver d'una àvia que s'acaba de morir, amb l'espai impregnat de ciris fumejants, i el moment de l'enterrament a prop d'un camp de blat. La transició d'una escena a l'altra es fa mitjançant el vers setzè, que es troba en un punt central del poema: l'estructura de la pregària, «Pare nostre, que esteu en el cel...», connecta amb el «cel emboirat de la tarda» (vers dissetè), moment del dia en el qual la processó finalment sepulta l'àvia. El poema està plagat de personificacions d'objectes inanimats («La flama dels ciris escampa gemecs», «El silenci ens oculta», «El negre agombola sanglots», «un vent tràgic regolfa», «El vent ha apagat una llàntia...»), cosa que fa que semblin gairebé ens vives, afegint-se a la tenebrositat del poema.

Com ja manifesta Boix i Selva a la carta mencionada, «La mort de l'àvia» fa pensar en un poema de *Ritmes* (1928) d'Esclasans, el «10»²⁵. Si bé el contingut del poema és diferent, la peça conté el mateix regust tètric, el mateix llenguatge pompós i, com si tingués un tarannà bessó amb el de «La mort de l'àvia», molts versos acabats amb signes interrogatius i exclamatius. Aleshores, qui sap: potser aquest era un dels poemes d'Agustí Esclasans en els quals el nostre manresa va inspirar-se.

Puigdemívol, com que escrivia poesia constantment, té poemes de temàtica diversa. Amb tot, podríem distingir 8 matèries diferents a *Cementiri d'estels*:

1. Poemes centrats en la seva localitat, Manresa. Per exemple: «El Pont Vell», «La Seu» o «Sant Miquel i l'Om».
2. Poemes dedicats a la seva família. Per exemple: «Cançó de la Vall de Núria», «Chora», «Rossinyol del Canigó», «Rosari de família», «Per què plores...?» o «És el teu sant».
3. Poemes sobre les coses petites, és a dir, «que miren de captar una petitesa intranscendent, un so, una olor, un color» (TORRA, 2019: 41). Per exemple: «El vent», «Sala de biblioteca», «Sonet del meu pessebre», «Cançó de galeria»,

²⁵ Justament, aquest poema és a l'annex del treball: Esclasans el va reproduir al núm. 17 de la revista noucentista *Civitat*, del febrer de 1928.

«Hores amargues» o «El sol camina» (aquest últim el va escriure quan només tenia 13 anys).

4. Poemes amorosos. Per exemple: «Elegia», «Al tren hi havia una noia», «Era deliri d'amor», «Laura», «Idil·li de camp», «Glossa» o «La noia pura». Alguns potser ni tan sols són de temàtica amorosa, però Puigdemívol els dedicà a noies diferents. Enamoradís de mena, era una cosa que feu al llarg dels anys, no se sap si com a pretext literari (TORRA, 2019: 50). Com els següents: «Els Sants», «Perdut entre perfums» o «Maria Aurora».
5. Poemes religiosos. Ferran Puigdemívol era catòlic, i això es pot veure en poesies com «La Candelera», «No ploris», «La Puríssima», «Camí del Calvari» o «Processó».
6. Poemes provocats per la por a la guerra i les circumstàncies tràgiques derivades de la Guerra Civil. Puigdemívol no fou cridat a files a causa de la seva salut fràgil, i això li provocà un conflicte intern molt gran. Traspalsat, es debatia entre la por per haver d'anar a les trinxeres i l'horror d'anar-se quedant sol. Poemes d'exemple «Primavera tràgica», «Destí», «Els amics van a la guerra», «Batalla» o «Tragèdia dels soldats».
7. Poemes amb ecos de la natura. «[S]i per una banda assenyalàvem que l'entorn familiar li era una dificultat per a dur a terme les seves il·lusions, per l'altra li representa una constant font d'inspiració, perquè, precisament pel fet que hi ha de pagesia, està en contacte amb un entorn camperol que li desvetllarà força un sentit d'apreciació pels diferents elements de la natura, i aquesta temàtica omplirà un nombre considerable de poemes» (TORRA, 1982: 21). Per exemple: «Riba dels lliris», «Cançó del goig i del camí fressat», «Març», «Capvespre d'estiu» o «Pluja».
8. Poemes sobre la seva malaltia, que connoten maduresa, o més ben dit, una maduració forçada per la consciència de saber que la mort el rondava. Abans de la tuberculosi, Puigdemívol també havia patit de tifus. Per exemple: «La Mort», «Setembre de pluja», «Adeu, germana-alegria» o «Nit de juny, en vetlla».

Només amb aquesta classificació incompleta, ja podem apreciar que Ferran Puigdemívol fou un poeta molt prolífic. I, quant a guardons, se sap que els premis literaris que va obtenir eren tots del 1936, l'últim any en què es van celebrar certàmens

literaris abans de la guerra (TORRA, 2019: 46). Per ordre cronològic, els premis que rebé foren:

- Gener del 1936: concurs celebrat per la Federació de Joves Cristians de Manresa per la Festa d'Homenatge a Jesús Obrer. Tercer premi per «Rosari de família», escrit el 1935, quan Puigdemívol tenia 15 anys. La revista *Flama*, núm. 204, del 21 de febrer, en fa una crònica.
- Abril del 1936: certamen literari pertanyent a una sessió literària amb motiu de la Festa del Llibre organitzada pels estudiants de l'Institut de Manresa. Primer premi de poesia per «Cançó de les campanes» i accèssit per «Camí del cementiri» (escrits el mes anterior). El diari *El Pla de Bages*, del 24 d'abril, en publica una notícia.
- Poemes que tenien l'anotació «Premiats a Manresa», però que se'n desconeix on i quan: «Carrer Major», «Carrer de l'escola», «Camí de l'església» i «Camí del cementiri» (tots escrits, també, el març de 1936).

Com ja s'ha comentat al final de l'apartat 3.2, Puigdemívol encara va presentar-se al Certamen Literario de 1941 amb tres textos en prosa en castellà («La poesía y la Fiesta de la Luz», «Montserrat y la Luz» i «Folklore manresano»), un per a cada modalitat, i un breu recull de poesia, *Cáliz de sangre*, per als premis de “Tema libre (verso)”. Són els darrers textos datats que escriu, i tots li foren ser premiats. El setmanari *Ciudad*, de les FET i les JONS, que era el que imperava a Manresa en aquell moment, va publicar el veredict del certamen el mes de març de 1941 (TORRA, 2019: 78)²⁶.

4.2. Biblioteca, textos i lectures

L'escriptori de Puigdemívol, hem dit, guardava un deversall de textos interessantíssims que no només eren poesia. Com que era autodidacte, el jove llegia amb avidesa, hàbit que li va preparar un terreny molt fèrtil a l'hora d'escriure poesia. Se sap que molt dels seus llibres els comprava a la Llibreria Torra, de la Impremta de Sant Josep. El que és sorprenent, però, és que ell els anava signant, numerant i timbrant amb

²⁶ Els reports de la premsa en què hi apareix el nom de Puigdemívol amb el premi que va obtenir poden ser consultats a l'annex.

la data d'adquisició i el seu exlibris, a mesura que confeccionava un índex amb tots els que posseïa²⁷. Vet-ne aquí una síntesi (TORRA, 2019: 36-39):

Eines lingüístiques	<i>Gramática francesa, Diccionario francés-español / español-francés</i>
	Diccionari alemany-francès / francès-alemany
	<i>Diccionario de la lengua castellana, Gramática castellana, Ejercicios de gramática castellana</i> (Ciurana), <i>Ortografía castellana</i> (Antonio Cots)
	<i>Diccionario inglés-español / español-inglés</i> (Casares), <i>Gramática inglesa</i>
	<i>Gramàtica catalana</i> (Fabra), <i>Ejercicios de gramática catalana 1 i 2</i> (Marvà), <i>Ortografía catalana</i> (Rosa Obradors), <i>Diccionario enciclopèdic català, Diccionari català-castellà / castellà-català</i>
Eines literàries	<i>Resum de poètica catalana</i> (Alfons Serra i Rossend Llatas), <i>Vocabulario literario</i> (Esquerra)
	<i>Iniciación a la literatura</i> (3 v.), <i>Historia de la literatura griega, Història sumària de la literatura catalana</i> (Garcia Silvestre), <i>Notes sobre literatura estrangera</i> (Marià Manent)
	Diversos estudis literaris d'algunes obres clau.
Humanitats	<i>Història de la filosofia, Iniciación a la filosofia, Curso de filosofia elemental</i> (Jaime Balmes), <i>Introducció a la saviesa</i> (Lluís Vives)
	<i>Historia de España i Historia universal</i> (Ricardo Espejo i Joaquín Naranjo), <i>Historia de Rusia</i> (Markoff), <i>Història general de Catalunya</i> (Serra Roca), <i>Com faig un curs comentant la història de la cultura</i> (Josep Lleonart)
	<i>Sermons</i> (Sant Agustí), <i>Historia de Cristo</i> (Papini), <i>Curso de apologética cristiana</i> (Devivier)
Arts	<i>Explicación de los cuadros murales, Nocions d'arqueologia sagrada catalana i Els primitius. La pintura sobre fusta</i> (Josep Gudiol)
	<i>El renaixement. Estudis d'art i poesia</i> (W. Patter)
	<i>La música. Manual de iniciación musical</i> (Walter James Turner)
	<i>Dèdal. Tractat breu d'història i de la tècnica d'arts plàstiques</i> (Ramon Vayreda)
Novel·la	Més de 100 títols d'autors catalans, castellans i estrangers: Víctor Balaguer, Sebastià Juan Arbó, Josep Maria Folch i Torres, Aurora Bertrana, Prudenci Bertrana, Serafi Pitarra, Joaquim Ruyra, Carles Soldevila, Maria Teresa Vernet, Pío Baroja, Miguel de Cervantes [obra completa], Juan Valera, Honoré de Balzac, Joseph Bédier, André Gide, Giovanni Papini, Marcel Proust, Stendhal, Oscar Wilde...

²⁷ Disponible (parcialment) a l'annex.

Poesia	Uns 130 títols d'autors catalans, castellans i estrangers: Joan Alcover, Clementina Arderiu, Josep Carner, Agustí Escasans, Joaquim Folguera, Tomàs Garcés, Guerau de Liost, Ramon Llull, Josep Maria López-Picó, Frederic Mistral, Pere Quart, Carles Riba, Josep Maria de Sagarra, Joan Salvat-Papasseit, Jacint Verdaguer, Gustavo Adolfo Bécquer, Federico García Lorca, Antonio Machado, Francisco de Quevedo, San Juan de la Cruz, Charles Baudelaire, Dant, Alighieri, Heinrich Heine, Giacomo Leopardi, Stéphane Mallarmé, Alfred de Musset, Edgar Allan Poe, Rainer Maria Rilke...
Teatre	200 títols d'autors catalans, castellans i estrangers: André Bréton, Pierre Corneille, Goethe, Carlo Goldoni, Henrik Ibsen, Aleksandr Puixkin, Jean Racine, Friedrich von Schiller, William Shakespeare, Ventura Gassol, Àngel Guimerà, Apel·les Mestres, Josep Pous i Pagès, Santiago Rusiñol, Josep Maria de Sagarra, Frederic Soler, Jacinto Benavente, Calderón, Alejandro Casona, Miguel de Cervantes, Lope de Vega, Antonio Machado, Eduard Marquina, Antonio Quintero, Tirso de Molina, José Zorrilla...
Autors clàssics i medievals	Homer, Virgili, Ovidi, Èsquil...
Obres d'autors que coneixia	<i>Murmuris de corn marí</i> , de Mateu Janés i Duran [amb dedicatòria]
	<i>Ònix i níquel</i> , de Joan Llacuna [amb dedicatòria]
	<i>Terra nostra. Poemes èpics</i> , d'Amat Gosálbes Torres [amb dedicatòria]
	<i>Soledat abrupta i Angle</i> , de Josep Maria Boix i Selva
	<i>Constel·lacions</i> , de Joan Querol Calvís
	<i>Manresa, ciutat de lletres de canvi...?</i> , de Pere Ausió Rovira [amb dedicatòria]

Així doncs, durant els seus 21 anys d'edat, es va anar configurant una biblioteca personal impressionant i molt acabada. I segur que la formació autodidàctica que va guanyar a través de la lectura d'aquestes obres (o de la majoria d'elles, si més no) el va influir enormement quan escrivia tots els poemes que ha deixat. En una carta de comiat que va fer pensant en la seva família el 2 de gener de 1941, una mica menys de tres mesos abans de morir de tuberculosi, Ferran Puigdemívol i Corrons va deixar escrites aquestes paraules:

«I per fi, us dic a tots plegats que [...] si alguna cosa m'alegra molt d'haver-la feta, és la meua Poesia. Tal vegada té poc mèrit artístic, però humà, no podrà dir-se. Hi ha tota la meua ànima, que és com dir: a voltes hi ha Déu, a voltes el Dimoni. Jo voldria que Déu tripliqués el número de vegades. Llavors fora bonic de dir: El dimoni en va

fer trenta, Sant Antoni, trenta-ú. I no hauríeu de témer per la meva salvació. Malgrat tot, sigui el que Déu vulgui i jo hagi merescut. [...] Acabo les meves hores dient: Mare, crec en Déu, em moro i us estimo.»

5. CONCLUSIONS

Ferran Puigdemívol es pot prendre com un símptoma de la realitat literària i cultural de la Manresa del moment, és a dir, de principis del segle XX. Això és, una ciutat que també tenia el seu propi ecosistema d'escriptors, intel·lectuals, erudits, entitats, premsa i celebracions de certàmens literaris. Com ja s'ha relatat, en foren exponents considerablement importants el reporter Josep Maria Planes, Joaquim Amat-Piniella i el poeta Fidel Riu i Dalmau, el director de moltes revistes manresanes. Les més destacables, segurament, són *El Pla de Bages*, *La Revista Ilustrada*, *Cenacle* i *Civtat*, perquè totes són un vèrtex de cohesió de moltes altres figures reconegudes de la comarca, el Bages, o d'altres llocs de Catalunya com Barcelona. A la revista noucentista *Civtat*, per exemple, hi van col·laborar autors de renom com ara Víctor Català, Guerau de Liost, Joan Puig i Ferrer, Josep Carner, Josep Maria Folch i Torres, Josep Maria Junoy, Federico García Lorca, Marià Manent, Salvador Dalí..., fet que en demostra la seva rellevància. També és elogiuable la Impremta de Sant Josep, que va formar part de la ciutat des del 1882 i en fou tot un símbol cultural.

L'autor de què tracta aquest treball de fi de grau, doncs, va créixer immers en aquest ambient. Puigdemívol no només va créixer amb la il·lusió de ser poeta i va convertir el fet d'escriure poemes en un exercici tan continu i biològic com respirar, sinó que també va esforçar-se per arreplegar un bagatge cultural i una instrucció adequada, mitjançant la lectura i la participació en activitats organitzades a Manresa, que li milloraren les aptituds i li permeteren de construir-se literàriament encara més. Venia d'una família de pagès, i el seu pare no va mostrar-se mai favorable a la seva afició, car el volia d'hereu i treballant la terra, de manera que no va rebre cap formació universitària. Malgrat això, la biblioteca de què es va anar proveint Ferran Puigdemívol en el transcurs dels anys és excepcional. Això el converteix en un autodidacte.

El jove, entusiasta, extravertit i amb una veritable passió per la poesia, també feu mans i mànigues per relacionar-se amb altres literats del moment: Mateu Janés i Duran, Josep Maria Boix i Selva, Josep Maria López-Picó i Josep Maria Folch i Torres. Amb

ells bescanvià poesies, anècdotes, i es deixà aconsellar pel seu criteri, més conreat. També s'escribí moltes lletres amb un seu amic de Manresa, Josep Boixet, en les quals conversaven sobre poemes, impressions literàries i ambicions de presentar-se a concursos literaris. I això no és tot: la ciutat de Manresa també va començar a tenir a Puigdemívol en compte. L'any 1936 se'l va cridar perquè formés part de la comissió administrativa d'uns Jocs Florals Infantils per les Festes de la Llum (conjuntament amb Folch i Torres), li van premiar uns quants poemes, se'l va convidar a fer alguna conferència radiofònica i també, ja en plena dictadura (any 1940), se li va encarregar que fos el secretari d'un Certamen Literario que es feia en substitució dels Jocs Florals.

El tifus i la tuberculosi, però, van malmetre-li la salut i, eventualment, li van causar una mort prematura als 21 anys, fet pel qual Puigdemívol no va poder realitzar el seu somni: publicar un llibre amb tots els poemes que havia deixat preparats. La seva neboda, Montserrat Torra, va publicar-li el poemari l'any 1982, quaranta-un anys més tard de la seva mort, i li va posar de títol *Cementiri d'estels*. Són poemes sobre Manresa, sobre la seva família, sobre coses petites i aparentment insignificants, amorosos, religiosos, sobre la guerra, sobre la natura o, ja de més maduresa, sobre la seva malaltia terminal i la proximitat de la mort. En efecte, Puigdemívol fou un dels preciosos casos de joves que se senten interpel·lats per la poesia i no poden evitar escriure'n en tot moment, perquè donava sentit a la seva vida, però també un dels injustos casos de joves que se'n van massa aviat del món.

Per acabar, seria important emfasitzar que no s'ha pretès donar una mirada closa i definitiva sobre el tema. No sols s'ha de tenir en compte que el que tenim entre mans és un treball de final de grau, que en essència han de ser succints, sinó que molt possiblement encara hi deu haver un feix d'informació, de detalls, de matisos i de coincidències sobre el manresà que encara no s'han descobert, però que potser algun dia se sabran. Encara manca, per exemple, un estudi més ric i aprofundit de la seva obra poètica. En un futur, seria estimulants classificar i analitzar tots els poemes de *Cementiri d'estels*, i potser reconèixer-hi més influències i estils poètics. De tota manera, m'agrada imaginar-me aquest treball com un punt de partida: el fregadís entre dues pedres fogueres —la incansable dedicació de Montserrat Torra perquè l'obra del seu oncle no caigui en l'oblit, i el meu afany per investigar i interpretar tota la documentació recollida— que pot encendre quelcom, una mica de fogalleig. Ni que siguin tres guspies.

BIBLIOGRAFIA

- ALOY, J., BASIANA, J., i GASOL, P. (s.d.). «Joaquim Amat-Piniella. Escriptor i intel·lectual manresà (1913-1974)». *Memòria.cat*.
<http://www1.memoria.cat/amat/> [Consulta: 10-06-2022]
- (s.d.). «Josep Maria Planes i Martí. Escriptor manresà (1907-1936). Pioner i víctima del periodisme d'investigació». *Memòria.cat*. <http://www1.memoria.cat/planes/> [Consulta: 10-06-2022]
- (2009). «La República a Manresa en un clic (1931-1936)». *Memòria.cat*.
<http://www1.memoria.cat/republica/content/%C3%ADndex-de-temes> [Consulta: 24-05-2022]
- (s.d.). «Albagés i Ventura, Josep». *Memòria.cat*.
<http://www1.memoria.cat/republica/content/albag%C3%A9s-i-ventura-josep> [Consulta: 24-05-2022]
- CAHNER, M. (1991). «Per una Catalunya policèntrica». *Espais: revista del Departament de Política Territorial i Obres Públiques*, (29), 27-29.
<https://raco.cat/index.php/Espais/article/view/91352> [Consulta: 20-02-2022]
- CAMPRUBÍ, J. (1993). «La Impremta de Sant Josep». *Regió7*.
http://www.civtat.cat/documents/articles/empreses%20centenaries_la%20impremta_de_sant_josep.pdf [Consulta: 12-04-2022]
- CLOSAS, J. (1982). «Renoms, sobrenoms o motius del barri de les Escodines». Dins CENTRE D'ESTUDIS DEL BAGES (Ed.) *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, n° 1. (63-69). Manresa: Centre d'Estudis del Bages.
- (1982). «El redescobriment d'un poeta del barri». *Mirador*, 13.
- GASOL, J. M. (1983). «La Impremta de Sant Josep, de Manresa. Una història de cent anys (1882-1982)». Dins CENTRE D'ESTUDIS DEL BAGES (Ed.) *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, n° 2. (53-74). Manresa: Centre d'Estudis del Bages.
- LLANAS, M. (2003). «Gaziel a Igualada el 1930: una conferència inèdita». *Revista d'Igualada*, (14), 63-67. <https://www.revistaigualada.cat/mots/gaziel/> [Consulta: 18-02-2022]

- LÓBEZ, R. (2019). «Personatge del mes: Fidel Riu i Dalmau (1895-1981)». *Memòria.cat*.
<https://www.memoria.cat/edu/blog/2019/12/15/personatge-del-mes-fidel-riu-i-dalmau-1895-1981/> [Consulta: 10-06-2022]
- MASRIERA, F. (2012). «Una aproximació a la Federació de Joves Cristians de Catalunya a Mataró (1931-1936)». *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, [en línia]. 102, 4-24. <https://raco.cat/index.php/FullsMASMM/article/view/252103> [Consulta: 01-05-2022]
- MATA, T. (2019). «Redescobrint un poeta de 21 anys». *Regió7*, 34.
<https://www.regio7.cat/cultures/2019/10/29/redescobrint-poeta-21-anys-50049664.html> [Consulta: 28-01-2022]
- PARCERISAS, C. (s.d.). «Anna Solà i Sardans (1918-2004)». *Memòria.cat*.
<https://www.memoria.cat/anna-sola/> [Consulta: 09-06-2022]
- (s.d.). «Antonieta Feliu i Miró (1896-1968)». *Memòria.cat*.
<https://www.memoria.cat/antonieta-feliu/> [Consulta: 10-06-2022]
- PARCERISAS, P. (1981). «La revista Ciutat o el noucentisme importat a Manresa». *Avui*, (1.647), 21.
http://www.civtat.cat/documents/articles/la_revista_ciutat_o_el_noucentisme_importat_a_manresa.pdf [Consulta: 19-03-2022]
- PERUCHO, J. (1993). «La porta tancada». *Avui*, (5.635), 27.
<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=805983&view=hemeroteca&lang=ca> [Consulta: 30-03-2022]
- PUIGDELLÍVOL, F. (1982). *Cementiri d'estels*. (M. TORRA, Ed.). Manresa: Impremta de Sant Josep.
- SERRA, J. M. (2017). «La llista dels empleats de la històrica Casa Jorba de Manresa». *Memòria.cat*.
<https://www.memoria.cat/la-llista-dels-empleats-de-la-historica-casa-jorba-de-manresa/> [Consulta: 30-05-2022]

- SOLERNOU, A. (2016). *L'etapa manresana de Josep Maria Planes*. [Treball de fi de Grau, Universitat Autònoma de Barcelona]. Dipòsit General de Documents de la UAB (DDD). <https://ddd.uab.cat/record/181714> [Consulta: 02-04-2022]
- TOMASA, E. (2021). «¿Manresa, vila espiritual?». *El Pou de la gallina*, (375), 44. <https://www.elpou.cat/noticia/4086/manresa-vila-espiritual> [Consulta: 18-02-2022]
- TORRA, L.I. (2021). *Ideari d'Art CIVTAT*. <http://www.civtat.cat/index.html> [Consulta: 12-06-2022]
- TORRA, M. (2019). *Ferran Puigdemívol (1919-1941). Una vida entre versos*. Manresa: Parcir Edicions Selectes.
- TORRA, R. (1982). «Estudi d'un poeta manresà». *Regió7*.
- TORRAS, E. (1989). «150 publicacions manresanes 1977/1987». *Dovella*, [en línia], (30), 41-49. <https://raco.cat/index.php/Dovella/article/view/20207> [Consulta: 25-05-2022]
- VENTALLÓ, J. (1982). «“Cementiri d'estels”, de Ferran Puigdemívol i Corrons». *La Vanguardia*, (36.135), 21. <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1982/08/05/pagina-21/32954057/pdf.html> [Consulta: 01-03-2022]
- VERDAGUER, M. (2011). *Jaume Serra Hunter i la teoria de la cultura en el Noucentisme*. [Tesi doctoral, Universitat de Girona]. Repositori Digital de la Udg (DUGiDocs). <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/4623> [Consulta: 08-06-2022]

ANNEX

*PÀGINES DEL NÚMERO 320 DE LA REVISTA ILUSTRADA JORBA (1-V-1936) EN QUÈ S'EXPLICA
QUE SE CELEBRARÀ UN CONGRÉS DE LA KATALUNA ESPERANTISTA FEDERACIO ENTRE FINALS DE
MES I PRINCIPIS DE JUNY. EXTRETES DE PREMSA CATALANA DIGITALITZADA.*

Después del dolor de perder a su madre (1892) y a su padre (1898), y de otros sinsabores, lo que más destrozó su corazón fué la guerra mundial de 1914. Vió ensangrentarse y llenarse de ruinas todo el campo y el horizonte de sus ilusiones. Esa pena le precipitó al sepulcro. Sin haber podido ver de nuevo el ramo de olivo de la paz, abandonó este mundo de miserias el día 14 de abril de 1917.

La historia del Esperantismo tiene hoy abundante bibliografía para intentar consignarla aquí. No queremos omitir, sin embargo, que Zamenhof estuvo en Barcelona con motivo del Congreso que ahí tuvo lugar en 1909.

El amor al prójimo fué siempre la «idea interna» que ilumi-

nó su obra. La llama que le dió calor y sentimiento — no sólo frialdad de erudición y ciencia —; la llama cordial que arde en sus versos. Redactó Crestomatías; tradujo la Biblia... Pero hay que leer sus composiciones poéticas originales: *La Espero*, *La Vojo*, *Preĝo*, *Mia Penso*, *Ho, mia kor'!*, *Al la fratoj*...

Más allá de la utilidad práctica, el secreto de su creación es la íntima y rítmica unión de inteligencia, sentimiento e inspiración: era Poeta.

Su literatura vino al mundo no en poemas bélicos, sino en cantos de paz. La paz que exige bondad esencial, sin la cual los hombres no podrán entenderse completamente, pues les faltaría la base firme de amor y espiritualidad. — M. B. J.

El doctor Zamenhof
Dibujo a la pluma de Santsalvador

L' Esperanto a Manresa

Manresa es disposa a estatjar per segona vegada els esperantistes catalans per tal de celebrar-hi el congrés anyal. Una ciutat que repeteix aqueixa gesta — car la celebració d'un congrés reporta, a més de sacrificis per als seus organitzadors, quelcom de trastorn a bona part de la població — mostra una constància que diu molt en favor de la seva espiritualitat.

L'Esperanto no és acollit amb l'atenció que es mereix; àdhuc és fet motiu o objecte de mofa per molta gent. I es comprèn: és més planer negar la seva eficàcia que no prendre's la molèstia d'estudiar la seva objectivitat. El combaten solament els que no el coneixen. Però, al marge dels seus defensors i els seus detrac-

tors, hi ha la gran massa d'indiferents, i entre aquests, uns que voldrien la seva implantació i altres que li neguen tota possibilitat. Manresa forma part del primer grup: té una bona colla de defensors que l'estudien i el propaguen, i la resta de la ciutat que veu amb simpatia llurs activitats i s'adhereix a llurs bons desitjos i els esperona assistint als actes que organitzen. Per això ha estat possible la celebració d'un segon congrés, amb la confiança que l'èxit d'ara superarà el que assolí en el primer.

Catalunya fou dels primers països del món on trobà acollida l'Esperanto, i Manresa, sempre disposada a col·laborar en primer rengle en tota iniciativa que pugui afavorir el bon nom de la nos-

El doctor Zamenhof
rodeado de los pioneros y grandes figuras del Esperantismo.

tra terra, fou també de les primeres ciutats que va respondre a la crida, i avui continua amb la mateixa fermaça, essent, per ara, la única ciutat catalana — i potser del món — que haurà repetit la celebració d'un congrés esperantista.

Nosaltres no dubtem gens que una llengua auxiliar s'haurà d'adoptar responnent a les necessitats d'aproximació d'uns pobles amb altres: és un instrument internacional que cada dia fa més falta, i avui, malgrat diversos intents, cap altre millor que l'Esperanto. Quan arribi l'hora de la seva adopció (que nosaltres no confiem veure perquè tots els grans invents han tingut una llarga gestació i el món està encara molt distret en coses materials, però

A Zamenhof

(Sonet)

*Esperanto! Llengua de foc humana,
gràcil llaçada de Pau i d'Amor:
guiatge d'homes que el verb agermana
sempre, en les hores de goig i dolor.*

*Flama vivent que amb fervor s'encomana
al pit; auriola de dolça sentor:
parla inspirada, sonora i galana,
de mots que lliguen les mans com el cor.*

*Oh, Esperanto! Recull de veus nobles;
senzill decàleg que uneixes els pobles
per estimar-se, arreu, com bons fills.*

*Fes ton camí de sublim deslliurança.
Avant! raig cèlic de bella esperança,
que mentre parlis, no hi haurà perills.*

ANTONI MUSET
Presidente del grupo *Bela Espero*

que fa preveure que no passaran gaires generacions sense que la realitat s'imposi), llavors Manresa podrà vantar-se d'haver estat de les ciutats més ardides en la seva defensa, i aqueix estol de bons patricis que tantes hores hi han esmerçat amb admirable sacrifici, mereixeran un bon record dels que hauran d'agrair-los els beneficis que en gaudiran. Avui poden tenir la satisfacció que compleixen un deure humanitari.

Tots els manresans que hi

prestin llur col·laboració, han de pensar que, així, reten un culte a la ciutat nadiua, contribuint a aixecar el seu nivell cultural.

JOSEP ALBAGÉS. - *Ex-presidente y fundador del grupo «Bela Espero»*

¿Qué es el Esperantismo?

«Esfuerzo para propagar por todo el mundo el uso de una lengua auxiliar neutral, la cual, sin imponerse en la vida interna de los pueblos y sin ningún intento de reemplazar a las lenguas nacionales, haga posible a los hombres de diversas naciones su intercomunicación; cuya lengua podría servir como idioma pacificador en los institutos públicos de los países donde diversas gentes batallan entre sí por

causa del lenguaje, y en la cual puedan publicarse las obras de interés general.

Toda otra idea o intención que que cualquier esperantista mezcle con el Esperantismo, será asunto particular suyo del cual el Esperantismo no es responsable.»

(Declaración del Congreso de Boulogne-sur-Mer). — 1905. — Traducción de ANGEL LLOBET. - *Secretario del grupo «Bela Espero»*

Sello conmemorativo del XVIII Congreso Catalán Esperantista

*TRANSCRIPCIÓ PARCIAL DE LA CONVERSA DE ROSER OBRADORS SERRA AMB VALENTÍ SERRA
JUVELLS (MANRESA, 1930) DEL DIA 16 DE FEBRER DE 2022. VEÍ DEL BARRI DE LES
ESCODINES DE TOTA LA VIDA, DE CAL JAN PASTOR, AL CARRER VELL DE SANTA CLARA. PAGÈS.*

ROSER OBRADORS: Doncs tu te'n recordes, no, avi, del Ferran Puigdemívol?

VALENTÍ SERRA: Ferran, Ferran Puigdemí... Ferran Puigdemívol Corrons.

ROSER OBRADORS: Sí, exacte.

VALENTÍ SERRA: Corrons.

ROSER OBRADORS: I on vivia?

VALENTÍ SERRA: Aquí al carrer..., al carrer de Sant Bartomeu, ara el número... Exacte, no el sé. Carrer de Sant Bartomeu. Al barri de les Escodines.

ROSER OBRADORS: Exacte. I oi que em vas dir que casa seva es deia Cal Ferlando?

VALENTÍ SERRA: Cal Ferlando, no Fernando, no. Cal Ferlando. Ho dèiem aixís. Podé sí que s'hauria de dir Fernando, però Cal Ferlando.

ROSER OBRADORS: I el seu pare era pagès, oi que sí?

VALENTÍ SERRA: El seu pare era el Jaumet de Cal Ferlando, el gran de tres germans, tots pagesos. Tots pagesos.

ROSER OBRADORS: I oi que també em vas dir que et recordaves una mica del professor que li va fer classes? No sé si era capellà. Em vas explicar que et recordaves del mestre que li havia fet classes, al Ferran Puigdemívol.

VALENTÍ SERRA: No sé si era el mossèn Bosch...

ROSER OBRADORS: Mossèn Bosch. Que em vas dir que era bon home.

VALENTÍ SERRA: I tant. I era el mossèn de les monges de Santa Clara.

ROSER OBRADORS: D'aquí el convent de Santa Clara?

VALENTÍ SERRA: D'aquí el convent de Santa Clara. I amb una seva, i amb una seva germana, d'aquest del Ferran, com [quan] es va casar, jo li vaig fer d'escolà a la Coveta de la Cova...

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

VALENTÍ SERRA: I tant!

ROSER OBRADORS: D'una germana del Ferran Puigdemívol? Ah, molt bé.

VALENTÍ SERRA: Sí, una germana. Que ensenyava de cosir amb [a] la tieta Conxita, la tieta Dolors. Aquestes noies hi anaven.

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

VALENTÍ SERRA: I tant, eren noies. I encara me'n recordo d'això que et dic de fer d'escolà que, que em sembla que, i a-ara no voldria dir cap mentida, no sé si em van dar cinc pessetes d'aquell temps, podé, màxim podé dugues. Però jo em penso cinc pessetes, em van dar. D'haver fet d'escolà com es van casar.

ROSER OBRADORS: Molt bé. I llavors, què, tu què en pensaves, de Cal Ferlando? Vull dir, eren bons veïns, no?

VALENTÍ SERRA: Molt bona gent. I aquí a casa seva hi tenien, i encara hi deu ser, un hort molt gran, i el seu pare el cuidava molt bé. Ja deien, «el Jaumet de Cal Ferlando és molt polit!». Després nosatres, més cap aquí, perquè tenien també uns ametllers cap allà radere a la Catalana, [...] ens daven per a les ovelles la pell de les ametlles.

ROSER OBRADORS: Ah, molt bé.

VALENTÍ SERRA: Ja, i, però pujaven, i ens ho preparaven... Bona gent. Perquè llavòns, com que es va morir el fill, que haguera d'haver sigut l'hereu, va quedar aquesta noia

que ensenyava de cosir, que era la gran —perquè eren dues germanes, del Ferran—. La gran es va casar amb un noi de Viladordis. D'una casa que en deien a Cal Mas, però aixís com de motiu, el Forn. No sé de què venia. El Forn, sí. Molt bona gent. Tant la banda de Cal Ferlando com de la banda d'on va venir el gendre, aquest el... Que es deia Genís. Genís Mas.

ROSER OBRADORS: Genís Mas.

VALENTÍ SERRA: Genís Mas.

ROSER OBRADORS: Molt bé. I llavors, tu, concretament del Ferran Puigdemívol, te'n recordes d'alguna cosa?

VALENTÍ SERRA: Jo no... Ja llavòns... Perquè van dir que s'havia mort de tisi, que em sembla.

ROSER OBRADORS: De tuberculosi, crec.

VALENTÍ SERRA: De tuberculosi. Llavòns deien de d'allò. Sí, sí-sí. El que llavòns també hi havia sempre, va durar anys, bona relació. Perquè llavòns tenien, ja et dic, bastants ametllers, i els naven a ajudar a collir les ametlles el tiet Nasi amb el seu pare, que li dèiem l'avi Pepet. I llavòns, com [quan] a casa del tiet Nasi i l'avi Pepet havien de veremar, collir el raïm, els Ferlandos, el Jaumet i el seu gendre, el, el d'allò, com hem dit que es deia, el...

ROSER OBRADORS: El Genís... Mas.

VALENTÍ SERRA: El Genís... Venien a la vinya a collir raïms, i per això que hi havia una gran relació.

ROSER OBRADORS: Clar.

VALENTÍ SERRA: I d'allò. Llavòns també me'n recordo que un any van tenir a Cal Ferlando la bandera. Es devia acostar la festa de la Puríssima i van tenir la bandera de la

Puríssima tot el dia penjada allà a casa seva, tan llarga que arribava a mig carrer. Sí, sí, sí.

ROSER OBRADORS: Perquè tu, avi, tu, llavors... En aquella època, quan vas conèixer el Ferran Puigdemívol, ell més o menys quina edat tenia, te'n recordes? Era jovenet?

VALENTÍ SERRA: Oh, mira. Perquè... Bueno, llavòns ell podé tenia uns divuit anys.

ROSER OBRADORS: Divuit, hmm.

VALENTÍ SERRA: Sí, divuit o alguna cosa així.

ROSER OBRADORS: I se sentia, per aquí el barri, se sabia que ell era poeta, que escrivia...?

VALENTÍ SERRA: Sí. Allò que deien la gent, «a Cal Ferlando tenen un noi molt espavilat, molt d'allò... Però el pobre Jaumet ja diu que no se'n podrà pas refiar», perquè el Jaumet volia que fes de pagès, però ell això, no, no... esclar, pobret...

ROSER OBRADORS: Clar, clar.

VALENTÍ SERRA: Molt bé, eh. Cal Ferlando.

ROSER OBRADORS: Molt bé, molt bé.

[...]

VALENTÍ SERRA: Més, més.

ROSER OBRADORS: Hmm... Què més? Te'n recordes, de més coses, avi?

VALENTÍ SERRA: Oh, d'aquí de, de Cal Ferlando, ja et dic, d'allò... Ah, bueno, i llavòns l'atra germana es va casar, es va casar amb el de la impremta que dèiem Sant Josep.

ROSER OBRADORS: Sant Josep.

VALENTÍ SERRA: Impremta Sant Josep, però els que la portaven eren Torra.

ROSER OBRADORS: Torra.

VALENTÍ SERRA: Torra, Torra.

ROSER OBRADORS: D'aquí Manresa, no, la impremta?

VALENTÍ SERRA: D'aquí Manresa.

[...]

VALENTÍ SERRA: Van tenir, em sembla, bastants fills, però tots ben espavilats, perquè tots eren molt bons estudiants. Perquè llavors en aquell temps la impremta Sant Josep era una, una de les més bones d'aquí Manresa.

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

VALENTÍ SERRA: Sí.

ROSER OBRADORS: Molt bé, molt bé.

VALENTÍ SERRA: La impremta... Però ja posava, «Impremta Sant Josep-Torra». Els d'allò són Torra.

ROSER OBRADORS: Clar. I... I ja està... Bueno, jo sé que el Ferran Puigdemívol va guanyar alguns premis literaris...

VALENTÍ SERRA: Va guanyar alguns premis literaris, això. Llavors ja es nava seguint i d'allò.

ROSER OBRADORS: Sí? Se'l seguia, per aquí Manresa?

VALENTÍ SERRA: Sí. [...] També ja va sortir en diaris. El verdader diari més antic de Manresa era *El Pla de Bages*.

MONTSERRAT FORNELL (esposa del Valentí): I ja hi havia escrit, també?

VALENTÍ SERRA: Em sembla que ja deien que... Com que era de volguer fer tanta, això, eh, el que ell sentia, per això... Però es dedicava. Em sembla que també havia... També havia fet hasta alguns, algunes jaculatories amb estampes, per exemple en algun recordatori de primera comanió d'algú.

ROSER OBRADORS: Ah, sí? Molt bé, molt bé.

VALENTÍ SERRA: Sí. Molta cosa de la que havia fet ell, si no es va gordar [guardar] bé per la guerra, per por o d'allò, es va espatllar tot.

ROSER OBRADORS: Ja.

VALENTÍ SERRA: Ara, per exemple, algun recordatori segons na parlant del bon Jesuset o de la Mare de Déu, Sant Josep i a tall d'alguna poesietta, ja, ui, si ens troben això...! Llavòns, eh...

ROSER OBRADORS: Clar.

VALENTÍ SERRA: Molta cosa es va fer malbé, malagunyat. Sí, sí. I llavòns es van, aquesta família, el seu pare, perquè llavòns dos van fer uns casaments, el seu pare... El seu pare es va casar amb una de Cal Mag[r]et que dèiem que era "la Corrons".

ROSER OBRADORS: La Corrons. I ónt era, Cal Maguet?

VALENTÍ SERRA: A Cal Magret...

ROSER OBRADORS: Magret.

VALENTÍ SERRA: ... era per allà, per allà, la casa ben bé Magret era cap a dintre Manresa, per allà vora el sindicat, al carrer de la Llum o per allà, que encara existeix. I ell, amb una noia d'allà i un noi d'allà de Cal Magret es va casar amb una germana del Jaumet. Cal Magret, però d'apellido Corrons.

ROSER OBRADORS: Del Jaumet. Ah, ja ho entenc, llavors van quedar com, tots... Entre ells... Cunyats i cunyats.

VALENTÍ SERRA: Sí. Sí, sí. Llavors perquè els tres germans que dic de Cal Ferlando, pares i tiet d'aquest, del Ferran, el que es va casar, es va casar amb una Corrons. I llavors un Corrons es va casar amb una germana del Jaumet. Que, que els germans del Jaumet, del pare... El gran, el Jaumet; el mijà, Nasi, que li deien el Nasi de Cal Ferlando; i el tercer, Estanislau. La part dels nois de Cal Ferlando tots van continuar sempre de pagès.

ROSER OBRADORS: Clar.

VALENTÍ SERRA: Tenien camps de regadiu. Aquest el Jaumet també en manava un a Sant Pau. Havia dit a l'avi Mingu, «el dia que d'allò ja te l'entregaré per a tu!».

ROSER OBRADORS: Ha, ha, ha! Ah, sí?

VALENTÍ SERRA: I tant, sí, i tant. Sí, sí. Es feien, mira... D'allò.

ROSER OBRADORS: Clar, molt bé.

VALENTÍ SERRA: Hi havia bona convivència. I amb aquest noi, pots comptar que haguera 'nat continuant, perquè aquest xicot no sé si havia entrat a la Congregació, que llavors deien, dels Lluïsos...

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

VALENTÍ SERRA: No ho sé de cert, ara, jo... Però podé llavors... També hi havia, això, els fejocistes, que era una d'allò més aviat catòlica, que també per la guerra, els que ho

eren, en van matar i tot... Nois joves, de divuit a dinou anys, perquè eren fejocistes o d'allò, els van matar...

[...]

VALENTÍ SERRA: I la tieta Conxita va aprendre'n molt, de joveneta, de cosir amb la Pilar de Cal Ferlando.

ROSER OBRADORS: La germana del Ferran Puigdemívol. Clar, clar.

[...]

VALENTÍ SERRA: Has de comptar que agafava bona part dels raderes de Cal Ferlando en avall, tot era del Ferlando. Tenia un gran hort. Feien verdura, naven a d'allò...

ROSER OBRADORS: Però ara l'hort podé ja no hi és, no?

VALENTÍ SERRA: Sí, sí que hi és, sí! Oi tant! Encara... Mentre hi va haver el Genís, encara el mig cuidaven. Però llavòns el, el... Perquè el noi del Genís no va sortir expert com aquests altres.

ROSER OBRADORS: Clar, ja no... Ja no va continuar-ho.

VALENTÍ SERRA: Sí, però li faltava, li faltava podé la, la via de l'avi.

[...]

*TRANSCRIPCIÓ PARCIAL DE LA CONVERSA DE ROSER OBRADORS SERRA AMB MONTSERRAT
TORRA I PUIGDELLÍVOL (MANRESA, 1950) DEL DIA 22 DE MAIG DE 2022. NEBODA DE FERRAN
PUIGDELLÍVOL, EDITORA DEL POEMARI CEMENTIRI D'ESTELS I AUTORA DE LA BIOGRAFIA
FERRAN PUIGDELLÍVOL (1919-1941). UNA VIDA ENTRE VERSOS. FILÒLOGA I PROFESSORA.*

ROSER OBRADORS: M'he apuntat algunes preguntes que m'anaven venint, mentre feia el treball i tot... La primera, potser és una pregunta molt bàsica, però és sobre l'exlibris del poemari, de *Cementiri d'estels*... Vull dir, la meua pregunta és, com és que en Ferran tenia un exlibris amb el seu nom, i si era una cosa comuna, que la gent en tingués, o...?

MONTSERRAT TORRA: Jo crec que devia ser cosa comuna a l'època. Tampoc no sé més del perquè en tenia ell, el que sí que sé és que el té a tots els llibres. Tenia un tampó, hi ha un tampó amb el seu exlibris... Però jo penso que devia ser una cosa de l'època...

ROSER OBRADORS: Sí, no?

MONTSERRAT TORRA: ... que devia ser corrent, entre gent que escrivia, que li agradava escriure, i això...

[...]

ROSER OBRADORS: Llavors, una altra pregunta que tinc, que aquí potser és... Jo em vaig posar a investigar bastant i, el que dius tu, vas trobant coses... Vaig consultar també aquest altre llibre del Centre d'Estudis del Bages perquè hi ha aquest apartat que és sobre els renoms d'això, de...

MONTSERRAT TORRA: Sí! El tinc, també.

ROSER OBRADORS: ... de les cases de les Escodines. Hi és on hi vaig trobar, ehm... «Carrer Nou de Santa Clara»... Espera, ara no ho trobaré... Bé, evidentment, al carrer Sant Bartomeu sortia Cal Ferlando, i hi fica «família Puigdel·lívol», eh... Aquí, mira. «Cal Ferlando, família Puigdel·lívol». També surt casa meua al carrer Vell de Santa Clara. Però llavors vaig llegir-me tots els carrers i fica «Camí de Sant Pau, Cal Ferlando del Riu, família Puigdel·lívol». Clar, i, i, em vaig quedar, em vaig quedar així una mica com “pot ser que haguessin tingut dues cases”? Vull dir...

MONTSERRAT TORRA: Eh, no... Això... Ja sé què deu ser, el que passa és que no sé d'on...

ROSER OBRADORS: Jo tampoc

MONTSERRAT TORRA: Hmm... «Cal Ferlando...».

ROSER OBRADORS: «... del Riu».

MONTSERRAT TORRA: Del Riu. Cal Ferlando havia de ser algú que hagués sortit d'allà, de...

ROSER OBRADORS: Algun germà del teu avi?...

MONTSERRAT TORRA: Algun germà del meu avi!, devia ser. El meu avi tenia tres germanes abans que ell..., ell va ser l'hereu perquè era el primer noi..., aquestes coses... Hi havia tres germanes abans que ell, després ell va ser l'hereu, després hi havia... dos germans més. Que un és l'avi d'aquells de les fruites que em vas dir...

ROSER OBRADORS: Sí! Els de la fruiteria.

MONTSERRAT TORRA: O avi, o besavi, o pare... Bueno, ja no sé qui ho porta, saps...

ROSER OBRADORS: Clar.

MONTSERRAT TORRA: Devia ser l'avi dels que ho portin ara. I aquell era el petit. I n'hi ha un altre que no me'n recordo, on... Ignasi, es deia. Estanislau, que era aquest de les verdures, de les fruites. I l'altre es deia Ignasi, que no me'n recordo, però potser sí que tenia alguna cosa a veure amb per allà al Passeig del Riu... No ho tinc clar.

ROSER OBRADORS: Pot ser... Pot ser.

MONTSERRAT TORRA: Però pot ser que fos això, ni idea, amb això no m'hi havia fixat.

ROSER OBRADORS: Perquè el, el meu avi sí que m'havia dit que en Jaume Puigdemívol havia tingut un terreny amb ametllers?

MONTSERRAT TORRA: Sí, i tant sí.

ROSER OBRADORS: Als afores de Manresa, que això sí que ho esmento al treball perquè sí que era segur, perquè el meu avi em va explicar que, que bueno, que...

MONTSERRAT TORRA: En dèiem "la vinya".

ROSER OBRADORS: Això. Que s'havien, s'havien fet arran d'això, perquè em va dir que els hi donaven el, la pell de les ametlles pels animals...

MONTSERRAT TORRA: Sí... I ja no hi ha ni un ametller.

ROSER OBRADORS: No.

MONTSERRAT TORRA: Després els van tallar, i ara hi vaig anar... Que no hi havia anat mai. I la meva cosina ens hi va acompanyar un dia amb la meva germana, pues fa... Abans de la pandèmia. Perquè ara de tot fa com a mínim dos anys, saps... Però, vull dir que hi vaig anar, això, fa dos o tres anys i... Res, i és un camp pla que en èpoques havien tingut arrendat, i... hi cultivaven, però ara... No, em sembla que de moment no s'hi fa res, però és allà. Hi ha una barraca de vinya.

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

MONTSERRAT TORRA: Sí. I... Nosaltres sempre n'hem dit "la vinya".

ROSER OBRADORS: Que maco. Molt bé, molt bé.

MONTSERRAT TORRA: I la meva mare té fotos allà a la vinya, eh, a sota els ametllers. O sigui, la meva mare ja no ho havia conegut com a vinya. Ja ho havia conegut amb ametllers, i tinc moltes fotos boniques.

ROSER OBRADORS: Que bé.

MONTSERRAT TORRA: Bé, doncs això del...

ROSER OBRADORS: Sí, era per aclarir-ho...

MONTSERRAT TORRA: Aquesta no ho sé segur.

ROSER OBRADORS: ... perquè dic, imagina't que haguessin tingut dues cases... Perquè clar, com que eren pagesos però benestants, doncs, en el fons, dic, mira, no ho sé...

MONTSERRAT TORRA: Del meu avi Jaume no va ser mai, això. Perquè lo de la vinya era cap a Rajadell, bueno, cap allà a l'altra banda, saps?

ROSER OBRADORS: Sí, sí... Potser ho vaig, ho vaig buscar una mica per Internet... Que ara diria que hi ha una central elèctrica... Bé, havia sigut una central elèctrica.

MONTSERRAT TORRA: No me'n recordo gaire.

ROSER OBRADORS: Tot canvia tant!

MONTSERRAT TORRA: Sí...

ROSER OBRADORS: Molt bé, doncs, més que re per aclarir-ho... Llavors, una altra curiositat que tinc és... Tu expliques que el Ferran Puigdemívol, els seus primers articles els va escriure a la *Revista Ilustrada Jorba*, que llavors estava treballant a Cal Jorba i tot això...

MONTSERRAT TORRA: Sí.

ROSER OBRADORS: Llavors, la vaig trobar digitalitzada a Internet, que hi surten tots els números...

MONTSERRAT TORRA: ... i no vas trobar-ne cap de signat... Jo tampoc.

ROSER OBRADORS: Vale, estem igual, llavòrens.

MONTSERRAT TORRA: O sigui, jo vaig deduir que, com que era l'editor, com que el senyor Jorba el va fer...

ROSER OBRADORS: Ah, el va fer editor?

MONTSERRAT TORRA: Sí. Li va dir, «tu, que en saps tant d'aquestes coses, encarrega't de la revista».

ROSER OBRADORS: Ostres.

MONTSERRAT TORRA: I, eh, hi havia un director, hi havia un tal, però ell es devia encarregar de tot, suposo. I llavors tot el que no està signat deu ser d'ell. M'imagino, eh, jo tampoc en vaig trobar cap... Però suposo que no feia tant un article en concret, sinó... No ho sé. Que tampoc he trobat cap article signat al *Pla de Bages*...

ROSER OBRADORS: Ah, ell també hi havia escrit, al *Pla de Bages*?

MONTSERRAT TORRA: Sí, si ho diu a les cartes del Boixet... Li diu: «Ara estic provant d'escriure un atre tal per a la secció del Visions a Manresa, que encara hi escric, al *Pla de Bages*». I jo vaig buscar el *Pla de Bages* tot sencer, aquí a la biblioteca, i no vaig trobar res.

ROSER OBRADORS: Jo, mira, vaig estar mirant... Espera, t'ho ensenyo...

MONTSERRAT TORRA: A vera si tu trobaràs unes coses que no he pogut trobar, tant de bo!

ROSER OBRADORS: No, no!...

MONTSERRAT TORRA: Home, sí!

ROSER OBRADORS: Imagina't... Ai, espera, ara potser no els podré obrir...

[...]

ROSER OBRADORS: ... vaig trobar un article que segurament no era seu, eh, però vaig pensar, «mira, és lo que més s'hi assembla», perquè estava firmat com...

MONTSERRAT TORRA: «Follet»?

ROSER OBRADORS: Efa, punt, no sé què...

MONTSERRAT TORRA: Ah.

ROSER OBRADORS: Però vaig pensar, deu ser una persona que es diu... Bueno, no ho sé, no sé què vaig pensar, ara mateix, però...

MONTSERRAT TORRA: Jo també vaig en vaig trobar un de signat «Follet», que vaig pensar, això... Jo què sé, saps.

ROSER OBRADORS: Ves a saber...

MONTSERRAT TORRA: No ho sé, tu. Però és que escrivia als tretze anys, a les revistes i els diaris, és que jo... No ho sé.

ROSER OBRADORS: Ja, ja... No ho sé, perquè sí que hi havia com un redactor que hi col·laborava molt, que crec que es deia... M. Bosch, diria, que aquest hi escrivia sempre. [...] Però vaig trobar com unes sigles, efa, punt i no sé què... Fins i tot com si els hagués escrit en col·laboració amb una altra persona, hi hagués signat com, efa de Ferran, punt i no sé qui més...

MONTSERRAT TORRA: Ja.

ROSER OBRADORS: Però, clar, és... Tampoc no hi ha manera d'assegurar-se'n, aquest és el problema.

MONTSERRAT TORRA: No, no, clar. Però que és curiós que ell i, bueno, la meva mare també m'ho havia dit, que sempre escrivia pels diaris, i no sé què, tothom ho deia... Ell ho diu, a les cartes... I jo no... I, bueno, en els diaris no ho he sabut trobar.

ROSER OBRADORS: Ja... Quina ràbia, eh? És com que ho tens a l'abast de la mà però no ho pots...

MONTSERRAT TORRA: Sí. Ara t'ensenyaré una cosa... Quan t'ensenyi les coses, te n'ensenyaré una, un article que ell signa, ell, i hi posa: «Pels lectors d'*El matí*, avui és tal, els hi explico la història de la Llum». Bueno... «Pels lectors d'*El matí*, que avui començo a escriure». Vaig buscar *El matí*, que també està digitalitzat, i tampoc el vaig trobar!...

ROSER OBRADORS: Ostres...

MONTSERRAT TORRA: Però el tinc fotocopiat! Com s'entén?

ROSER OBRADORS: No ho sé, quin misteri.

[...]

ROSER OBRADORS: Què més? Llavors, a veure, la pregunta que tinc és... Tu dius que quan vas fer la publicació de *Cementiri d'estels* vas rebre totes aquelles cartes d'impressors, d'amics, d'escriptors... Llavors, la meva pregunta és, com van arribar a conèixe'l Joan Perucho i Marià Manent?

MONTSERRAT TORRA: A Marià Manent l'hi va enviar al meu pare, perquè va pensar aixís com en escriptors coneguts, i els ho va enviar.

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

MONTSERRAT TORRA: Eh, sí. I em sembla que al Marià Manent l'hi va enviar a través del seu fill, l'Albert Manent, o directament, no ho sé...

ROSER OBRADORS: És que jo vaig estar enviant-me correus amb Jordi Manent, que és el net de Marià Manent...

MONTSERRAT TORRA: Ah, el net, eh?

ROSER OBRADORS: ... perquè volia investigar aviam si hi havia hagut correspondència entre Marià Manent i Ferran Puigdemívol...

MONTSERRAT TORRA: No.

ROSER OBRADORS: Sí, ho sé. Ja m'ho va dir. Jo ho veia poc probable, però dic, mira, per descartar-ho...

MONTSERRAT TORRA: Sí.

ROSER OBRADORS: I es veu que no. Clar, la meva pregunta era aquetsa, vull dir, com els hi havia arribat...

MONTSERRAT TORRA: El meu pare els hi va fer arribar. I al Perucho l'hi vaig ensenyar jo trenta anys més tard, o deu... No, deu anys més tard d'haver-lo publicat, perquè hi vaig tenir relació, vaig estar treballant un temps al Departament d'Ensenyament, al Servei d'Ensenyament del Català, i llavors fèiem una cosa que se'n deia El Gust per la Lectura, i convidàvem escriptors i fèiem... Anàvem a les diferents capitals de província a fer conferències... I llavors, amb ell, una de les seues on fèiem conferències era aquí a Manresa, i aleshores jo vaig treballar un dels seus llibres, *Les històries naturals*...

ROSER OBRADORS: Ho vaig veure, sí. Que n'havies fet el pròleg.

MONTSERRAT TORRA: Sí, sí. Doncs, llavors, com que l'havia treballat jo i una altra noia, vam venir aquí a Manresa i el vam portar amb ell. Llavors, com que eren de la mateixa quinta, el vaig convidar a dinar i vaig convidar el meu pare, també! I vam dinar la meua amiga, jo i el Perucho i el meu pare... Va ser divertit, però bueno, ells dos es van entendre bé, aixís com de la mateixa quinta... Bé, molt bé. Vam dinar a Cal Aligué, així que fantàstic.

ROSER OBRADORS: Molt bé, molt bé.

MONTSERRAT TORRA: I llavors vaig aprofitar i li vaig dir, li deixaré veure un llibre que vaig fer d'un... Tal. I l'hi vaig explicar i l'hi vaig donar, l'hi vaig regalar. I llavors, *a posteriori*, de seguida, em va escriure aquella carta dient-me... Bueno, això, que li havia agradat tant... I llavors va fer l'article al diari... I totes aquestes coses.

ROSER OBRADORS: Això, ara, parlant de l'article al diari... Que això era la pregunta sis, he, he... Perdó. No, no l'he trobat. Vaig estar mirant l'hemeroteca de *La Vanguardia* i la data que tu posaves, que crec que era el 4 de juliol del 93, i he fullejat el diari sencer que apareix a la web i...

MONTSERRAT TORRA: Era un suplement.

ROSER OBRADORS: Aah... Val.

MONTSERRAT TORRA: Devia ser diumenge i era un suplement... No sé com se'n deien, aquestes coses.

ROSER OBRADORS: No el tens pas, eh que no?

MONTSERRAT TORRA: Ho tinc fotocopiat.

ROSER OBRADORS: Ah, sí?

MONTSERRAT TORRA: Sí. Veus, això no ho he portat.

[...]

ROSER OBRADORS: I llavors, també, referent a això que t'estava comentant dels autors, que a la pàgina 93 d'aquí a la bibliografia... Aviam... Parles així una mica dels poemes de l'antologia i llavors hi poses alguna cosa com: «“Primavera tràgica”, tal, tal. Marià Manent destaca aquest poema per evocar amb gran eficàcia poètica un sentiment

tràgic». Llavors, també, per exemple, amb el poema «Morgue»: «La catarsi del sentiment tràgic, segons Manent». Llavors és com, Marià Manent va fer alguna cosa, vull dir, va fer com un estudi dels poemes, o...?

MONTSERRAT TORRA: No. No, no. Va ser una carta molt llarga i bonica comentant tot de coses. I jo ho vaig aprofitar per no posar la carta tota sencera.

ROSER OBRADORS: Ostres, que valuós.

MONTSERRAT TORRA: Sí, bueno, és que aquella carta la trobo preciosa.

ROSER OBRADORS: I tant. Sí, és molt important.

MONTSERRAT TORRA: Sí, ja te l'enviaré.

[...]

ROSER OBRADORS: Llavors, vaig estar-me llegint les cartes de Josep Maria Boix i Selva, que també les vaig trobar molt interessants...

MONTSERRAT TORRA: Sí, jo les trobo, a aquestes...

ROSER OBRADORS: Eh que sí? Són... Ostres, és que és molt guai, llegir correspondència entre escriptors!

MONTSERRAT TORRA: Sí, sí-sí... Però és que fa gràcia que en Ferran, amb els setze o disset anys que tenia llavors, bueno... I el llenguatge que fan servir, ho trobo... Brutal.

[...]

ROSER OBRADORS: Doncs bé, això que t'estava demanant, en una de les cartes Josep Maria Boix i Selva li diu, «M'ha comentat Maria del Carme Albagés, això, que estàs descontent amb el que escrius», tal i qual, i la meva pregunta és que qui era Maria del Carme Albagés.

MONTSERRAT TORRA: Maria del Carme Albagés era... A vera si t'ho sabré dir bé... Una senyora filla d'un mestre d'aquí a Manresa que es deia... Josep Maria, em sembla, no ho sé, Albagés, que havia estat mestre dels meus tiets, o sigui, de la germana més gran que el meu pare, per entendre'ns. [...] Havia sigut molt reconegut aquí a Manresa, de l'Escola de Sant Ignasi, de la República... El senyor Albagés. Doncs era filla seva, i treballava a Barcelona, em sembla que era la bibliotecària d'un institut, ara no me'n recordo quin. I sé que el meu pare la coneixia. No sé si havien estudiat junts, amb la Maria del Carme Albagés, per cert, aquí a Manresa, l'institut i això. Em sembla que sí, que la coneixia d'això. I quan vam fer la publicació també n'hi va enviar un parell, d'articles. I llavors vam veure (bueno, jo ho vaig veure), que el Ferran també hi havia... O sigui, que el Boix i Selva també la coneixia i... Bueno, això, i tenia relació amb el Ferran i tal.

ROSER OBRADORS: Clar, perquè entenc, llavors, que el Ferran també es parlava amb la Maria del Carme Albagés i li explicava tot això...

MONTSERRAT TORRA: Sí. I no sé si abans havia sigut bibliotecària aquí a Manresa, per exemple, saps. No ho sé ben bé. Però en aquesta època, està clar que el Ferran la coneixia. I el Ferran no s'havia mogut de Manresa, pràcticament, pobret.

[...]

ROSER OBRADORS: Llavors... Aquesta pregunta potser és una mica més... Profunda? No sé com dir-ho. Però, vaja, que a mi em va sorgir el dubte que representa que quan es va morir el Ferran i tot, clar, la gent l'havia conegut, sabia que era poeta, sabia que escrivia... Llavors, o sigui, em demano per què ningú es va interessar aviam si havia deixat coses escrites per publicar. Vull dir, que entenc que llavors, clar, és molt difícil imaginar-s'ho perquè llavors hi havia la repressió del franquisme i tot, i jo suposo que la gent pensava que, al capdavant, si és poesia en català, difícil ho tindrem... Però clar, vull dir, hi ha el fet d'això que tu expliques que va deixar els poemes en una capsa de sabates i una carta a la seva mare que li deia: «Només ensenya'ls al Boixet, no els ensenyis a ningú més!»... I jo suposo que el Ferran també n'era conscient, com volguent dir, ara

per ara sé que és una cosa impublicable... Ho confio al Boixet, per un cop hagi passat tot, si és que algun cop...

MONTSERRAT TORRA: Exacte. Ell, a l'última època, havia començat a escriure coses en castellà, algunes. Al que va deixar preparat per publicar no hi havia ni un poema en castellà. O sigui que, d'alguna manera, jo crec que ell tenia clara consciència que la seva poesia era la poesia que havia escrit en català, i que allà s'acabava. Però bueno, que en aquell moment no es podia fer gaire res més... I per tant no ho va fer.

ROSER OBRADORS: Ja...

MONTSERRAT TORRA: Aleshores, si algú es va interessar i va anar a demanar a la meva àvia? Jo m'imagino la meva àvia dient «no, no, no», perquè ell em va demanar que no ho deixés a ningú. M'imagino, eh. Vull dir, o sigui, això va ser un trauma per als meus avis, suposo, perquè... Jo ho vaig viure a casa meva, o sigui, els meus pares es van casar quan el Ferran ja era mort, van tenir cinc fills, jo soc la cinquena i tota la vida vam sentir a parlar d'aquest Ferran. Vull dir, que feia vint anys que era mort i a casa es parlava del tiet Ferran i hi havia una foto, la foto de les primeres pàgines del poemari, emmarcada... Tota la vida. Llavors, a casa la meva àvia hi havia la seva habitació, la seva biblioteca, que encara hi és...

ROSER OBRADORS: Ho havien deixat tot intacte, clar.

MONTSERRAT TORRA: I llavors, eh... Ja m'imagino jo l'esforç de deixar-me veure a mi els papers trenta-cinc anys més tard de la seva mort, que no els devia haver vist ningú, vull dir... Llavors, no ho sé, no sé més que això... A mi també em sobta, i només m'ho explico, que ningú hagués fet el pas com si diguéssim, pel fet del moment polític, que era... Igualment, en català no es podia publicar res, i... Per tant, ho van deixar córrer, i després... Bueno, la gent anem passant.

ROSER OBRADORS: Ja m'ho imagino, és que eren els inicis el franquisme, i jo suposo que quan va morir la gent, evidentment, devia recordar que era un noi que havia escrit, que havia sigut poeta... I suposo que s'ho devien imaginar, però entre que hi havia gent que no era experta en la matèria, per dir-ho així, i...

MONTSERRAT TORRA: Tampoc sabien què tenia, quan, com... Saps?

ROSER OBRADORS: Sí. I, vull dir, i les possibilitats de fer-ho. Es deu resumir tot una mica en això.

[...]

ROSER OBRADORS: I, llavors, l'últim dubte que tinc té a veure amb això del *Llibre d'Entrades i Sortides de la Confraria de la Santíssima Trinitat* (Déu n'hi do), que, els dos anys següents que el Ferran fes... Formés part de la comissió dels Jocs Florals Infantils, que... Doncs això, li van encarregar que n'escrivís quatre ratlles, que tu de fet les transcrius en el llibre, però el meu dubte és, què és el *Llibre d'Entrades i Sortides*...?

MONTSERRAT TORRA: Sí... La Confraria de la Santíssima Trinitat era l'associació, com si diguéssim (abans se'n deien confraries), que s'encarregava de les Festes de la Llum des de feia molts anys.

ROSER OBRADORS: És una cosa d'aquí Manresa, doncs?

MONTSERRAT TORRA: Sí, sí. I se'n va dir així fins als anys 80, potser, o alguna cosa així, i aleshores cada any feia constar com l'acte, els fets. I llavors el Ferran ja hi havia escrit l'acte dels Jocs Florals Infantils, al *Llibre* d'això, i després, el 37 i el 38 i el 39 em sembla que també, va escriure quatre ratlles. Com per deixar constància que encara no es podia celebrar la Festa de la Llum per culpa de la guerra.

[...]

*ARBRE GENEALÒGIC DE **FERRAN PUIGDELLÍVOL** I ELS SEUS FAMILIARS. CONFEGIT PER L'AUTORA
D'AQUEST TREBALL. IMATGES CEDIDES PER **MONTSERRAT TORRA** I **PUIGDELLÍVOL**.*

Nota: El pare de Jaume Puigdemívol i Ferrer es deia Maurici Puigdemívol i Casasayas (1848-1911), i el seu avi Fernando Puigdemívol i Pla (1824-1902). El motiu *Cal Ferlando* prové d'un fenomen de dissimilació fonètica de la primera ena del nom Fernando.

*ARTICLE ESCRIT PER FERRAN PUIGDELLÍVOL, AMB LA IMATGE QUE L'ACOMPANYAVA, AL DIARI
CATÒLIC I BARCELONÍ EL MATÍ. DE DATA INCONCRETA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT
TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

PELS CAMINS DE SANT IGNASI

Des de la ruta penitenciaría del Ferit de Pamplona, de cara a la Santa Cova, que guarda com una sagrada arquimesa el record gloriós del baró de Loyola, des de l'antiga Manresa, mistificada un xic per la Història i la llegenda: plau-nos avui dirigir-nos per primera vegada als lectors d'EL MATI.

La causa que ens convida a prendre la ploma, és l'afany de fer conèixer, encara que abreujadament, ço que representa per Manresa la data d'avui. A no dubtar-ne, molts dels que llegiu aquestes lletres, ja sabeu que la Tradició ens recorda en esquinçar el nostre calendari, la gebror homeiera del mes de gener i en aparèixer davant les nostres nines la bullanga carnavalesca del febrer, un auguri de record, ens dibuixa en els llavis la ratlla torçada d'un somriure benastruc. Es llavors que la memòria vola i hom es forja la idea del Miracle. Us l'explicarem, tal com el conta la Història; llegiu-lo.

...Com que Manresa es trobava assotada sovintment per la sequia, es convidà a construir un gran canal, que havia de passar forçosament per la terra del Bisbat de Vic. No trobant-ho raonable el senyor Bisbe, després de moltes discussions, acabà per posar un entredit a la nostra ciutat. La Història diu que

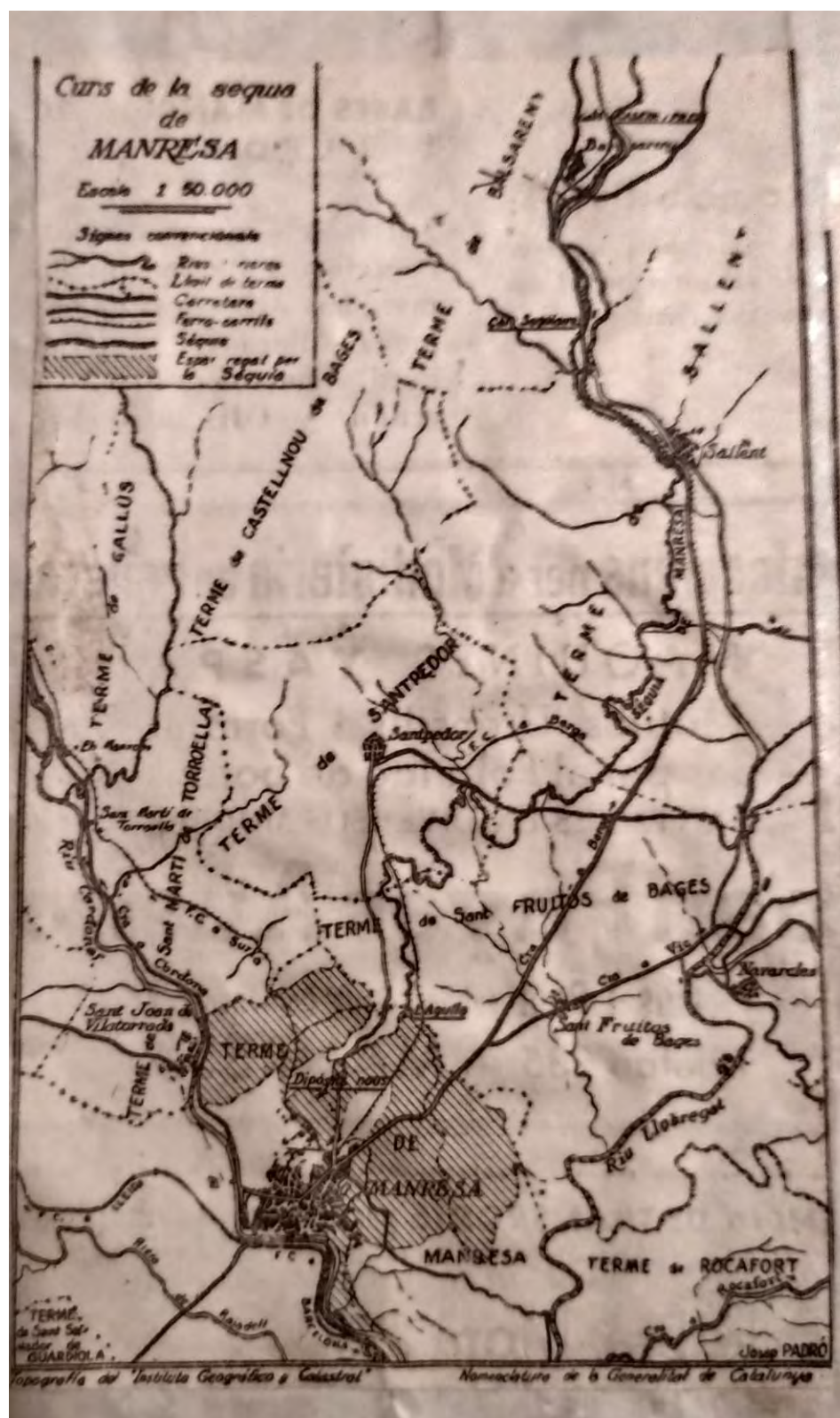
va durar set anys. I en tal dia com avui, 21 de febrer de 1435, a les nou del matí, «els manresans véren venir de les partides de Montserrat, una Llum molt resplendent», que va entrar pel finestral de l'església del Carme, i es dividí en tres parts iguals, sense minvar en claror ni en volum i col·locant-se una a l'altar de Sant Salvador; una altra al de la Santíssima Trinitat i l'altra sota la clau de l'altar major. A semblança del Misteri: Tres Persones i un sol Déu.

Després de canviar-se de lloc per tres vegades la Santa Llum, eixí pel mateix finestral que havia entrat, i se'n torna a les partides de la gran muntanya. El senyor Bisbe, en veure tan gran prodigi, va llevar l'entredit a la ciutat...

Heus ací, molt resumida, la miraculosa vinguda de la Llum, contada de manera semblant a com la conta devotament la gent nostrada.

Avui, en aquest grafiat recordatori, plau-nos palesar la fe dels manresans envers la seva festa, i fer córrer volandera la nostra veu des dels camins per on passava la seva vida de penitent el gloriós Sant Ignasi, proclamant a tots els vents el nom de Manresa, aureolat amb l'albada del miracle.

FERRAN PUIGDELLIVOL

*ENTRADA PUIGDELLÍVOL A L'EMPRESA CAL JORBA L'ANY 1934. LLISTA DELS MÉS DE 800
EMPLEATS DE MEMÒRIA.CAT.*

Noms dels empleats	Any d'entrada a Cal Jorba	Noms dels empleats	Any d'entrada a Cal Jorba
PERRAMON PRUNÉS, Lluís	1940	PRUNÉS, Lluís	
PICASSÓ RAMON, Jaume	1967	PRUNÉS FORNÉ, Joan	1945
PIEDRAFITA LÓPEZ, Pilar	1961	PUIGARNAU REI, Lluís	1929
PINILLA PÉREZ DE BUSTOS, Francesc	1968	PUIGDELLÍVOL CORRONS, Ferran	1934
PIQUÉ SOLÀ, M. Lourdes		PUIGGRÒS PESARRODONA, Antoni	1968
PLA, Mercè		PUIGPIQUÉ ROCA, Amadeu	1934
PLA MESAS, Maurici	1954	PUJOL, Francesc	
PLA PIERA, Joaquim	1942	PUJOL COSTA, Anna M.	1965
PLA PROS, M. Rosa	1961	PUJOL RABEYA, Feliu	1927
PLANAS GALOBART, Teresa	1937	PUJOL RABEYA, Fortià	1928
PLANAS GRANÉ, Fermí	1957	PUJOL ROVIRA, Ramon	1944
PLANAS HOSTA, Maria	1958	PUJOL SALA, Ferran	1933
PLANELL BRIGAS, Joan	1935	PUJOL TORRAS, Dolors	1952
PLANELL OLLER, Rosa	1954	PUJOL VALL, Immaculada	
PLANS MOLGOSA, Jaume	1925	PUNSÀ JUBELLS, M. Dolors	1945
PLAZA PLAZA, Antoni	1963	PURTÍ SORS, M ^a Lurdes	1969
PLAZA RUIZ, Pere	1965	PURTÍ SORS, Pilar	1965
PONS VINTRÓ, Frederic	1964	PUY BASTIDA, Fermí	1936
PONSA BURÉS, Francesc	1969	PUY LLAQUET, Miquel	1941
PORCEL LÓPEZ, M. Carme		QUEVEDO VENDRELL, Montserrat	1961
PORTABELLA BALLESTER, Domènec	1965	QUINTANA TORT, Carme	1961
PORTABELLA PADRÓ, Agnès	1962	RABEYA SOLER, Àngels	1932
PORTELLA CORNET, Joan	1942	RABEYA SOLER, Josep	1915
POZO CAPDEVILA, Josep M.	1969	RAFÀ ORRIOLS, Filomena	1966
POZO RIBAS, Antoni		RAGUÉS MASANA, M. Rosa	1964
PRAT BARCONS, Albert	1942	RAGUÉS SERIOLS, Josep	1927
PRAT BELTRAN, Antoni		RAGUNAT, Ramon	
PRAT CAMPRUBÍ, Àngela		RAMALLAT TURA, Pere	1950
PRAT JOUNOU, Maria	1967	RAMON SALA, Josep	1965
PRAT PUIG, Josep	1937	RAMOS ROJAS, Clara	1933
PRAT PUIG, Marià	1930	REBOLLEDA, Margarida	
PRAT PUIG, Miquel	1930	REBORDOSA, Francesca	
PRAT SAUMELL, M. Dolors	1948	REGUANT, Ramon	
PRAT SERRA, Maria	1947	REGUANT CAMACHO, Lluís	1961
PRESEGUER POSTIGO, Isabel	1958	REGUANT CARRERAS, Jordi	1938
PRIEGO GARCIA, Florenci	1938	REGUANT VALLDAURA, Josep	1936
PRIETO FONTCUBERTA, Francesca	1970	REIXACHS SEGURA, Àngela	1935

La llista dels empleats de la Casa Jorba de Manresa

www.memoria.cat/empleatscasajorba

*NOTES (PARCIALS) DE FERRAN PUIGDELLÍVOL AL LLIBRE D'ENTRADES I SORTIDES DE LA
CONFRARIA DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT DE L'ANY 1936. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT
TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

*Altar commemoratiu que es conserva a l'altar de la Sacristia final
de l'església del Carme, de Montserrat*

ADMINISTRADORS

ELIÚS OLIVERAS I CODINA
FERRAN PUIGDELLÍVOL I CORRONS
JOSEP PI I CALMET

JOSEP BATLLÓ I RABEYA
FRANCESC SALA I CLOTET
JOAN SALA I GAMISANS

Els Administradors esperen de la religiositat dels montsesans, que engalanaran llurs balcons per a donar més lluïment a les festes i fer pública demostració de veneració i amor a Sa Divina Majestat, fent acte de presència als actes esmentats en el programa

La festa. - religiosa. -

comencen la festa, enquany, amb una violent desconfiança -
 desordre polític. Les eleccions de 15 de Febrer, oconegues
 aquesta setmana, han desencantat la bona gent.
 D'aquí d'allà, arriben notícies d'actes vandàlics, i sacrilegis at-
 contra els temples sagrats. Les creus de terme són aterrades -
 missis del beneplàcit de les autoritats; els germans de les
 Esglésies Cristianes, es vesteixen de reglar, per conculcament
 de la superioritat governamental, els sacerdots són vícti-
 mes de l'escarni més punyent pels carrers de la ciutat, i
 els militars són menysprejats i burlades totes les bases i
 principis d'autoritat. Tot fa preveure que es prepara una
 catàstrofe. L'horitzó de la Pària, és ple de brouallots i els
 vents malfats es desfermen espantant les banderes de la v.
 La que encara aixequen esforçats paladins de la nostra Pau-
 ra. Déu faci que la Llum, aquesta divina Llum, de l'Eu-
 ra, clarifiqui la tenebra i esborri per mai-
 els malastres d'aquest món, emportant-se'ls com
 fulles seques. infern endiastre! així sia.

Malgrat tot, nosaltres, els confreres de la Festa Major de
 la Llum d'enquany, portem a terme el nostre programa
 - no sense grans esforços morals i econòmics - i anem cap-
 per casa, carrer per carrer, captant la caritat d'una almo-
 na; i amb la emoció sagrada que els monuments de pe-
 rils comporten, proclamant als quatre vents de la ciutat,
 la Tradició inmarcescible de la Llum Religiosa.

Tot s'ha fet com diu el programa, elevat de la Processó
 solenne que per la força d'unes irresponsables autoritats
 es hem vist obligats a fer la diada l'església del Carme.
 Les festes religioses d'enquany, gairebé famíliars, han
 tingut aquell regust de catàstrofe; i si bé no han

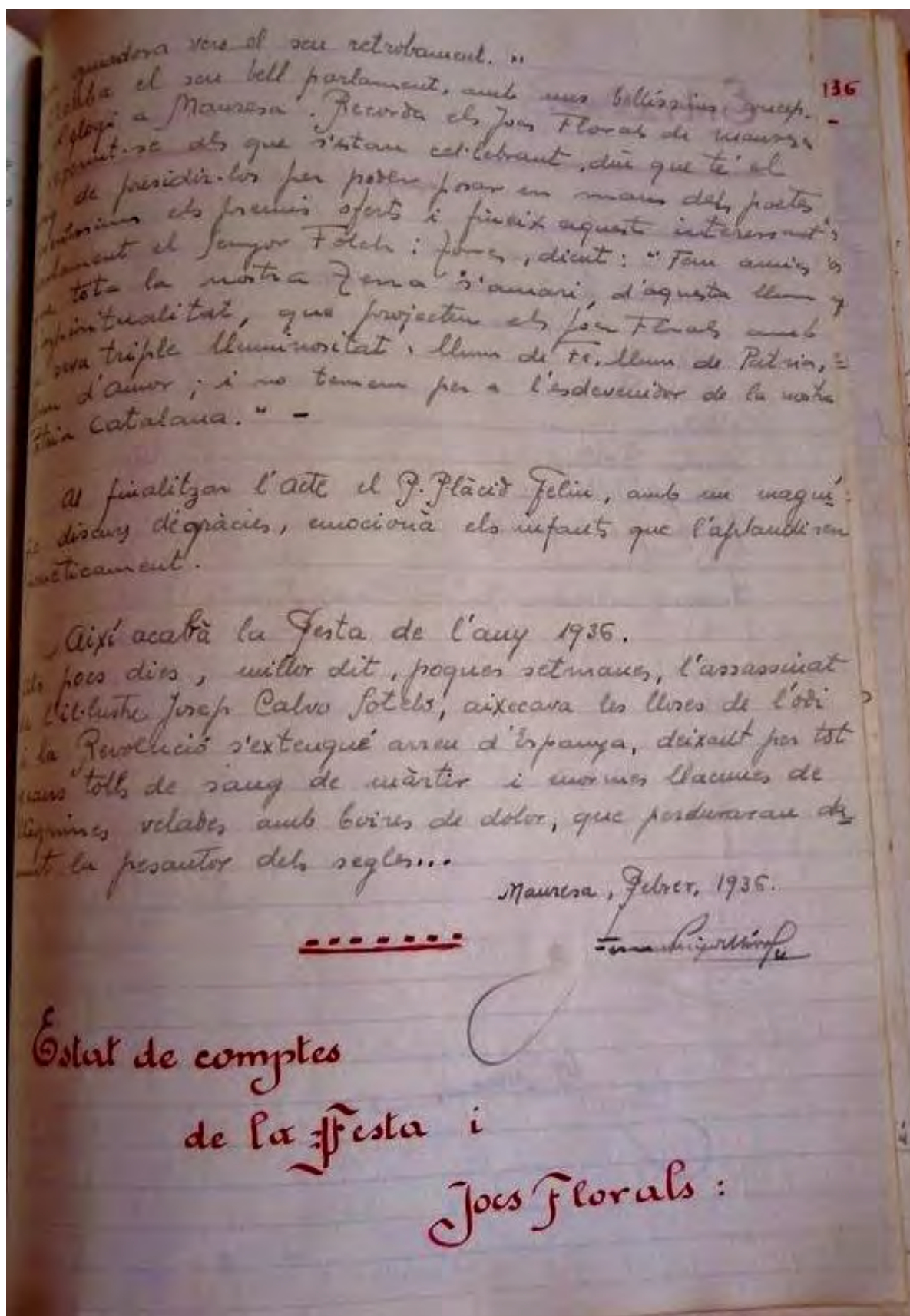
estat tan lluitat com anys enrere, han estat més
més emocionants perquè han servit de bastió
contra les ànimes negres, que piloten la barca del
del apocalipsi. Les festes religioses d'anyuny han arribat
Déu, unió del gran allau de blasfèmies. Eudavant
administradors de l'any que ve! Eudavant sempre!

La festa civica. Les festes d'èpiques tals com sardanes
mades, pregons, no han estat tampoc molt animades.
Temora el terror i la desolació davant de possibles epidèmies.
Així i tot, encara s'ha daucat i s'ha regut força, de
llis i clar. Moltíssims, els Administradors, tenien la
al torn, a estat de cel Vall-llesca, i feu calar
de compta sustin a to. L'atorament el nostre "Consell de
es" Josep Batlló, fa miracles amb els diners, val a
També que en alguns oliveres no para de cavil·lar, per
la 300 festes que espontàniament regala de fa temps
finita de la Segura, als Administradors, aquest any no
gessaran a la Caixa nostra; i no cal ni pensar en donar
he a l'Ajuntament, que ja fa prou que ens garanteixi l'
lucassa que així és una fórmula, ja que al tractar-se de
tir-lo, en la representació dels Jocs Florals Infantils, l'Alcalde
Bancal es veu rotundament a enviar-nos aguts d'autoritat.

Els Jocs florals infantils. - S'hagueren de celebrar amb
tre setmanes d'aportament, degut a la indecisió regnant; però
donos que el dia 15 de març, davant l'enorme expectativa del
jovenut manresa, nascuda a través de la propaganda que feren
per premsa, ràdio i pasquins, es celebraren els Jocs florals a la
del mateix al Teatre Conservatori.

El local bellament ornat, i ple de públic veritablement distingit
presentava l'aspecte de les grans festes.

L'ot hom comentava l'arribada del Sr. Josep M. Folch i Ferrer, amb
l'admiració creixuda com mai. El Jural prometia un bon
all entre tots els poemes presentats i la cora, francament, no
valia.

*CARTES DE JOSEP MARIA FOLCH I TORRES. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(21-XII-1937)

Plegamans 21 de Desembre del 1892

Bon amic Ferran Puigdel·lívol:
La vostra carta m'ha commogut profundament i m'apressa a contestar-la per a dir-vos a un mateix temps la meua pena p- les dures proves que heu passat i la meua alegria de saber-vos retornat a la llar entre els pares i els germans que tant devien enyorar-vos. Beben ara vos i tots els vostres la meua més cordial enhorabona que és de tot

cor que us l'adresco. Quin goig, però, després² dels dies d'angoixa i d'incertesa poder almenys passar junts aquest Nadal! Que el tinguen tan feliç com els temps ho permetin! Soc, efectivament avi. Avi de quatre nets, dos neus i dues neves, fills de les dues noies grans, les dues justament que, molt petites van assistir a la magna festa dels Bonells de Manresa. Agradeixo, doncs la vostra felicitació, i, lluny de semblar-me desplaçat el vostre interès em plaça i us l'estimo. Per la meua part ja heuren vist que g. a d.

no m'ha succeït res greu, des del 13 moment que no he deixat de treballar setmanalment en el Batxet on, fora de la primera setmana després dels esdeveniments de juliol, ha aparegut constantment la meua signatura al peu de la meua feina; feina prou dura de fer en certs moments, car les privacions (seixant passant sense pa ni farina (i a més tant se val) no deixen l'esperit prou tranquil per a treballar en aquesta

feina, que, per ara, dedico a la joventut, cal veigui eternament optimista.

L'amic Bonfill t'ho per ara. Quan el vegi o li escrigui ja li transmetré els vostres records.

Reben finalment, amic Puigdemívol, els meus millors records per a vos i els vostres i als companys tots dels F.F. infantils, i pensen que us corresponen en la vostra bona amistat el vostre amic afectuós

José M. Folch i Torres

Plegamans, 21 de desembre del 1937

Bon amic Ferran Puigdemívol:

La vostra carta m'ha commogut profundament i m'apresso a contestar-la per a dir-vos a un mateix temps la meva pena per les dures proves que heu passat i la meva alegria de saber-vos retornat a la llar entre els pares i els germans que tant devien enyorar-vos. Rebeu ara vos i tots els vostres la meva més cordial enhorabona que és de tot cor que us l'adreço. Quin goig, però, després dels dies d'angoixa i d'incertesa poder almenys passar junts aquest Nadal! Que el tingueu tan feliç com els temps ho permetin! Soc, efectivament, avi. Avi de quatre nets, dos nens i dues nenes, fills de les dues noies grans, les dues justament que, molt petites van assistir a la magna festa dels Pomells de Manresa. Agraeixo, doncs, la vostra felicitació, i, lluny de semblar-me desplaçat el vostre interès, em plau i us l'estimo. Per la meva part ja haureu vist que g. a D. no m'ha succeït res greu, des del moment que no he deixat de treballar setmanalment en el Patufet on, fora de la primera setmana després dels esdeveniments de juliol, ha aparegut constantment la meva signatura al peu de la meva feina, feina prou dura de fer en certs moments, car les privacions que estem passant sense pa ni farina (el demés tant se val) no deixen l'esperit prou tranquil per a treballar en aquesta feina, que, per anar dedicada a la joventut, cal que sigui eternament optimista.

L'amic Bonfill bo per ara. Quan el vegi o li escrigui ja li trametré els vostres records.

Rebeu finalment, amic Puigdemívol, els meus millors records per a vos i els vostres i els companys dels J. F. Infants, i penseu que us correspon en la vostra bona amistat el vostre amic afectíssim

Josep M. Folch i Torres

*CARTES DE JOSEP MARIA FOLCH I TORRES. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.
(29-X-1938)*

Plegamans 29 d'Octubre del 1938

Bon amic Ferran Puigdel·lívol :

Moltes gràcies per la seva carta i per
les paraules consoladores que m'hi prodiga.
Són en veritat molt dures les proves que Déu
ens envia. En menys de quatre anys he
perdut els dos fills barons que eren la nos-
tra alegria i la nostra esperança i no-
més pot aconsolar-nos la confiança que
amb el nostre dolor paguem la glòria
d'ells. La mort d'aquest segon ha estat,
però, un cop massa fort per a la meua
ànima que no havia encara exultat
les llàgrimes per la mort del primer.
La contemplació de les meues filles i del
meu jove net que ara en resta, que no
ha complert encara els seus dotze anys,
tots desolats per l'absència dels germans
i per la dolor dels pares no obliga a fer el

cor fort i a superar la meua aflicció. El treball, que a estones pot semblar-me, com vostè entreuen, una feixuga càrrega, és també el meu refugi. El nostre enyorat Jordi que ara ens ha deixat per a volar a un món millor es disposava a rellenar-me. Ja que Déu no ho ha permès queda lloc a creure que no és arribada encara l'hora del meu repòs tot i la necessitat que en té la meua flaqueza. L'assistència afectuosa dels amics com vostè que tenen la bondat de participar en les meues penes ~~soa~~ és un reforç valuós sense el qual no podria potser refer-me d'aquesta terrible sotragada.

Que tingui vostè millor sort que el nostre absent i pugui per molts anys pegar per ell i per tots els que s'han aplegat a frenar-nos el camí que porta a la veritable Vida. Ben afectuosament amic
sen José M. Folch i Torres

Plegamans, 29 d'octubre del 1938

Bon amic Ferran Puigdemívol:

Moltes gràcies per la seva carta i per les paraules consoladores que m'hi prodigueu. Són en veritat molt dures les proves que Déu ens envia. En menys de quatre anys he perdut els dos fills barons que eren la nostra alegria i la nostra esperança i només pot aconsolar-nos la confiança que amb els nostre dolor paguem la glòria d'ells. La most d'aquest segon ha estat, però, un cop massa fort per a la meva ànima que no havia encara eixugat les llàgrimes per la mort del primer. La contemplació de les meves filles i del més jovenet que ara em resta, que no ha complert encara els seus dotze anys, tots desolats per l'absència dels germans i per la dolor dels pares m'obliga a fer el cor fort i a superar la meva aflicció. El treball, que a estones pot semblar-me, com vostè entreveu, una feixuga càrrega, és també el meu refugi. El nostre enyorat Jordi que ara ens ha deixat per a volar en un món millor es disposava a rellevar-me. Ja que déu no ho ha permès, queda lloc a creure que no és arribada encara l'hora del meu repòs, tot i la necessitat que en té la meva flaqueza. L'assistència afectuosa dels amics com vostè que tenen la bondat de participar en les meves penes, és un reforç valuós sense el qual no podria potser refer-me d'aquesta terrible sotragada.

Que tingui vostè millor sort que el nostre absent i pugui per molts anys pregar per ell i per tots els que s'han avançat a fressar-nos el camí que porta a la veritable Vida.

Ben afectuosament amic seu

Josep M. Folch i Torres

*CARTES DE JOSEP MARIA FOLCH I TORRES. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.
(31-III-1940)*

Barcelona 31 de març del 1940

Senyor F. Puigdel·lívol
Mauressa

Bon amic meu: M. ha donat una gran alegria amb la seva carta perquè ara feia temps que no tenia notícies de vosté que ja sap que em son sempre molt agradables. Respecte de l'aparició de "manejos de cuentos" que preparava en Baguña és aquesta la primera notícia que en tinc. Res no n'havia sabut fins ara, cosa que per altra part no ha d'estranyar-me

donada la inexplicable actitud que en Bagnina ha observat des de que va acabar la guerra, amb els que redactarem el nostre engorbat setmanari. D'altra manera ja sap que amb molt gust hauria fet la recomanació que em demana.

Com que pel que vosté dir dedueixo que potser té alguna bona notícia relativa al problema del paper, li agrairé que em digui el que en sàpiga, perquè em trobo ja fa

més de tres mesos amb
el tercer llibre de la Biblio-
teca marfil ("El caso de
Juan M^a o lo que no está bien")
comport a l'impremta
i aprovat per la censura,
sense poder tirar-lo per
manca de paper.

Li agrairé que em
contenti tan aviat com
pugui o em vingui a
Cuenca si algun dia
baixa a Barcelona.

Amb els millors afectes
rebei una bona estreta
de mà del seu amic
José Me Folch i Torres

Barcelona, 31 de març de 1940

Senyor F. Puigdemívol

Manresa

Bon amic meu: M'ha donat una gran alegria amb la seva carta perquè ara feia temps que no tenia notícies de vostè que ja sap que em són sempre molt agradables. Respecte de l'aparició de "Manejo de cuentos" que prepara en Baguñà és aquesta la primera notícia que en tinc. Res no n'havia sabut fins ara, cosa que per altra part no ha d'estranyar-me donada la inexplicable actitud que en Baguñà ha observat des de que va acabar la guerra, amb els que redactarem els nostre enyorat setmanari. D'altra manera ja sap que amb molt gust hauria fet la recomanació que em demana.

Com que pel que vostè diu dedueixo que potser té alguna bona notícia relativa al problema del paper, li agrairé que em digui el que en sàpiga, perquè em trobo ja fa més de tres mesos amb el tercer llibre de la Biblioteca Marfil ("El caso de Juan M^a o lo que no està bien) compost a l'impremta i aprovat per la censura, sense poder tirar-lo per manca de paper.

Li agrairé que em contesti tan aviat com pugui o em vingui a veure si algun dia baixa a Barcelona.

Amb els millors afectes rebi una bona estreta de mà del seu amic

Josep M. Folch i Torres

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(26-VIII-1937)

J. M. BOIX I SELVA

Senyor F. Puigdemívol.

BARCELONA
Lluïsa, 23, 4.^a
TELÈFON 40.459

Buenos días: Aquí me va en esta librería la cosa
amabilísima de la. En primer momento voy a ver
por un hombre de letras i poner un compañero de camino.

¿Qué le diste que un hombre un espíritu, i ponerle
un espíritu que para por ahí la más alta perfección?

En estos libros y los "Estudios", los "Pensamientos" i "Análisis de la vida"
en un momento de un momento de un momento.

No se puede por los estudios. En un momento de un momento
en un momento de un momento. En un momento de un momento.

d'una voluntat perillosa. L'imperiosa ha presen tota la cosa, i la voluntat
 en forma de fòbia.

Un agraïxo amb tota l'atenció de posar una bona finitja la gaudi-
 ra de dedicar-me.

¿Quan em podrà possible fer una llarga conversa?

Seu-ge bon amic

J. M. Boix i Lluís

26 - VII - 1987.

Senyor Ferran Puigdemívol

Benvolgut amic: Ahir em va ésser lliurada la vostra amabilíssima lletra. Em plaurà molt conèixer-vos personalment, presentar-vos homes de lletres i tenir-vos per company de camí.

¿Què té d'estrany que les sofrances us assetgin, si teniu divuit anys i un esperit que frisa per atènyer la més alta perfecció?

Els vostres fervors per les “Estances”, els “Ritmes” i l’”Antologia lírica” em convencen de com esteu excel·lentment orientat.

No us facin por els obstacles. Els camins massa planers mai no emmenen vers els cimals. Tingueu molta esperança i feu-vos esclau d’una voluntat porfídiosa. L’esperança fa possibles totes les coses, i la voluntat les torna abastables.

Us agraeixo amb tota l’ànima els poemes que heu tingut la gentilesa de dedicar-me.

¿Quan ens serà possible tenir una llarga conversa?

Sempre bon amic

J. M. Boix i Selva

26-VIII-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.
(8-IX-1937)*

J. M. BOIX I SELVA

BARCELONA
LLODIA, 33, 1.^a
TELÈFON 10.429

Senyor Ferran Puigdemívol.

2

Benvolgut amic: estic en vigília d'èsser mobilitzat, i una
pila de tràmits em sol·liciten. La gentileuina Maria del Carme Ribes
ja, està encarregada de dir-vos moltes coses que ara no m'és possible de'escrivir.
Perdonem-me una resposta breu.

Un ve amic fidel

J. M. Boix i Selva

8-IX-1937.

Senyor Ferran Puigdemívol

Benvolgut amic: estic en vigílies d'ésser mobilitzat, i una pila de tràmits em sol·liciten. La gentilíssima Maria del Carme Albagés està encarregada de dir-vos moltes coses que ara no m'és possible d'escriure. Perdoneu-me que sigui tan breu

Sempre amic fidel

J. M. Boix i Selva

8-IX-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(14-XI-1937)

Ferran Puigdemívol.

Estimat amic: Després d'un llarg i involuntari silenci,
repren la nostra correspondència epistolar. Presento que tene molt d'amics.
Sense conèixer-los personalment, només d'endevinar-los a través de dues lletres,
ja m'inspiro una fonda simpatia. M'imagine, com una vegada s'hagi acabat
la guerra, tindrém a les excursions pels llogarets que circumdada Marçosa, la ~~delicada~~
i m'inspirem nous de arbres i herbes i ocells i ens donarem a conèixer les
modalitats dialectals de la vostra comarca... Escrivim-ne. Parlem-ne de les vostres
activitats, dels vostres projectes, de les vostres lectures, dels vostres punts de vista...
I la pròxima vegada que visquem a Barcelona, no us oblidem de venir-me a
veure.

Maria del Carme Albàges, m'ha parlat del descontent que sentís per les
vostres produccions. No pot deixar de sentir-lo tot el que té un alt desfici de
perfecció. El que cal, és que a punt descontent, en lloc de depènim i descoratjar, insistir
i esperoni.

Homenajes a la vostra llengua parissol.

Un bon amic

J. M. Boix i J. Lluís

Barcelona 14-XI-1937.

Senyor Ferran Puigdemívol

Estimat amic: Després d'un llarg i involuntari silenci, reprenc la nostra correspondència epistolar. Pressento que serem molt amics. Sense conèixer-nos personalment, només d'endevinar-vos a través de dues lletres, ja us professo una fonda simpatia. M'imagino com una vegada s'hagi acabat la guerra, sortirem a fer excursions pels llogarrets que circumden Manresa i vós m'ensenyareu noms d'arbres i herbes i ocells i em donareu a conèixer les modalitats dialectals de la vostra comarca... Escriviu-me. Parleu-me de les vostres activitats, dels vostres projectes, de les vostres lectures, dels vostres punts de vista... I la pròxima vegada que vingueu a Barcelona, no us oblideu de venir-me a veure.

Maria del Carme Albagés m'ha parlat del descontent que sentiu per les vostres produccions. No pot deixar de sentir-lo tot el qui té un alt desfici de perfecció. El que cal és que aquest descontent en lloc de deprimir i descoratjar, inciti i esperoni.

Homenatges a la vostra llar pairal.

Sempre bon amic

J. M. Boix i Selva

Barcelona, 14-XI-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(24-XI-1937)

J. M. BOIX I SELVA

4 BARCELONA
LLÚRIA, 33, 1.^a
TELÈFON 10.429

Senyor Ferran Puigdemívol.

Estimat amic: !Que vell em feu! Qualsevol que sen-
se conèixer-me, llegís les vostres lletres, se m'afiguraria amb cabells
blancs i amb el front solcat d'arrugues. Sou gentilíssimament extremós, en
els elogis.

¿Quin dia podrem conversar?!Hi ha tantes coses que només poden ésser ex-
pressades amb els ulls, el gest i la paraula viva!

Ja he parlat de vós al Mestre J. M. López-Picó. Li plaurà molt conèixer-
vos.-Assabenteu-me del dia que tingueu pensat venir a Barcelona. Em doldria
que no em trobéssiu a casa.

Sempre bon amic

J. M. Boix i Selva

Barcelona 24-XI-1937.

Senyor Ferran Puigdemívol

Estimat amic: ¡Que vell que em feu! Qualsevol que sense conèixer-me llegís les vostres lletres, se m'afiguraria amb cabell blancs i amb el front solcat d'arrugues. Sou gentilíssimament extremós, en els elogis.

¿Quin dia podrem conversar? Hi ha tantes coses que només poden ésser expressades amb els ulls, el gest i la paraula viva!

Ja he parlat de vós al Mestre J. M. López-Picó. Li plaurà molt conèixer-vos. Assabenteu-me del dia que tingueu pensat venir a Barcelona. Em doldria que no em trobéssiu a casa.

Sempre bon amic

J. M. Boix i Selva

Barcelona, 24-XI-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.
(13-XII-1937)*

J. M. BOIX I SELVA

BARCELONA
Lluïa, 33. 4.
Telèfon 10.429

Senyor Ferran Puigdemívol.

Estimat amic: Intencionadament, he tardat més dies a contestar la vostra lletra, dels que l'afecte que us tinc em reco-manava. Ara que us sé advocat a vós mateix, poant en la vostra pròpia ànima sense cap deficit de triomfs fàcils ni èxits prematurs, temia torbar amb les meves paraules, la creixença i enrobustiment de totes les vostres forces interiors. M'esforçaré a escriure-us una lletra que harmonitzi amb el to de les vostres actuals lectures, i amb l'estat d'esperit, que indubtablement us desvetllen.

!Com em plau recordar la nostra primera, i per ara, única conversa! Tanmateix, no endevinava: Serem molt amics.

¿I els llibres que esteu llegint? Expliqueu-me les sensacions que us susciten aquests paisatges espirituals i els pensaments que fan néixer en la vostra ànima.

Em pregueu que us posi en relació amb Ignasi Agustí. No puc complaure-us molt lluny.

Sigueu mesurat en tot, àdhuc en els elogis. Si allò que solament és bo, ho anomenem òptim, ¿com ho farem per anomenar el què és immillorable? ¿Us ha escrit Mateu Janés? És un home que es té per molt dissortat, i convé, caritativament, encoratjar-lo. El tinc per un excel·lent poeta. Sobre tot, no us deixeu arrossegar al seu món malaltís i decadent.

Pel que fa referència a noves lectures, serà millor parlar-ne en properes converses. Si teniu algun company noblement ambiciós, i amb vocació d'homes de lleteres, inviteu-lo a prendre part en el nostre treball en comú.

Sempre amic fidel

J. M. Boix i J. M.

13-XII-1937

Senyor Ferran Puigdemívol

Estimat amic: Intencionadament, he tardat més dies a contestar la vostra lletra dels que l'afecte que us tinc em recomanava. Ara que us sé abocat a vós mateix, poant en la vostra pròpia ànima, i sense cap desfici de triomfs fàcils ni èxits prematurs, temia torbar amb les meves paraules la creixença i enrobustiment de totes les vostres forces interiors. M'esforçaré a escriure-us una lletra que harmonitzi amb el to de les vostres actuals lectures, i amb l'estat d'esperit, que indubtablement us desvetllen.

¡Com em plau recordar la nostra primera, i per ara, única conversa! Tanmateix, ho endevinava: serem molt amics. ¿I els llibres que esteu llegint? Expliqueu-me les sensacions que us susciten aquests paisatges espirituals i els pensaments que fan néixer en la vostra ànima.

Em pregueu que us posi en relació amb Ignasi Agustí. No puc complaure-us. És molt lluny.

Sigueu mesurat en tot, àdhuc en els elogis. Si allò que solament és bo, ho anomenem òptim, ¿com ho farem per anomenar el que és immillorable?

¿Us ha escrit Mateu Janés? És un home que es té per molt dissortat, i convé, caritativament, encoratjar-lo. El tinc per un excel·lent poeta. Sobretot, no us deixeu arrossegar al seu món malaltís i decadent.

Pel que fa referència a noves lectures, serà millor parlar-ne en pròximes converses. Si teniu algun company notablement ambiciós i amb vocació d'home de lletres, inviteu-lo a prendre part en el nostre treball en comú.

Sempre amic fidel

J. M. Boix i Selva

13-XII-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(17-XII-1937)

J. M. BOIX I SELVA
ADVOCAT

BARCELONA
LUMIAT 33, 1.ª
TELÉFON 10.429

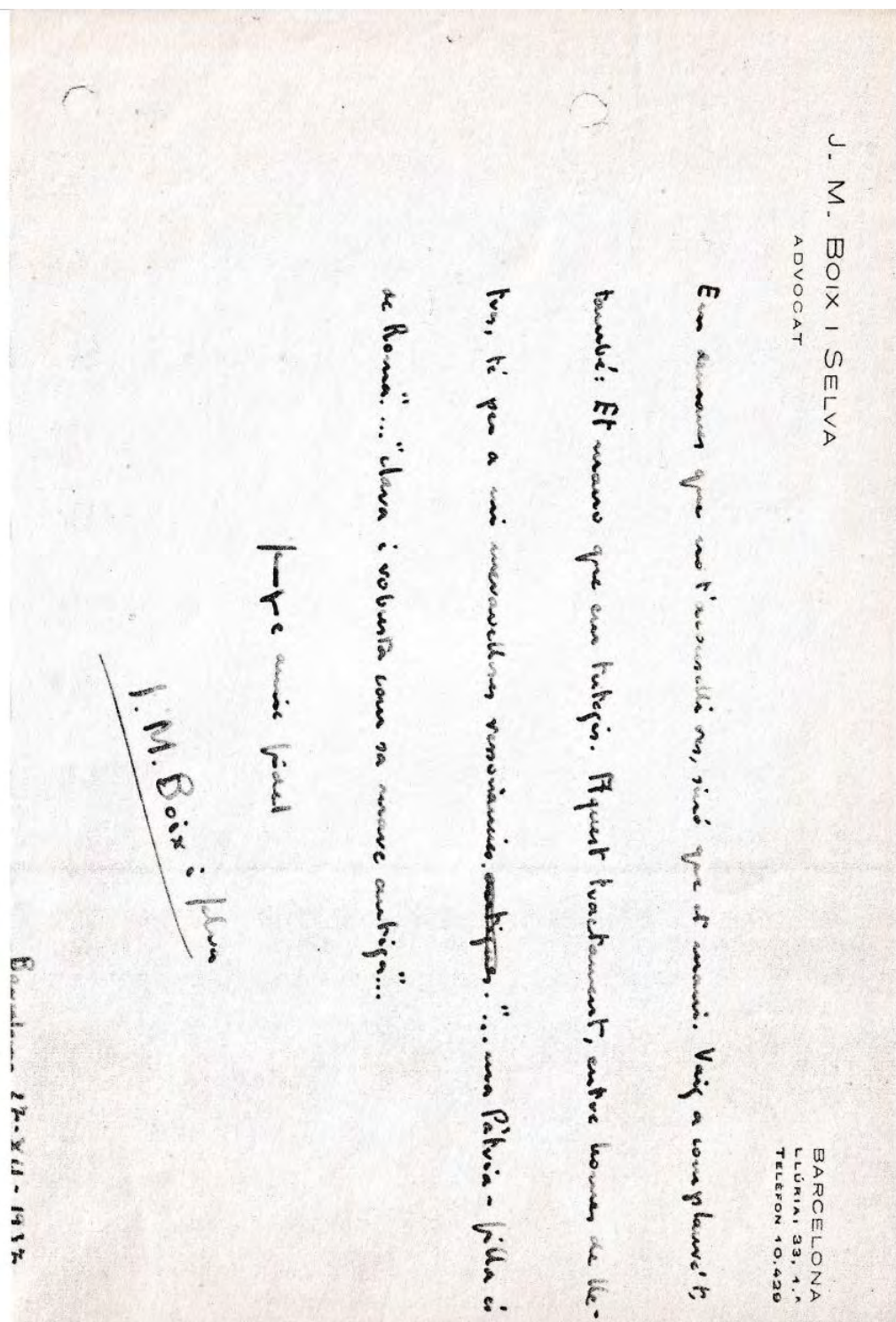
Ferran Puigdemívol.

Estimat amic: ¿quan tornarem a veure'ns? Considero la correspondència epistolar, entre amics, com un mitjà supletori de comunicació espiritual. ¿No coincideixen amb mi? [Començo a publicar-lo, com he volgut].

En demano que et recomani alguns llibres. Veig a complaer-te. Llegix les "Lectures de l'eterna amada Euterpe" (A la Biblioteca Universal d'Esperança, a la Universitat de Barcelona). Llegix de "Johann de Heine". Allí en diria que hi ha moltes coses veritables, car no és, ni molt menys, de les millors obres recollides de la universitat internacional, que en deuria o hauria escrit. És, però, de les millors que

i'hem escrit en català. I malaltres, tal que veiem de veïns, a l'arribada de Catalunya.

És el "Jumai", a més a més, i'hem format tots dos amb els actuals Mestres, i conixer
 ho, ve'n pot conixer millor. Comptat de tots moments: molts de les ides que s'hi
 expressen l'hem escrit molt. - i comencen la delícia per l'arribada de Longue, "Daphne i
 Clive" (Va traduir-la, molt violentament, al català, Jean Valens. N'hi ha una traducció
 catalana a la "Biblioteca Univers"). Llegis obra de Pilke i Jacobson dos grans
 poetes noruecs, pot coneguts encara a Catalunya. ("Nids Lyfne" i "Marin Gubbe" de
 Jacobson, amb l'adaptació al català, i publicats per l'editorial "Mundo La Nid". Se'n
 veu, que hem de plaurer i moltíssim.

Senyor Ferran Puigdemívol

Estimat amic: ¿Quan tornarem a veure'ns? Considero la correspondència epistolar, entre amics, com un mitjà supletori, de comunicació espiritual. ¿No coincideixes amb mi? [Començo a tutejar-te, com tu volies].

Em demanes que et recomani alguns llibres. Vaig a complaure't. Llegeix les "Converses de Goethe amb Eckermann." (A la Biblioteca Universal Espasa-Calpe n'hi ha una traducció, baratíssima). Llegeix el "Glossari" de Xènius. Algú em diria que faig malament en recomanar-te'l, car no és, ni molt menys, de les millors obres desvetlladores de la curiositat intel·lectual que en el món s'han escrit. És però de les millors que s'han escrit en català. I nosaltres, cal que veiem el món a través de Catalunya.

En el "Glossari", a més a més, s'han format tots els nostres actuals Mestres, i coneixent-lo, se'ls pot conèixer millor. Compte!, de totes maneres: moltes de les idees que s'hi exposen han envellit molt. Coneixes la deliciosa pastoral de Longus, "Dafnis i Cloe"? (Va traduir-la, mestrívolament, al castellà, Juan Valera. N'hi ha una traducció catalana a la "Biblioteca Univers"). Llegeix obres de Rilke i Jacobsen, dos grans poetes nòrdics, poc coneguts encara a Catalunya. ("Niels Lyhne" i "Marie Grubbe" de Jacobsen estan traduïdes al castellà i publicades per l'editorial "Mundo Latino"). Sé per endavant que han de plaure't moltíssim.

Em demanes que no t'aconselli res sinó que et mani. Vaig a complaure't, també: Et mano que em tutegis. Aquest tractament, entre homes de lletres, té per a mi meravelloses ressonàncies. "... una Pàtria, -filla és de Roma... clara i robusta com sa mare antiga..."

Sempre amic fidel

J. M. Boix i Selva

Barcelona, 27-XII-1937

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.*

(6-II-1938)

Seyen Ferran Puigdemívol.

Estimat amic: El meu ardentíssim desig de tenir amb tu una profunda comunicació espiritual, per mitjà d'una correspondència epistolar, m'incita a escriure't de moment, molt de tard en tard i breu. Jo veig la correspondència entre joies precioses per un pu ideal, com un mitjà per a expressar-se, completar-se, i adonar-se de prouets, combatre's noblement (m'escaneu ni m'atellaria adreçant-te un requit de lletres amb to magistral: ascendeix, jo, i d'uns avant possible, l'esperit i t'hiuamb. - È quia quete l'han fet les Hecatanorisis, les Heroides, els Recurs de Sòcrates, les obres de Sèneca? ¿Les "Hecures de mal" de Bandelhaire, è l'han desvotat moltes jures latus? M'imagino que llegiries amb de jici. Compte, però, que la premsa no s'alini amb la lectura superficial i distorta. Cal llegir molt, i en profunditat. Si ambdues coses, jol que rigis, esdevenen incompatibles, cal sacrificiar, desolidament, la primera. - Ens dius que a les biblioteques manuscrites, tu ha posat llibres importants. È Vols dir? È ja coneixes tots els volums de la "Biblioteca Hecge" i molts, de la Biblioteca Litteraria i la Biblioteca (A Tot Vent)?

Atenció: això és jol de que jo no t'hagi enviat cap poema inedit o almenys autògraf al <continat requit en que estem vivint, que no és molt a propa per a pensar en tot>. No, no és jol aquest el motiu. És motiu a veure amb les actuals circumstàncies. Jo, per sistemes, sóc enemic de l'humitar, ara, autògrafs. les noves coses tenen massa el caràcter d'assaigs i prouatures, per jol volgui donar-les la excentria importància, i convertir-les en reliquies, que exigeixen veneració.

Els comben deigs, ens venetien, naturalment, entjorissim. Sèneca, però, m'ha enviat a voris. t'is-los amb un esperit xec.

Tinc per molt bonic el llibre "Murmurs de cançons" de Miquel Jané, a qui jo considero un gran poeta. - En el llibre "Sany", de J. H. López-Rico, hi ha una pila d'inconvencions ortogràfiques, després al moment, poc propici per qui en les imprecisions tingui bona cura dels detalls. Tots els mots que venen a pas, han d'anar com ensenya l'Institut i no com apareixen. - Cerca al Diccionari, "bleic" i "desidia" - no "bleic" i "desidia", com es veu - i trobaràs el que cal. Dels altres mots, m'agradaria parlar-ne amb tu. (Un d'ells, recordo que és Miquel Jané qui l'usa). - La poesia que m'envies, la trobo bonica, la més bonica que m'hagi ensenyat. La seva concepció, la seva pompositat i el seu emfasi - ja s'hi veu, però, dintre l'òrbita d'Agustí Esclaus, de qui conservo exàctes recordacions. I la manera de començar d'agut poeta, la considero perillósíssima per als joves. Cal abstenir-se d'imitar-lo. És lloc d'un vici interior on vullens i s'agiten hores de mitja lectura i reminiscències. En els seus imitadors, venen a veure els "Kits" però no aquells elements que els portaven de la seva grandesa. I per què, en lloc d'imitar Agustí Esclaus, no imites, - tu que coneixes l'anglès, Keats o Yeats, per exemple? - M'agradaria molt que en la tua pròxima lletre, completis i contradiguis conceptes que jo expresso en aquesta. Un aspecte covat i, ja diré quicament veritat, amb la profunda joia que veix d'una interior independència i una victòria de l'èstat en sembla que és el que escric a les meves cartes. Escribe-me una lletre ben llarga. Parla'm dels teus desigs, de les teves concepcions, dels teus dubtes, de les teves anades per la muntanya, dels teus descobriments... Afirma les preferències, naturalment, a cançons ortogràfiques. Procura que jo et pugui conèixer, com tu, a hores d'ara, ja ho pots dir de mi. Si t'he enviat aquesta lletre, en no he al·locat amb tanta pressa, és perquè confio molt en la tua poesia. No confonguis les meves esperances.

— ve amic Miquel

J.M. Boix: / dia

Ja has llegit la Tragedia d'Esquil?

6-2-1938.

Senyor Ferran Puigdemívol

Estimat amic: El meu ardentíssim desig de tenir amb tu una profunda comunicació espiritual, per mitjà d'una correspondència epistolar, m'incita a escriure't, de moment, molt de tard en tard i breu. Jo veig la correspondència entre joves empesos per un pur ideal, com un mitjà per a expressar-se, completar-se, i àdhuc si és precís, combatre's noblement. Ni m'escau ni m'abelliria adreçar-te un seguit de lletres amb to magistral: ascendeix, fes-te, al més aviat possible, l'esperit fort i tivant. - ¿Quin efecte t'han fet les Metamorfosis, les Heroides, els Records de Sòcrates, les obres de Sèneca? "Les Fleurs du mal" de Baudelaire, ¿t'han desvetllat moltes forces latents? M'imagino que llegeixes amb desfici. Compte, però, que la premsa no s'aliï amb la lectura superficial i distreta. Cal llegir molt, i en fondària. Si ambdues coses, pel que sigui, esdevenen incompatibles, cal sacrificar, decididament, la primera. – Em dius que a les biblioteques manresenques, hi ha pocs llibres importants. ¿Vols dir? ¿Ja coneixes tots els volums de la "Bernat Metge" i molts, de la Biblioteca Literària i la Biblioteca <A Tot Vent>?

Atribueixes el fet de què jo no t'hagi enviat cap poema inèdit o almenys autògrafs al <continuat neguit en què estem vivint, que no és molt a posta per a pensar en tot>. No, no és pas aquest el motiu. Res no té a veure amb les actuals circumstàncies. Jo, per sistema, sóc enemic de lliurar, ara, autògrafs. Les meves coses tenen massa el caràcter d'assaigs i provatures, perquè vulgui donar-els-hi excessiva importància, i convertir-les en reliquies, que exigeixen veneració.

Els bombardeigs em resulten, naturalment, enutjosíssims. Sèneca, però, m'ha ensenyat a resistir-los amb un esperit serè.

Tinc per molt bonic el llibre "Murmuris de corn marí" de Mateu Janés, a qui jo considero un gran Poeta. – En el llibre "Seny", de J. M. López-Picó, hi ha una pila d'incorreccions ortogràfiques, degudes al moment, poc propici perquè en les impremtes tinguin bona cura dels detalls. Tots els mots que remarques, han d'anar com ensenya l'Institut i no com apareixen. – Cerca al Diccionari, "llebeig" i "desídia" –no "lleveig" i "dessídia", com escrius- i trobaràs el què cerques. Dels altres mots, m'agradarà parlar-ne amb tu. (Un d'ells, recordo que és Mateu Janés qui l'usa). – La poesia que m'envies, la trobo bonica, la més bonica que m'has ensenyat. La seva concepció, la seva pompositat i el seu èmfasi la situen, però, dintre l'òrbita d'Agustí Esclasans, de qui

conserva excessives ressonàncies. I la manera d'escriure aquest Poeta, la considero perillosíssima per als joves. Cal abstenir-se d'imitar-lo. És lava d'un volcà interior on bullen i s'agiten larves de mils lectures i reminiscències. En els seus imitadors, ressonen i bullen els "Ritmes", però no aquells elements que els forneixen de la seva grandesa. ¿Per què, en lloc d'imitar Agustí Esclasans, no imites, -tu que coneixes l'anglès-, Keats o Yeats, per exemple? – M'agradaria molt que en la teva pròxima lletra, completis i contradiguis conceptes que jo expresso en aquesta. Un esperit coratjós, jeràrquicament verbal, amb la profunda joia que neix d'una interior independència i una íntima llibertat, em sembla que és el que escau als nostres anys. Escriu-me una lletra ben llarga. Parla'm dels teus desigs, de les teves concepcions, dels teus dubtes, de les teves anades per la muntanya, dels teus descobriments... Això ho prefereixo, naturalment, a consultes ortogràfiques. Procura que jo et pugui conèixer, com tu, a hores d'ara, ja ho pots dir de mi. Si t'he escrit aquesta lletra, on m'he abocat amb tanta passió, és perquè confio molt en la teva poesia. No confonguis les meves esperances.

Sempre amic fidel

J. M. Boix i Selva

6-2-1938

¿Ja has llegit les Tragèdies d'Èsquil?

*CARTES DE JOSEP MARIA BOIX I SELVA. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I
PUIGDELLÍVOL.
(12-I-1940)*

Enyor Ferran Puigdemívol.

Bon dia amic: si em plango de veure
tingeris més llum de la que voldries, celebris
vivament aquesta intimitat i d'interès de la
qual em parles i agraeixo amb tota l'ànima
el teu amable oferiment. Faltava esperar que
les meves ocupacions m'ho permetessin, no
em faia tampoc possible acceptar, per mi des-
cuida amb el meu espanyisme imperial,
arborant amb la flama de José Antonio, tota
mena de mutilacions a la meua joventut.

No em fais a qualsevol, t'ho puc dir, ja que
 una resposta: "Perdonar i et molesto novament
 amb una altra missa". Tu saps que no és així.
 Homens, a la terra i a la pau.

Signes felix

J. M. Borja: felix

12-3-1940

¡Amunt Espanya!

Senyor Ferran Puigdemívol

Benvolgut amic: Si em planyo de què tinguis més feina de la que voldries, celebro vivament aquesta sistematització d'estudis de la qual em parles i agraeixo amb tota l'ànima el teu amable oferiment. Àdhuc suposant que les meves ocupacions m'ho permetessin, no em fóra tampoc possible acceptar, perquè desacorda amb el meu espanyisme imperial, arborat amb la flama de José Antonio, tota mena de mutilacions a la més gran Espanya.

No em tornis a escriure, t'ho prego, frases com aquesta: "Perdona si et molesto novament amb una lletra meva". Tu saps que no és així.

Homenatges a la teva llar pairal.

Sigues feliç

J. M. Boix i Selva

12-I-1940

¡Amunt Espanya!

*UNS QUANTS POEMES ORIGINALS DE CEMENTIRI D'ESTELS: "EL VENT", "CARRERS I CAMINS" I
"ROSARI DE FAMÍLIA". DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

Vent.

Paua

rabent.

Mossegua les tentades
i aiula, de vegades,
escandalosament.

Núvols.

Grisor.

Marçot de polsaquera.

apunta la primera
flor.

Tolres.

Ruflets.

Les fulles fan sardana.

El vent - flauta profana -
fa tremolar els arbo.

Vent.

-Vellot pausit-

que viu com un gamàpia,
ara ha saltat la tàpia.

Nit.

Miren si és bestiola
que feut una riota

de mal esperit;

es posa a donar voltes

i enfora en Carvestoltes,

que s' mort i consumit.

Berfa
1936

F. Puigdemívol

Carrers i Camins

Premiades a Maura

Carrer Major.

L'apropa l'oreueta a la finestra.

Què el parda.

I adius la cambra entapurant la testa
m'ha dit amb veu de festa:

- El sol ja s'alt!

Les ports s'han obert esbatacades
tot grinyolant.

Ha pujat aerrameca de criades
i pòls de les entrades
i olor de carn.

La font ha tremolat i la fontana,
de cara al sol,

ha sentit, esguardant dins la bacinna
la cançoneta fina
del Cassiol.

D'un record de Vilada.
1936

F. Puigdemívol

(Premiada a Manresa)

Rosari de família.

lema: la nit s'enrola.

L'àvia ens acaba de contar una història,
que és plena de basarda i de tristor.
La don arida omple la memòria,
amb filets refulgents de tremolor.

La història s'ha acabat. fets les ombres
s'agiten afollades de paor.
Les bruixes aixeleu sobre les escombrs
i fan nuneques entre la foscor.

La llar que llangueteja a flamarades,
ha fet endormiscar el resplandor.
I han caigut soncant les batallades,
de l'hora que s'ajoca en la fèdor.

La veu del pare comença el Rosari
i ens tren el pensament de la buidor.
Ens recorda la ruta del Calvari,
el res dels Misteris de Dolor.

El pare va resant l'"Ave-Maria".
Nosaltres responem a l'oració.
El foc que als nostres ulls s'esmortuïa,
ara flameja sobre del fio'.

1935

(Leguère)

***PREMIS LITERARIS ATORGATS A FERRAN PUIGDELLÍVOL. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT
TORRA I PUIGDELLÍVOL.***

***GENER 1936: 3R PREMI PER “ROSARI DE FAMÍLIA” (1935). CRÒNICA DE LA REVISTA FLAMA,
NÚM. 204 (21-II-1936)***

La festa d'homenatge a Jesús Obrero a Manresa

El diumenge dia 26 passat fou pels joves fejeocistes del grup «Endavant», de Manresa, una d'aquelles diades que romanen indefinidament gravades a la memòria i que deixen l'esperit tot arbrant pel foc arborador de l'entusiasme.

Començà la festa el matí. A dos quarts de nou a l'església de Nostra Senyora del Carme es celebrà una solemne missa de comunió general, en la qual hi assistí un creixent nombre de fejeocistes i simpatit-

geni Flori. Desè, de Tomás Suanya. «El taller», Joan Torra i Miró.

Del concurs de dibuixos en sortiren guanyadors els autors dels treballs següents:

1. Del grup Organitzador «Pe i Treball, Doctrina i Exemples», Joan García (xec).
2. Joliera Busquets, «Jesús Cireneu», Fra Josep Maria.
3. Joan Marquet, «Protector dels humils», Isidre Valldeperes.

«Jesús Cireneu» de Fra Josep M., segon premi del concurs de dibuixos de Manresa

zants omplenent per complet la nau de la gran església.

El Rnd. P. Basili de Rubí, O. M. C., director dels Cercles d'Estudis catòlics obrers, féu la predicà amb força lluminosa, d'acord amb l'ambient de la festa.

Després, més tard, a les onze, tingué lloc al Teatre Conservatori, el gran acte del Certamen Literari en Homenatge a Jesús Obrero. Encara que en els començaments de l'acte el teatre se vegés més o menys buit, després, a poc a poc s'anà omplenent fins a assolir un aspecte força impressionant.

En començar l'acte, en el qual hi assistiren a més del jurat qualificador representants del Consell Federal i Diocesà de la F. J. C. i el Rnd. Dr. Antoni Orriols, Arxiprest d'aquesta ciutat, en Joan Giol del jurat qualificador, féu una bella crítica dels treballs presents a concurs i tot seguit féu públic el veredict.

Heus ací els treballs premiats i els noms dels que en foren guanyadors:

Del Concurs literari:
Primer premi. «La Sub-Federació Obrera», una de les bases de la F. J. C. de G., Narcís Bibiloni Carbonell, fejeocista de Blanes.

Segon, del Consell Diocesà «Joves Obrers Cristians», En Francesc Puig i Llensa, fejeocista de Blanes.

Tercer, del senyor Arxiprest, «Rosari de famílies», lema «La nit s'enrola», Ferran Puigdemívol i Corrons, fejeocista local.

Quart, de la Joliera Busquets «El meu pare era un modest fabricant», Joan Tort.

Cinquè, del senyor Ferran Ferrer, «Què li darem al noi de la mare», Teresa Castellà i Valls.

Sisè, de la revista «Ave Maria», «Jesús Obrero al cor de Catalunya», Emili Carreras, fejeocista local.

Setè, premi d'Indústries i Magatzems Jorba, S. A., «Els cinc sonnets del fejeocista», Francesc Blancher, fejeocista d'Artès.

Vuitè, d'Alfons Reguant, «Aforismes del treball cristià», Rnd. Eu-

4. premi de Decoració i Mobles Pich, «Matinal», Salvador Sala.

5. d'un sacerdot amics dels joves, «Plena llum», Joan Vila i Calaf.

6. d'un industrial catòlic, «Tot hora i en tot lloc», Alfons Ramon. Un cop llegits tots els treballs s'efectuà el repartiment de premis.

«Exemple» de F. García (xec). Un dels quatre dibuixos de la col·lecció guanyadora del primer premi del concurs de Manresa

prengué la paraula En Manuel Pallou, i ens féu veure la importància que mereixen els certàmens literaris i la necessitat que hi ha d'organitzar-ne a dins la nostra Federació per tal de que surtin uns perfectes propagandistes de la nostra obra i de tota la doctrina cristiana.

També ens dirigí uns mots en J. Artés, president general de la Subfederació Obrera de la F. J. C., el qual ens digué que estava satisfet del gran acte del Certamen literari en homenatge a Jesús Obrero i de la importància que això pot tenir per la propagació de la F. J. C.

Fou molt aplaudit.

També va pronunciar uns mots el Rnd. Dr. Manuel Marsinyach, consiliari del grup «Endavant». Entre altres coses va dir que la idea d'erigir un monument a Jesús Obrero al cim de la muntanya de Montserrat, idea que fou nascuda del primer homenatge que aquest grup va retre a Jesús, calia que es procurés dur-la endavant com més aviat millor, perquè des d'aquells cims, la seva imatge vetllés per la pau de tots els obrers de Catalunya.

Seguí parlant d'altres temes i acabà donant les gràcies en nom seu i en nom del seu grup, a tots aquells que han contribuït a fer que la festa es vegés revestida del més gran esplendor.

Seguí parlant el benemèrit «Orfeo Manresa», sota la direcció del mestre En Miguel Blanc, va cloure l'acte amb un escollit programa de cançons catalanes, essent molt aplaudit pel públic que amb tant interès l' escoltava.

A la tarda, després d'haver-se obert oficialment l'exposició de dibuixos a l'estatge del grup «Endavant», es celebrà un lliut acte de confraternitat cristiana a la Casa de Caritat.

Vic. — Un detall de l'Exposició de Premsa Catòlica

Festes Nadalenques

L'exposició d'Arts aplicades i Pessebre del Casal Fejeocista de Vic

Sota l'epígraf de *Carnet de Part* «Gaset de Vic» publicava les impressions rebudes, en la visita a les esmentades exposicions per un dels homes més significatius en matèries d'art, a casa nostra, amagat en el pseudònim «Artís».

Creiem donar-hi més valor que no fent una recensió sortida de la nostra pobre collita.

L'exposició d'Arts aplicades és continuïtat i superació de la que ja tingué lloc l'any passat, organitzada amb bell encert per tal de donar a conèixer els treballs que es produïen en els nostres tallers des del punt de vista artístic de decoració sumptuària i embelliment de la casa o del mobiliari.

Ensenlem els que hi han concorregut. En *escultura*, Pere Punti, Julià Fàbregas, Josep Comes i Jaume Seguranyes. En *decoració*, Lluïcia Costa. En *dibuix*, Salvador Punti. En *treballs de justa aplicació i ebenisteria*, Jaume Cuberta, Josep Vilarrasa, Antoni Nofrari, Ramon Torres i B. Gelabert. En *forja*, Francesc Serra, Germans Campà, Domènec Tomás, Lluïsa Morrell i Sebastià Codinachs. En *marbrística*, Antoni Ripoll. En *mosaics*, la casa Roura. Finalment, en *tipografia*, l'Editorial Seráfica, de la qual es destaquen els acurats treballs de Pere Daví.

Així com aquesta exposició que acabem de comentar, ha estat també molt visitat el Pessebre muntat en una altra de les sales del mateix Casal per elements fejeocistes. És un pessebre sobri, de bon to artístic, espaiat en tres diorames de paisatge muntanyós, de roques espadades i abruptes en el primer, que prenen curves de grans carnes en el segon i deixen un vall de turgències aspres en el darrer, per donar lloc en conjunt al moviment imprescindible de les escenes figurades clàssiques del pessebre, realitzades amb jolives figures de J. Fàbregues. Com a complement s'exhibeix un diorama de majors dimensions realitzat a base d'un taló realístic de Lluïsa Serra Cirera, agermanat amb aques pendents de carenats muntanyosos per banda que deixen una petita vall intermítila. La part que més ha reclamat l'atenció en ell, és l'enginyer lluminós que fa passar successivament el paisatge des de la claror matutina a ple dia i a la llum del capdarrer fins a la foscor nocturna, amb una suavitat que amorosix els clarors i en relleva els matisos. La novetat i el reeiximent en obtenir les tonalitats volgudes en cada moment fa que hagi cridat força l'atenció i mereixut els elogis per als realitzadors.

Completant les notes del dilecte i sinceríssim «Artís», publiquem un

altre retall de premsa també va-luós sobre l'Exposició de Premsa Catòlica de Catalunya, exposada en el nostre Casal durant les passades festes.

«L'esforç realitzat per aplegar el conjunt de premsa catòlica que es publica a Catalunya ha donat per resultat un èxit que a la vegada és un estímul i una satisfacció. L'index de premsa catòlica és un exponent si no totalment, força satisfactori. Amb una població de 3.000.000 d'habitants, Catalunya compta amb tres-cents cinc publicacions catòliques que s'han classificat d'aquesta manera: Fejeocista, 13; d'informació general, 77; diaris, 21; setmanaris, 44; quinzennals, 12; portanvençs, 39; Acció Catòlica, 25; Fills Parroquials, 23; Infantil, 16; Mariana, 115; Missionals, 13; Devocions Especials, 12; Culturals, 12; Socials, 7; Científiques, 4; Vária, 23; de formació i apologètica, 25.

Avoraven encara l'exposició alguns números extraordinaris de diverses publicacions que revelen l'esforç de millora i superació de cada dia. El diumenge, dia 12, al vespre, a les sis hores, davant d'un públic selectíssim, foren clausurades oficialment les esmentades exposicions que durant les festes nadalenques han atret al Casal una gentada extraordinària.

L'Escola, que debutava aquell dia, obri la sessió amb el cant majestós de l'Himne de la F. J. C. de G., a quatre veus, del mestre Longueras, que fou escoltat dempeus per la concurrència.

El President del Secretariat Diocesà, En Jesús Ortiz, parlà sobre «Les nostres exposicions» i resumí en un breu discurs les tasques que els fejeocistes han portat a terme durant les festes.

Fa una breu presentació del doctor Bonet, i recomana la màxima atenció a l'apòstol de les joventuts catalanes.

L'Escola estrenà una bona cançó del mestre Claveria, amb lletra popular, i seguidament cantà «Barquejants» de Mendelssohn, que foren molt ben interpretades i aplaudides.

S'aixecà a parlar el Dr. Bonet, prevere, i fa una comparança dient que Déu és bondat, caritat i bellesa i les organitzacions de joventut per a ésser orgàniques vives, necessiten d'aquestes tres qualitats que vol que tots els joves practiquin per a la conquesta dels altres. Elogia l'Escola Choral i totes les exposicions. Recomana disciplina i obediència a la jerarquia. Fou entusiàsticament ovacionat. Tots els assistents sortiren satisfets d'aquesta vetllada.

Després, més tard, a les onze, tingué lloc al Teatre Conservatori, el gran acte del Certamen Literari en Homenatge a Jesús Obrero. Encara que en els començaments de l'acte el teatre se vegés més o menys buit, després, a poc a poc s'anà omplenant fins a assolir un aspecte força impressionant.

En començar l'acte, en el qual hi assistiren a més del jurat qualificador representants del Consell Federal i Diocesà de la F. J. C. i el Rd. Dr. Antoni Orriols, Arxiprest d'aquesta ciutat, En Joan Giol del jurat qualificador, féu una bella crítica dels treballs presentats a concurs i tot seguit féu públic el veredict.

Heus ací els treballs premiats i els noms dels que en foren guanyadors:

Del Concurs literari:

Primer premi. «La Sub-Federació Obrera», una de les bases de la F. J. C. de C., Narcís Bibiloni Carbonell, fejecista de Blanes.

Segon, del Consell Diocesà «Joves Obrers Cristians», En Francesc Puig i Llena, fejecista de Blanes.

Tercer, del senyor Arxiprest, «Rosari de família», lema «La nit s'enrola», Ferran Puigdemívol i Corrons, fejecista local.

Quart., de la Joieria Busquets «El meu pare era un modest fabricant», Joan Tort.

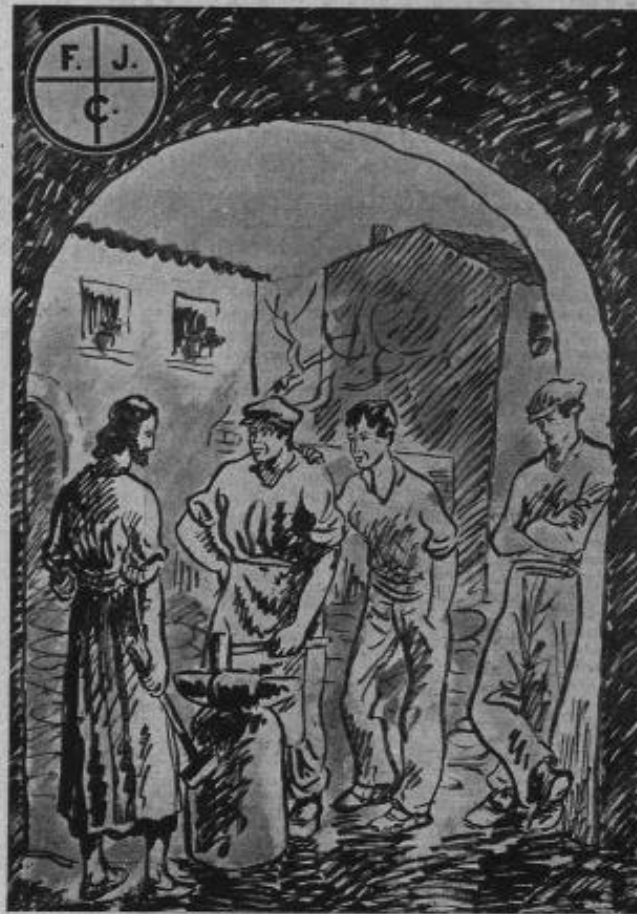
Cinquè, del senyor Ferran Ferrer, «Què li darem al noi de la mare», Teresa Castellà i Valls.

Sisé, de la revista «Ave Maria», «Jesús Obrero al cor de Catalunya», Emili Carreras, fejecista local.

Setè, premi d'Indústries i Magatzems Jorba, S. A., «Els cinc sonets del fejecista», Francesc Blancher, fejecista d'Artès.

Vuitè, d'Alfons Reguant, «Aforismes del treball cristià», Rnd. Eu-

Un cop llegits tots els treballs i l'contrafraternitat cristiana a la Ca efectuat el repartiment de premis, sa de Caritat.

«Exemple» de F. Garcia (xec). Un dels quatre dibuixos de la col·lecció guanyadora del primer premi del concurs de Manresa

Heus ací els treballs premiats i els noms dels que en foren guanyadors:

Del Concurs literari:

Primer premi. «La Sub-Federació Obrera», una de les bases de la F. J. C. de C., Narcís Bibiloni Carbonell, fejecista de Blanes.

Segon, del Consell Diocesà «Joves Obrers Cristians», En Francesc Puig i Llena, fejecista de Blanes.

Tercer, del senyor Arxiprest, «Rosari de família», lema «La nit s'enrola», Ferran Puigdemívol i Corrons, fejecista local.

Quart., de la Joieria Busquets «El meu pare era un modest fabricant», Joan Tort.

Cinquè, del senyor Ferran Ferrer, «Què li darem al noi de la mare», Teresa Castellà i Valls.

Sisé, de la revista «Ave Maria», «Jesús Obrero al cor de Catalunya», Emili Carreras, fejecista local.

Setè, premi d'Indústries i Magatzems Jorba, S. A., «Els cinc sonets del fejecista», Francesc Blancher, fejecista d'Artès.

***PREMIS LITERARIS ATORGATS A FERRAN PUIGDELLÍVOL. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT
TORRA I PUIGDELLÍVOL.***

***ABRIL 1936: 1r PREMI PER “CANÇÓ DE CAMPANES” I ACCÈSSIT PER “CAMÍ DEL CEMENTIRI”..
NOTÍCIA AL DIARI PLA DE BAGES (24-IV-1936)***

EL PLA DE BAGES

DIARI DE LA NIT

Fornell
Aastre

ha rebut una selecta col·lecció de gèneres d'entretemps

ANY 32 - NÚM. 90

MANRESA, divendres, 24 d'abril de 1936

PREU: 15 CÈNTIMS

L'elecció del President acabarà amb el Front Popular

El corresponent de «La Veu» a Madrid, tramet les següents impressions:

«Es ja inútil de dissimular la divisió profunda que el problema de l'elecció presidencial ha produït al Front Popular. Les esquerres s'han pogut tapar mentre no havia arribat una qüestió aguda. Tots s'esforçaven en la transigència i el sacrifici; però aquesta qüestió s'ha plantejat. La transcendència de l'elecció per al càrrec del qual les Corts traguen el senyor Alcalá Zamora és indubtable. Del fet que el President nou tingui un signe o un altre, de la seva major o menor independència de criteri, de la seva facilitat de submissió a determinats designis, depèn tot. I la realitat és aquesta: el senyor Azaña, que empenava els camps de futbol i les places de braus per a les concentracions pre-electorals, i que fou elevat al Govern com a figura més visible del Front Popular, avui no és pas totalment grat.

Per què aquest fenomen? Senzillament, perquè la seva concepció burgesa de la República no sembla la més adient ni la més propícia per a les concepcions que el marxisme revolucionari necessita i reclama. La revolució té a Espanya dos camins possibles: Un, que se li obrin un dia les portes del Poder, tan suau com el grinyoll dels xarxers, és a dir, sense violència, sense soroll, i que només amb el lleu tràmit d'una consulta a Palau i amb una mica més de tinta, ni que no sigui roja, a la «Gaceta», quedi instal·lat el soviets; l'altre és el de la barricada. És preferible el primer: és més segur i menys exposat. Per aconseguir-lo n'hi ha prou amb un President fàcil. Però aquest president no és el senyor Azaña.

I es va teixint l'argücia que l'actual President del Consell serà un instrument de les dretes. Es tracta d'escandallitzar els jacobins. Ja hi ha gent d'«izquierda Republicana»

que es deixa enganyar, sense notar el parany amagat dins la brossa de la insídia marxista. No obstant, tot fa preveure que el propòsit no es torça. És molt poc el temps que manca, perquè càpiga en els seus límits una maniobra de tanta dimensió. El senyor Azaña no pot convertir-se en sospitós a les esquerres, d'un moment a un altre.

Tanta o més importància que l'elecció presidencial, la va agafant ja el que serà el primer acte del nou President: l'atorgació del Poder. Sobre la hipòtesi d'Azaña President guanya terreny la sospita que Prieto —en qui molts veuen des de fa temps una edició espanyola del cas Aristides Briand, el gran convers de la burgesia, francesa— sigui en definitiva el cap del Govern. Hom diu que l'interessat oferia resistència, perquè volia esperar el mes de juny per tal de liquidar, en el Congrés del partit socialista, les seves diferències amb Largo Caballero. Aquest moment podria ésser el millor per a prendre el timó republicà, amb la comitiva de dissidents que volgués seguir-lo. Comitiva que, segons els ben assabentats, es fa cada dia més extensa. Hi ha qui diu que a Largo Caballero ja només li queden vint dels quaranta set diputats que s'agruparen al seu voltant en la minoria.

La dialèctica, l'hàbitat parlamentari i la mateixa simpatia de Prieto, han anat accelerant la segregació.

Aquest seria el moment, com diem. No obstant, si les circumstàncies ho exigissin, l'ex-ministre socialista no dubtarà a avançar la seva incorporació. Tot menys facilitar, encara que fos per omissió, el triomf de Largo Caballero.

El que es pot afirmar és que si aquest programa es realitza, a partir del 10 de maig, canviarà fonamentalment el curs de les coses.

La reforma del Parlament

Entre les qüestions tractades en el debat polític sostingut a les Corts amb el discurs del President del Consell de Ministres, senyor Azaña, totes elles d'interès immediat i venidor, n'hi ha una que té una importància extraordinària per al bon funcionament dels òrgans de Govern i el desenvolupament normal de la vida política dintre el sistema republicà i democràtic. És la que fa referència a la reforma del Reglament de la Cambra per poder donar al règim parlamentari l'eficàcia indispensable que ara és gairebé nul·la davant les necessitats cada dia majors de l'Estat i de la complexitat dels problemes que es susciten en els nostres dies.

Delà el senyor Azaña en el seu discurs que si es vol salvar l'essència del Parlament, cal adaptar les Corts a la vida moderna, a les necessitats de l'Estat modern, que no es pot posar dintre la clàssica tradició parlamentària a la qual el país viu subjecte des de fa anys. I afegeix que concedeix una importància capital a aquest capítol del programa del Govern.

La conformitat que el propòsit de reforma parlamentària va trobar en les oposicions, demostra clarament la unanimitat que hi ha per a la renovació d'un organisme que conserva encara els mateixos defectes i té els mateixos inconvenients de molts anys endarrera, agrupats ara per l'evolució experimentada en el viure col·lectiu i en el mecanisme polític i social. El desprestigi a què ha arribat el parlamentarisme el portaria al capdavant a l'absolut desdèdit i a la seva desaparició.

L'exposició d'aquest projecte governamental té més valor encara per ésser feta pel senyor Azaña, persona d'absolut confiança de certs republicans exclusivistes defensors a ultrança del règim parlamentari i per als quals aquest era intangible. El mateix propòsit expressat per elements de centre o de dreta, segurament que hauria estat denunciat com un desig d'atemptar contra els fonaments bàsics de la República.

Esperem, doncs, que la reforma de la Cambra aviat serà un fet i al Parlament deixarà d'ésser una tribuna on impunement i entorpidint l'obra legislativa poden manifestar-se la inèpcia, la violència i l'histerisme, per convertir-se en un veritable organisme al servei del país en el qual siguin ateses totes les seves necessitats sense entrebancs ni dilacions.

La situació internacional

La premsa francesa i el moment europeu

Els periòdics francesos fan l'examen de la situació internacional.

«Excelsior diu: «Les passions que commouen Ginebra, estan lluny d'haver-se apallagat. S'ha guanyat temps, però no s'ha re obert. L'acord franco-britànic només tindrà els felicitats resultats descomptats a París i Londres. Els governs

hauran d'aprofitar les tres setmanes de calma que deixa el període electoral francès per a preparar els camins d'acords saludables.»

Per altra part, el mateix periòdic fa notar: «Durant els debats de Ginebra, la delegació francesa ha multiplicat les seves previsions referents a Itàlia, per a la qual ha aconseguit l'aggravació de les sancions. Doncs bé; la delegació italiana no ha subministrat al senyor Paul Boncour cap explicació ni sobre les condicions de pau possibles entre Roma i Addis Abeba, ni sobre el desenvolupament de la política italiana dels problemes de Danubi i del Rin. Només pot, doncs, esperar la via diplomàtica ordinària, més discreta i menys aventurada que les discussions de Ginebra, via que afavorirà, en els dies pròxims, amistosos canvis d'impressions entre Roma, París i, si és possible, entre Londres i Roma.

En «Le Populaire», León Blum deplora els resultats dels debats de Ginebra. «No es pot llegir — diu — la resolució del Consell sense que els colors surtin a la cara. Ni tan sols la Lliga de les Nacions condemna l'agressor. El que es veu entre línies, és una confessió d'impotència, i l'acceptació del fet consumat. La Lliga de les Nacions dona a entendre a Abissínia que ja no hi pot comptar. Ginebra s'atè al judici de Déu. Tot s'abandona al destí.»

Aquest número ha passat per la censura

Sessió literària organitzada pels estudiants de l'Institut de Manresa

Amb una remarcable puntualitat es celebrà ahir a la tarda, en el Teatre Conservatiu, aquesta sessió literària, organitzada pels estudiants del nostre Institut de Segona Ensenyança, i sota els auspicis del seu culte professorat, sempre atent a proporcionar als seus alumnes tots els mitjans de sana i efectiva formació.

Començà aquesta sessió, amb motiu de la Festa del Llibre, amb la lectura d'un parlament de l'almirall senyor Picas, explicant breument el motiu. Seguidament donà lectura al Veredict del Jurat Qualificador del Parlament literari, pro-

clamant els autors premiats, que foren:

Per la composició en vers, tema lliure, Ferran Puigdemívol, havent-hi obtingut accésit la senyoreta Angels Serra, i altre accésit Ferran Puigdemívol.

Assaig sobre tema lliure, senyoreta Vilà.

Estudi sobre Ramon Llull, Josep Pla.

Presó i llibertat en la poesia de Bucquer, Joan Pl.

Col·lecció de cançons autènticament populars, Josep Pla.

Llars i el concepte d'Espanya, senyoreta Rosa Vila.

Sessió literària organitzada pels estudiants de l'Institut de Manresa

Amb una remarcable puntualitat es celebrà ahir a la tarda, en el Teatre Conservatori, aquesta sessió literària, organitzada pels estudiants del nostre Institut de Segona Ensenyança, i sota els auspicis del seu culte professorat, sempre atent a proporcionar als seus alumnes tots els mitjans de sana i efectiva formació.

Començà aquesta sessió, amb motiu de la Festa del Llibre, amb la lectura d'un parlament de l'alumne senyor Picas, explicant breument el motiu. Seguidament donà lectura al Veredict del Jurat Qualificador del Certamen literari, pro-

clamant els autors premiats, que foren:

Per la composició en vers, tema lliure, Ferran Puigdemívol, havent-hi obtingut accèssit la senyoreta Angels Serra, i altre accèssit Ferran Puigdemívol.

Assaig sobre tema lliure, senyoreta Vilà.

Estudi sobre Ramon Llull, Josep Pla.

Presó i llibertat en la poesia de Becquer, Joan Pl.

Col·lecció de cançons autènticament populars, Josep Pla.

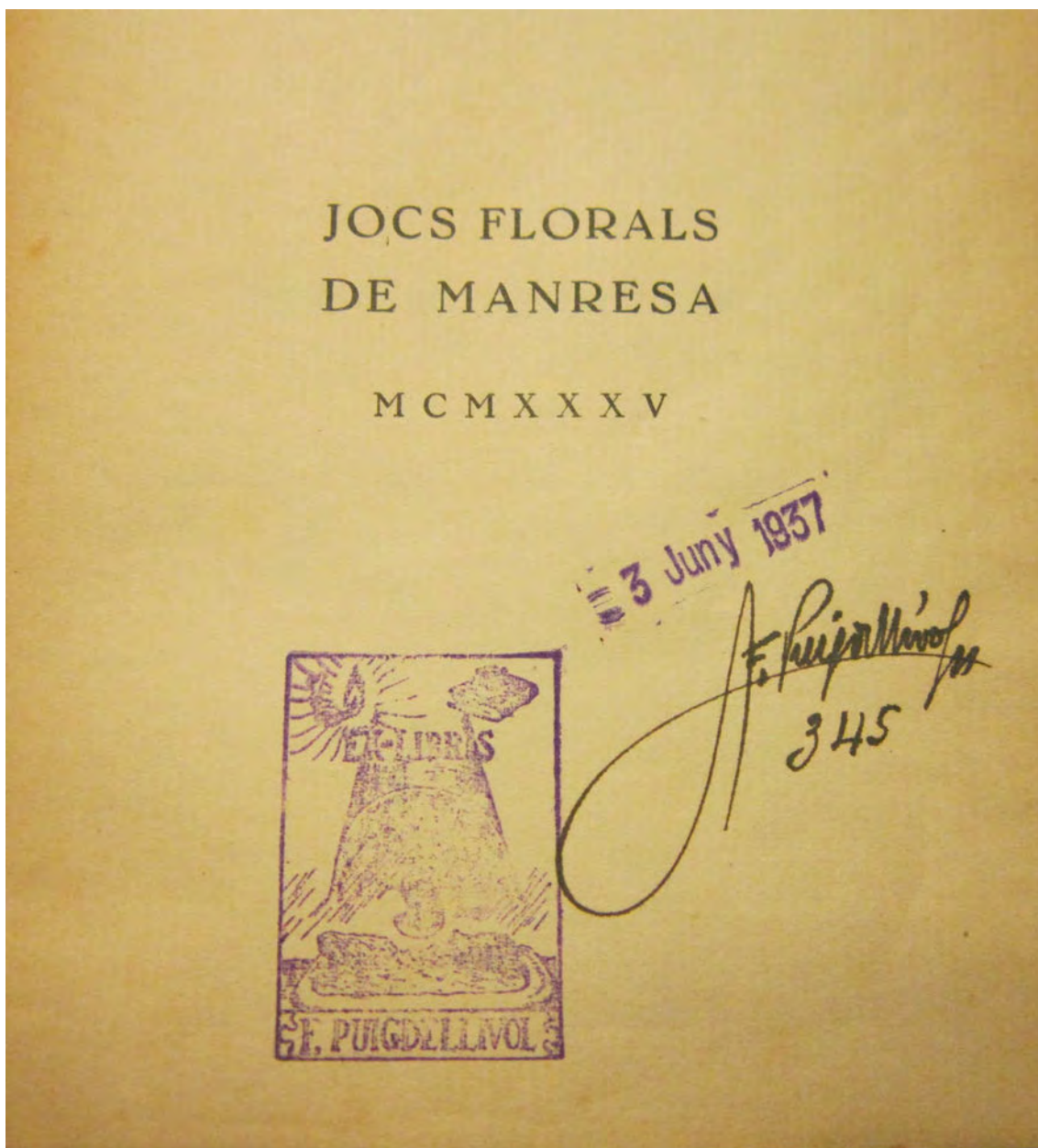
Larra i el concepte d'Espanya, senyoreta Rosa Vila.

*ÍNDIX (PARCIAL) DELS LLIBRES DE LA SEVA BIBLIOTECA CONFECCIONAT PER FERRAN
PUIGDELLÍVOL. DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

autologia Catalana	M. de Riquer	19
avi (L') (Lect.) (Pop)	Joaq. Riera i Batlló	81
atlandıda (L') (Poesia)	Jerdaguer	29
autologia Española	F. de Ouis	41
aventuras de un naufragio	Miguel Medina	48
automòvil (L') (Lect.) (Pop)	M. Marinetto	49
conté: L'organita de Poziklo. Tipa comedia d'equivocacions. El Jui de Júpiter.	Pientienkz	54
Angel (L') (Lect.) (Pop)	Pousquet, Rinsset	51
amor de Senyor (Lect. Pop)	Rusñol	74
alegria que passa	Bruñe	113
Aritmética	Bruñe	140
Aliga Roja L' (Exc. Cat. n° 1)	Russa Victor Mora	161
Arlesiana (Exc. Cat. n° 1)	Traducció Alfons Daudet. Ed. Vicens	161
Agricultor de Xicago (Exc. Cat. n° 2)	Gabriel Zúñiga y J. Folch	168
Aventura sentimental Juna minyona (Exc. Cat. n° 2. - Trad. Zúñiga. A. Brocke)	F. Madrid i A. Nadal	179
Art de l'aquella (Exc. Cat. n° 2. n° 324)	Alfons Rouse	190
Amante liberal Obras completas Cervantes		197
Albercoc Q. L. n° 125	Apel·ls Mestre	242
A Liena Morena Q. L. n° 125	Apel·ls Mestre	244
Assedegats (L') Q. L. n° 125	Apel·ls Mestre	248
Autologia Patriótica de la Poesia Catalana		252
Alcade de Zalamea (Escrito selecto. Cu. 1)	P. Calderón de la Barca	263
Alcover (Juan) (Trad. de poesias eucaut.)	Ed. Cervantes	286
awaro (L') (Lect. Pop)	Molière	307
Arqueología Sagrada Catalana	Mm. Gudiol	335

Via fora... Lladres/ (inc. alt)	Emmanuel Rocaaura	133
Valet Nou (del "Esc. Cat. u. 363")	Josep M ^a Folch i Torres	154
Ventafors (del "Esc. Cat. u. 2")	Josep M ^a Folch i Torres	177
Vigilant fugido (Obr. Compl.)	Cervantes	222
Viejo celoso (" ")	Cervantes	225
Viaje al Parnaso (" ")	Cervantes	229
Verge decapitada Q.L. u. 125	Apel·ls Mestres	239
Vent 1 Q.L. u. 125	Apel·ls Mestres	245
Veritable amor (del "novella")	Clorix Eimenc	251
Vere eucantat (Poemes)	Josep Carner	285
la Vida nueva (Poema)	Sante aughini	324
la Virgenes locas (Novela teatral)	Marcel Prevot	371
la Vida intima (Teatro comedia)	6 ^a Alvarez Quintero	378
2 ^a Vent (contes)	M. Pallas Bachs.	450
Versions de l'anglés (Poesia)	Maria Maucut	473
Vocabulario literario (apolo)	Ramon Esquerma	496
Victor o la Rosa dels Vents (Novela)	A. Escalasans	502
Vint anys (novel·la)	Rafel Fasis i Marca	509
Vertice Revista	F.F.T. y de las J. O.R.F.	532
Vida privada de los difuntos. (Farsa!)	Jorge Puigdemívol i Miret	540

Dama de Montant (Novel·la)	Ll. Almerich	55	
Dels meus varals (Lec. Pop.)	Pere Vaireda	58	
De la ruta del temps (Lec. Pop.)	Joaquim Pla	64	
Dos camins (Els)	José M ^a Folch i Torres	65	
Diccionari Català-Castella (vosc.)	J. Civera Torra	93	
Diccionario Universal enciclopedia Español	Calleja	94	
Diccionari Francès-Espanyol (vosc.)	Cuyó	95	
Diccionari Anglès-Espanyol (vosc.)	Juli Casares	95	
Derecho Mercantil Español (P. Vilan S.I.)		129	
Derecho (Rudimentar)	Ricardo L. de Hinojosa	131	
Dos sergents francesos (Esc. Catalana n.º 1)	A. Navarro Roca	158	
Dida (La) (Esc. Cat n.º 2)	Frederic Soler	165	
Delícies de la llar (4 n.º 2)	M. Hermequins Trad. Jon Vile Rages	192	
Dos doucelles (obras completas)	Cervant	204	
Dos retrats	Q.L. n.º 125	Apel·ls Mestre	243
Doctores " Esc. Catalana	Ventura Gassol	271	
De viatge	Q.L. (Novel·la)	José Leouart	297
Divina Comèdia (Reina)	Dante Alighieri	323	
Doucel Romàntico (Teatro)	Luis Fernández Ardavin	333	
Dou Gil de las calbas verdes (Nov. Teatro 2)	Firso de Molina	364	
El Duelo	(" ")	Henry Lavedan	371
El Daner del Mohican (Novel·la)	Fenimore Cooper	L. d'A. Pujol	405
El Daner del Mohican	"	"	2 ^a - 406
El Daner del Mohican	"	"	3 ^a - 407

MEMÒRIES DEL CERTAMEN LITERARIO DE 1940 ESCRITES PER FERRAN PUIGDELLÍVOL.

DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.

MEMORIA

DEL SECRETARIO D. FERNANDO PUIGDELLÍVOL CORRONS

Excelentísimas Autoridades:

Señoras:

Señores:

La Fiesta Mayor de Invierno, que se celebra por segunda vez en nuestra amada Ciudad, frente a una Primavera de Paz en nuestra Patria, los dignísimos Administradores, que bajo el Patrocinio del Excelentísimo Ayuntamiento Nacional, han sabido celebrarla tan espléndidamente, no quisieron que terminara sin el homenaje debido a la cultura y belleza españolas.

Frente a tal delicadeza, organizaron, no sin tropezar con verdaderos obstáculos, un Certamen Literario, cuya semilla ya viene creciendo (aparte de estos últimos años de abyectas creaciones literarias) desde 1936, celebrado también, y por primera vez, durante la Fiesta de la Misteriosa Luz.

Otra causa moral que impulsó a los Administradores a celebrar la Fiesta Literaria del día de hoy, ha sido, sin duda alguna, el recuerdo de aquellas palabras del Ilustre Prefecto de la Escolanía de Montserrat Rdo. P. Plácido Feliu, durante la celebración de los Juegos Florales anteriormente aludidos, y de los cuales era el Mantenedor, señalándonos el camino que conduce a la Trinidad Una y Divina con bordados silvestres de Fe, de Patria y de Amor.

En la sagrada Trilogía, el Prefecto Caído supo leer en un verso a lo divino, un mandamiento de Ética que nos mandó en el

rayo de Luz de su memoria, rayo de luz, que como antaño, había de llegar de los picachos abruptos del Montserrat querido a nuestra ciudad de reflejos seductores, que atrae mágicamente con su ilustre prestigio milenario: la ciudad del Confesor de Cristo, la ciudad de San Ignacio.

Por eso la Junta Administradora, al pedir al Excelentísimo Ayuntamiento, que nombrara el Jurado Calificador del Certamen que celebramos, pidió que se elevara un cálido recuerdo al monje mártir en el cuarto aniversario de su muerte. Con el dolor del hombre que sigue adelante, a pesar de la tristeza, rogamos al Señor por el Eximio Patricio.

Paralelamente a todos los obstáculos, han seguido las ayudas y facilidades por parte de personas que quieren en todo momento contribuir al embellecimiento de las Fiestas Literarias, y a los treinta días de aparecer el pregón, fecha fijada para la admisión de composiciones, habían llegado 172 originales, dos de los cuales quedaron fuera de concurso, por estar firmados. De este conjunto el Jurado Calificador, sacó el convencimiento de que muchos trabajos descubrían en sus autores, méritos y aptitudes innegables, así como bellísima y fecunda inspiración, aunque en varias circunstancias se observa falta de pulcritud en la lengua y en el verso. Sin embargo, queda la esperanza que a fuerza de estudio y de voluntad, este obstáculo irá desapareciendo para dejar traslucir límpidamente el horizonte azul y sin brumas de nuestra literatura eterna.

De este interés ferviente, han salido con todo ánimo y vigor, las actividades encaminadas a la celebración de esta Fiesta, cuyo pregón refleja las antiguas costumbres medievales, y a cuya voz han acudido pléyade de poetas y prosistas de varias regiones españolas, mereciendo destacar el eco vibrante de Andalucía en la persona del eximio poeta, triunfador ilustre del Torneo Literario de hoy. Él como todos los magos de la pluma, se aprendió de memoria el eterno discurso cervantino de las armas y las letras, y al igual que planta una rosa de poesía en nuestra ciudad, plantó los crisantemos de su sangre, con la espada del sufrimiento por la Patria, y al llegar de su tierra de cal y casitas morunas, a nuestro mar azul, encendido de peces, nos trae un saludo de toreros que cantan y guitarras que lloran.

No menos docta, ha sido la labor de los otros concursantes, los

trabajos de los cuales, de exquisita sensibilidad, nos han sido ofrecidos a juicio; y cuya crítica por breve que fuera, resultaría, en esta Memoria, un trabajo excesivamente largo y monótono; aunque cabe observar la creación de dos menciones honoríficas, para dos trabajos, que rebasando el límite de cuartillas, establecido en las condiciones, no podían quedar sin distinción por su belleza y estudio, me refiero particularmente a los títulos «Lágrimas en la noche» y «La voz del Destino» que responden al siguiente veredicto emitido por el Jurado Calificador:

PREMIOS DE HONOR

LAS CINCO ROSAS (Flor Natural). – Al número 28. – Título: «A España en Victoria». Lema: «Todo pasa». Accésit: n.º 33. – Título: «Blasones de antaño». Lema: «Cada rosa es un lucero».

LAS CINCO FLECHAS DE ORO. – Donación de Falange Española Tradicionalista y de las J. O. N-S., al número 112. – Título: «La tumba de Iberia». Lema: «Elegeia solve capillos».

LAS CINCO CRUCES DE HIERRO. – Donación del Excelentísimo Ayuntamiento Nacional, al número 135. – Título: «Muertos, no, Caídos!» Lema: «Unidad».

OTROS PREMIOS

1.º Narración sobre la Luz de Manresa. – Premio ofrecido por los jóvenes Administradores, al número 7. – Título: «El Misterio de la Luz». Lema: «Con los ojos de la Fe y la Historia».

2.º Prosa de tema libre. – Premio ofrecido por el Ilustre Señor Alcalde de esta ciudad, al número 103. – Título: «Apoteosis de Navarra». Lema: «El Voluntario».

3.º Prosa sobre el ahorro. – Premio ofrecido por la Empresa Gas Mansana, S. A., al número 65. – Título: «El Ahorro. Cajas de Ahorro. El Instituto Nacional de Previsión». Lema: «Humanicemos la vida con el ahorro».

4.º Poesía a la Virgen de la Merced, Patrona de los Cautivos. – Premio ofrecido por la Relojería Borrás, al número 170. – Título: «La Virgen de la Merced». Lema: «Cautivos y Verdugos».

5.º Poesía sobre el tema «Jesús en Getsemaní». – Premio ofrecido por la Relojería Conesa, al número 171. – Título: «Jesús en Getsemaní». Lema: «¿Por qué vuestro sacrificio?».

6.º Poesía a la Bandera Española. – Premio ofrecido por un particular, al número 159. – Título: «Flor de almendro en los castillos». Lema: «Oriflama».

7.º Poesía glorificando la Gesta del Alcázar. – Premio ofrecido por el Sr. Cura-Párroco de la Parroquia del Carmen, al número 52. – Título: «¡El Hijo o el Alcázar!». Lema: «Ruinas sacrosantas».

8.º Poesía a San Francisco Javier. – Premio ofrecido por la dulcería «La Englantina», al número 4. – Título: «San Francisco Javier». Lema: «Indias».

9.º Poesía al Rosario. – Este premio no se adjudica.

10.º Poesía de tema libre. – Premio ofrecido por la Joyería Busquets, al número 88. – Título: «La Cruz». Lema: «Eternidad».

11.º Poesía de tema libre. – Premio ofrecido por el señor J. Carné, comerciante, al número 77. – Título: «Por ellos». Lema: «Los Caídos».

Mención Honorífica al premio número 11, de tema libre, número de orden 21, al título: «La voz del Destino». Lema: «Amor y Fe».

12.º Prosa sobre las madres y las guerras. – Premio ofrecido por Industrias y Almacenes Jorba, S. A., al número 15. – Título: «Una Patria, una Madre». Lema: «España».

13.º Prosa de tema libre. – Premio ofrecido por la Granja Costa, al número 31. – Título: «Tants caps, tants barrets» (en español).

Mención Honorífica al premio número 13, de tema libre, al número de orden 94. – Título: «Lágrimas en la noche». Lema: «Noche vidente».

14.º Cuento romántico. – Premio ofrecido por el señor Antonio López, al número 22. – Título: «Cuento de niños para mayores». Lema: «Una estrella me lo contó en una noche de ensueño».

24 –

15.º Cuento festivo. – Premio ofrecido por el Sr. D. Manuel Villaplana, fotógrafo, al número de orden 172. – Título: «La primera y última aventura de D. Telmo». Lema: «Aristides».

Preciso es, que, de los trabajos premiados, todos y cada uno de nosotros sepamos apreciar el valor y el esfuerzo que suponen, al propio tiempo que hagamos ofrenda a la sublimidad representada en la gentil señorita que va a presidir nuestro Certamen, evocando lejanos tiempos de realeza y de castillos, a cuya sombra se forjaron los más grandes patricios y en memoria de los cuales se levantarán los de mañana.

Séame permitido, además, poner de manifiesto el carácter esencialmente religioso y patriótico del acto que celebramos, que no puede tener el final de las fiestas paganas, si no la voz de una plegaria a lo alto, ya que no sólo de pan vive el hombre, ni de tierras los imperios, que se derrumban si no tienen orillas azules con veleros en todos los horizontes. Y así como Romanoff, exigía «dadme agua, que tierra tengo», en el reino de nuestras festividades católicas y culturales, nosotros pedimos incienso, que harta humareda de tabaco campea por esos mundos.

En el recuerdo sangriento de las últimas hojas de la Historia de España, están todavía oliendo a malos vientos, los festines que celebrara la gente de la estepa, mientras moría de hambre la multitud hambrienta de las regiones tiranizadas, en todas sus victorias, en sus alegrías, no faltaba el alma venenosa del champán, ni el sonsonete maldito de una música extranjera. Eran sus jardines, nidos de araña sin una flor de espiritualidad.

Nosotros, no podemos olvidar a la Virgen, como dueña nuestra y Reina de todo lo sublime, y en lo profundo de nuestros pensamientos, cuando la alegría del Triunfo de la Verdad, simbolizada en estas Cinco Rosas de Victoria, alumbra el recuerdo de aquellas noches negras sin canción de rondas, esperamos que los jacintos perfumados de tanta poesía, se abran a las arcas de la brisa que llevará el canto de vosotros, poetas triunfadores, y pondrá mañana, durante el amanecer, un rosa frío, en la torre truncada de nuestra Basílica, disipando la niebla de todos los fantasmas.

Nada más.

*ÚLTIMES COMPOSICIONS PREMIADES DE FERRAN PUIGDELLÍVOL. DOCUMENT CEDIT PER
MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

*FEBRER 1941: PREMI EXTRAORDINARI PELS TEXTOS EN PROSA “LA POESÍA Y LA FIESTA DE LA
LUZ”, “FOLKLORE MANRESANO”, I PEL POEMARI CÁLIZ DE SANGRE, AL CERTAMEN LITERARIO.
VEREDICTE PUBLICAT PEL DIARI CIUDAD UN MES MÉS TARD.*

La Fiesta Mayor de la Misteriosa Luz

Certamen Literario

Uno de los actos de más relieve de nuestra Fiesta Mayor de la Misteriosa Luz, fué, sin duda alguna, el Certamen Literario que se celebró el día 23, por la tarde, en el Teatro Conservatorio, con asistencia de numeroso público entre el que se encontraba lo más selecto de la sociedad manresana.

Ocupaban la mesa a la izquierda del escenario las autoridades; representaciones de las Juntas de la Acequia y Aguas Potables, concejales y delegados acompañando al alcalde señor Prunés y al Jefe del Movimiento señor Badia.

Formaban el Jurado calificador don Fernando Valls y Taberner, presidente; don Pedro Damians Garriga, O.S.B., don José Prat Piera, don Ramón Brunet Janeras, D. Ramón Espelt Miserachs, don Enrique Suredell Pascual y don José Pla Casasayas, secretario.

El Presidente del Jurado pronunció un magnífico discurso, siguiendo la interesante Memoria del Secretario del Jurado señor Pla, siendo ambos muy aplaudidos.

A continuación se hizo público el fallo del Jurado, según el cual había merecido la Flor Natural, el joven poeta Luis Badia Torras de Gallús, el cual fué objeto de una calurosa ovación. El premiado había elegido para Reina de la Fiesta a la hermosa señorita María Teresa Canongia Durán, a la que acompañó al escenario, siguiendo las agasciadas señoritas Josefa Guerra Mumbú, Angeles Lluviá Llinch, María Dolores Beltrán Auera, Montserrat Jorba Puigsubirá, María Antonia Teresa Molist, Carmen Santasusana Vall, María Guitart Delisau y Dolores Pinto Prat, acompañadas de los miembros del Jurado, mientras la orquesta ejecutaba la Marcha Nupcial y el público dedicaba sus aplausos a la Reina de la Fiesta y a su Corte de Amor. Las monísimas niñas Magdalena Agustín Lora y María Victoria Ollé Gimenó, actuaron de pajeillos.

Según la Memoria del Secretario del Jurado se recibieron 182 composiciones obteniendo a los premios ofrecidos; los había de buen número

de provincias; Barcelona, Girona, Lérida, Tarragona, Zaragoza, Valencia, Alicante, Madrid, Cuenca, Soria, Segovia, León, Valladolid, Coruña, Sevilla, Cádiz, Granada, Córdoba, Málaga y San Sebastián, y el número de clasificadas fué de 170.

La composición que obtuvo la Flor Natural lleva el título «Esto es amor». Lema: «Amor es vivo destello de lo más noble y más bello», autor el joven Luis Badia Torras.

El accésit a la Flor Natural fué adjudicado a don Antonio Muset de Manresa, por su composición «Canta el amor. Lema: «Sonatina».

El «Laurel de bronce», correspondió a don Merche Rodríguez Sotelo de San Sebastián, por su trabajo «Era una vez un Imperio», Lema: «Los ojos del hermano eterno».

Mereció la «Palma de Oro» el Rdo. don Antonio Perramón Doll, Pbro., Cura párroco de Bellvís (Lérida) por su composición «Triptico». Lema: «Deus charitas est».

Los premios extraordinarios fueron concedidos como sigue:

1.º A don Fernando Puigdemívol Corrons, de Manresa «La Poesía y la Fiesta de la Luz».

Accésit, a don José Creus Llobet

de Manresa «Poesía Popular de la Fiesta de la Luz».

3.º A don Francisco Apellaniz Valderrama, de Sevilla, «Inigo de Loyola».

4.º No fué adjudicado.

5.º A don Fernando Puigdemívol Corrons, «Folklore manresano».

6.º A don Antonio Campuzano de Puerto Real (Cádiz), por su composición «El pozo de San Ginés».

7.º Al Rdo. P. Joaquín Vila, S.J. «Odisea de una moneda».

8.º Al Rdo. P. Joaquín Vila, S.J., por su composición «Buen Año».

9.º A don Merche Rodríguez Sotelo, de San Sebastián «Triptico Ideal».

10.º A don Fernando Puigdemívol Corrons «Caliz de Sangre».

11. A don Juan Vasallo Ramos, Redactor-Jefe del periódico «Levante» de Valencia, Trilogía de la Vida y de la Muerte.

12. A doña Aurelia Bové Llópis, esposa del médico doctor Puig. «Los Amores de Cervantes».

Terminada la entrega de premios pronunció un elocuente discurso de gracias don José Prat Piera, siendo muy aplaudido.

Nuestra franca y entusiasta enhorabuena a los poetas premiados.

Las Novedades

para

entretiempo

las encontrarán esplendidamente surtidas,
con precios de gran conveniencia, en los

ALMACENES JORBA - MANRESA

Antes de efectuar sus compras, visiten los elegantes
y bien dispuestos escaparates de la casa JORBA

FOTOS REAL

Avenida del Caudillo, número 3
(Frente Carrereta) Vich. — Manresa

Confitería MARSINYACH

Borné, 1 — Teléfono 1134

Ayoy de la Misteriosa Luz

ro de províncias; Barcelona, Geron, Lérida, Tarragona, Zaragoza, Valencia, Alicante, Madrid, Cuenca, Soria, Segovia, León, Valladolid, Cornia, Sevilla, Cádiz, Granada, Córdoba, Málaga y San Sebastián, y el número de clasificadas fué de 170.

La composición que obtuvo la Flor Natural lleva el título «Esto es amor». Lema: «Amor es vivo destello de lo más noble y más bello», autor el joven Luis Badia Torras.

El accésit a la Flor Natural fué adjudicado a don Antonio Muset de Manresa, por su composición «Canta el amor». Lema: «Sonatina».

El «Laurel de bronce», correspondió a don Merche Rodríguez Sotelo de San Sebastián, por su trabajo «Era una vez un Imperio». Lema: «Los ojos del hermano eterno».

Mereció la «Palma de Oro» el Rdo. don Antonio Perramón Doll, Pbro., Cura párroco de Bellvís (Lérida) por su composición «Triptico». Lema: «Deus charitas est».

Los premios extraordinarios fueron concedidos como sigue:

1.º A don Fernando Puigdellívol Corrons, de Manresa «La Poesía y la Fiesta de la Luz».

Accésit, a don José Creus Llobet

de Manresa «Poesía Popular de la Fiesta de la Luz».

3.º A don Francisco Apellaniz Valderrama, de Sevilla, «Inigo de Loyola».

4.º No fué adjudicado.

5.º A don Fernando Puigdellívol Corrons, «Folklore manresano».

6.º A don Antonio Campuzano de Puerto Real (Cádiz), por su composición «El pozo de San Ginés».

7.º Al Rdo. P. Joaquín Vila, S. J. «Odisea de una moneda».

8.º Al Rdo. P. Joaquín Vila, S. J., por su composición «Buen Año».

9.º A don Merche Rodríguez Sotelo, de San Sebastián «Triptico Ideal».

10.º A don Fernando Puigdellívol Corrons «Caliz de Sangre».

11. A don Juan Vasallo Ramos, Redactor-Jefe del periódico «Levante» de Valencia, Trilogía de la Vida y de la Muerte.

12. A doña Aurelia Bové Llopis, esposa del médico doctor Puig. «Los Amores de Cervantes».

Terminada la entrega de premios pronunció un elocuente discurso de gracias don José Prat Piera, siendo muy aplaudido.

Nuestra franca y entusiasta enhorabuena a los poetas premiados.

*ARTICLE DE RAMON TORRA I PUIGDELLÍVOL AL REGIÓ7 (1982). DOCUMENT CEDIT PER
MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

Un altre número de Dovella al carrer

Ja ha aparegut el número 4 de *Dovella. Revista d'Història i Art del Bages*. Com sempre, amb l'ajut d'un seguit de col·laboradors de reconeguda vàlua, com són ara: Albert Benet (*El Bages nucli de vida monàstica de tradició visigòtica*), Joan M.ª Serra i Sala (*La Colònia de Pala de Torroella*); Esque ma Història; Josep M.ª Gasol (*Pelegrins manresans a Compostel·la a finals del segle XIII*), Jordi Sardans (*Manresa al final de la guerra civil*), Vicenç Furió (*Passat, present i futur del Museu Comarcal de Manresa*), Xavier Sitjes (*El reataule de la Santíssima Trinitat*), Joan Galobart i Antoni Daura (*El jaciment ibero-romà del Puig Cardener*), també un article divulgatori de Castelladral i un breu noticiari amb les darreres noves sobre les excavacions arqueològiques de la Seu.

Propers a celebrar el primer aniversari, la consolidació de la revista va sent un fet, tant a nivell de col·laboracions, subscripcions i vendes com fins i tot, en l'aspecte econòmic. Palses l'acceptació de la revista, l'esgotament total del n.º 1 —anunciant-se la seva reedició als voltants de St. Jordi— el gaurebé exhauriment dels números 2 i 3, la bona marxa de vendes d'aquest darrer número, l'edició de la revista anirà a carrec d'Edicions Intercomarcals, S.A., ajut editorial, però, que es limita a

Ferran Puigdel·lívól i Corrons

Estudi d'un poeta manresà

Avui, dissabte, a les cinc de la tarda, a l'Arxiu Històric, el Centre d'Estudis del Bages celebrarà una nova sessió d'estudi, en aquesta ocasió en base a la lectura de diferents texts del poeta manresa Ferran Puigdel·lívól i Corrons, mort als vint-i-un anys.

El 27 de març moria, víctima de la tuberculosi, un jove poeta manresà: en Ferran Puigdel·lívól i Corrons. Si hagués viscut probablement hauríem sentit parlar d'ell moltes vegades: era un jove de vint-i-un anys que prometia; un jove que als tretze anys (!) escrivia el seu primer poema i que als disset havia llegit els clàssics grecs i llatins; un jove que, en frase de Joan Vilatoró, "... era encara un trobador... l'últim exemple de l'ideal de l'amor cortois...". La seva biblioteca si bé no extensa és digne de veure'n els títols, sobretot si tenim en compte que estem parlant de l'activitat d'un adolescent de quaranta cinc anys enera.

En Ferran Puigdel·lívól va néixer l'any 1919. Fill de família pagesa ben aviat es va veure que el camp i l'hort no eren el seu destí; el bagatge cultural que tenia als catorze anys va sorprendre Josep Calmet i Sauton, director de l'acadèmia on ell anava.

Tot això fa que no deixi mai de participar en l'ambient cultural manresà: administrador de les festes de la Llum als setze anys, organitzador d'uns Jocs Florals infantils, secretari del "Certamen Literari" de l'any 40, guionista de transmissions radiofòniques sobre fets i costums populars, etc. Llegia amb avidesa i escrivia sense parar poemes, articles, cartes, guions radiofònics, i alguna obra teatral; tenia continua-

ment converses sobre temes culturals; es cartelava amb els seus amics, sobretot amb en Josep Boixet, i als disset anys inicià una correspondència amb escriptors ja reconeguts en aquella època, com Josep M. Folch i Torres, Mateu Jané i Duran, Josep M. Boix i Selva i Josep M. López-Picó.

Aquesta gran activitat que va dur a Manresa al llarg de la seva curta vida sembla ser que era l'única manera de poder viure una vida bohèmia com a poeta que era i se sentia; i a l'ensenyament el vehicle per a poder rebre novetats literàries i el mitjà per a donar a conèixer la seva producció. En Ferran Puigdel·lívól s'anà fent poeta en base a aquests tres pilars: la incessant lectura, l'afany d'escritura i la seva actitud davant la vida.

Cementiri d'estels és el títol d'un recull de poesies preparat pel mateix autor poc abans de morir: consta de set llibres de vint-i-cinc poemes cada un. La temàtica és ben diversa: família, companys, amics, racons de Manresa, natura, alegria, ambient, l'estimada, tradicions de Mallarmé, imitacions d'Esclaxans, la guerra, injustícia social, por, solitud, la malaltia, la mort, el destí, ell mateix, Déu...

D'aquest recull n'està preparant l'edició, pel dia de Sant Jordi, Montserrat Torra i Puigdel·lívól, neboda del poeta. Consta d'una presentació de la seva obra poètica —intensa i

ment i sobre qualsevol cosa".
Tots els seus poemes són senzills, semblen immadurs, són d'adolescent... però no per això deixen de tenir un valor.

Estic segur que *Cementiri d'estels*, de Ferran Puigdel·lívól i Corrons, poeta manresà, tindrà una acollida molt favorable.

RAMON TORRA

ARTICLE A LA REVISTA DEL BARRI DE LES ESCODINES MIRADOR, NÚM. 15 (MAIG-JUNY 1982).

DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.

EL REDESCOBRIMENT**D'UN POETA DEL BARRI**

Al cap de 40 anys de la seva mort (41 per ésser més exactes), en Ferran Puigdemívol i Corrons, retorna en certa manera a la vida literària. Ha estat "desenterrada" la seva obra i està a punt de ser posada a l'abast dels lectors d'avui.

El Centre d'Estudis del Bages li ha dedicat una sessió. El disabte dia 3 d'abril, en un acte que començà a les 5 de la tarda, la seva neboda, Montserrat Torra i Puigdemívol, en l'Arxiu Històric de la Ciutat, donà a conèixer als nombrosos assistents, un ample esboç de la biografia d'aquest poeta que el 1919 nasqué en el número 44 del carrer de Sant Bartomeu i que morí, víctima de la tuberculosi, als 21 anys, el mes de març de 1941.

Ha estat la mateixa neboda la que amb tota cura ha anat preparant l'edició del recull de poemes titulat "CEMENTIRI D'ESTELS" que sortirà al carrer del dia de Sant Jordi, en ocasió de la Festa del Llibre.

La disertació de la Montserrat estigué enriquit amb frases i pasatges de diversos poemes d'en Ferran, ben reveladors de la seva manera de ser i de la seva manera de veure tot el que l'envoltava. I en aquest mot "tot" hi va àdhuc la seva manera de mirar la malaltia que li llevava la vida i la mateixa mort

que sabia tan certa i tan propera i de la qual ell, que sempre havia tingut un temperament apassionat, en parlava n'escrivia extraordinàriament serè.

La presentadora, jove com és, no havia pas tingut ocasió de conèixer personalment al seu oncle Ferran, que abans confessà mirava com un personatge misteriós, però la profundització en la seva obra i la informació que va recollir dels seus familiars i amics, li va permetre que el pogués descriure tal com l'havíem vist els que per raons d'edat, veinatge i afinitat ens havíem relacionat amb ell.

Abans d'acabar, la Montserrat ens obsequià amb la lectura d'alguns dels poemes recollits en el llibre, i en el curs del diàleg que seguí, en Josep Boixet, ens donà a conèixer el que ell li havia adreçat en una ocasió.

A l'hora d'escriure aquestes ratlles falten ja pocs dies per poder adquirir "Cementiri d'Estels".

SALON
DE
PELUQUERIA
PARA SEÑORAS

Marqués y Soranells

Le ofrecen sus servicios

Calle de la Sardana, 12

Tel. 8741565

MANRESA

Pastelería

salvador

c/. Roger de Flor, 2

***CARTA A LA FAMÍLIA DE MAUR MARIA BOIX I SELVA DESPRÉS DE LLEGIR CEMENTIRI D'ESTELS
(21-VII-1982). DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.***

SERRA D'OR

Montserrat, 21 de juliol del 1982

Sr. Albert Torra i Ferrer
Manresa

Benvolgut amic:

Vaig rebre la vostra carta i ara tinc rebuts els dos exemplars del llibre de Ferran Puigdemívol. Els passo a la redacció de la revista per a l'encarregat dels panorames de poesia.

El nom d'en Ferran i els seus versos m'eren coneguts de fa una bona quarantena d'anys per la seva relació literària amb el meu germà Josep Maria. Des d'aleshores vaig aprendre a apreciar-los. Celebro per la meua banda la idea de la publicació.

Amb una salutació ben cordial, sóc sincerament vostre
en Jesucrist

Manresa

ARTICLE DE JOAQUIM VENTALLÓ I VERGÉS A LA VANGUARDIA, NÚM. 36.135 (5-VIII-1982).

EXTRET DE L'HEMEROTECA DE LA VANGUARDIA.

LA VANGUARDIA • 21

**«Fallida fraudulenta»,
de Llorenç Sant Marc**

**Cinc
convocatòries
de premis**

L'aut d'aquest llibre-nova la políctica— que ha editat la Biblioteca Selecta de la Catalunya, com a advocat i home del món de l'economia, va viure-la el primer quart del segle XX, quan els socialistes i la política, i com que en sap un niu, s'ha dedicat a muntar-ne una pila de llibres del quals— se'n diu— són els testimonis més importants de la seva experiència sobre picaresca i la delinqüència a casa nostra. D'ell són «*Temps eners*», «*Males companyies* i «*La brillant història*», típic testimonis de l'època la qual, en els anys vintanta, amb situacions i personatges d'antologia molts d'ells. El que ara en diem sel consumisme, amb la deshumanització que comporta, era ja aleshores una gran novel·la «*La Gabbia*» en l'ambient d'un

món desenfrentat. D'ell és també *«El Pacte de Llausa»*, llibre de narracions amb estafes, evasí de capitals, burla al fíat, tot tractat amb grín còmic i amb un cert desparter. És una bona professió haver tingut ocasió de viure. I també es va donar a la novel·la policíaca amb *«La mort del bordenat»*. Dins d'aquest ordre de coses, cal destacar també donat una altra *«Fàlida fraudulent»*, novel·la de calent policíac també, amb escupens, però sense estridències ni brutallats, que això no fa pas el mateix. És una novel·la en ella una motivació de crim ben altra que la que s'acostuma a manipular en obres d'aquesta mena. I aquesta és potser —se'n diu— la seva particularitat. És una novel·la, prosa de Llorenç Sant Marc és clara, directa i amena. El món

dels escutius i el seu tarannà, que ell pel seu ofici ha tingut ocasió de conèixer — no pas de viure'n els seus fons íntims, però prou per parlar-ne i surtir-ne el bo i el bonic. De Llorenç Sant Carre no se'n parla gaire, perquè no és ni ha estat mai home de capelletes, que són les que estableixen si una escultura és bo o no bo i per a les que els que no són de la seva col·la no compten. Ara Llorenç Sant Carre —seudònim de l'autor— prepara uns altres llibres que segur que seran llegits i apreciats pels seus esmentats i duran per títol «Guardo» i «49 històries». Felicitem Joan Carandell, i li desitgem bona salut per ensenyar tan bona obra i que ens en faci saber més de la seva «nàvia» de totes, i n'ha viscut tant. Per molts anys!

Fins avui al vespre hi ha temps per a presentar un esllit en prosa de màxim cinc folis glossant qualsevol aspecte relacionat amb l'arbre fruiter. Els guanyadors són Francesc Viñas de Molà o bé que es refereixi a l'arbre en general o a l'arbre fruiter en particular. El premi és de 25.000 pessetes i 1.000 pessetes als escriptors locals. Convocats per la Lliga Defensa de l'Arbre Fruiter, de Molà, a la qual cal adreçar-hi els treballs, a la seva seu de Catalunya de l'Avinyó, 10, de Barcelona, donaran els premis.

— Fins el 6 de setembre es pot tirar al Premi Sant Joan de novells catalans —200 folis holandesos— convocat per la Lliga de la Llengua Catalana, carrer d'En Font 1.ª 1. Són 500.000 pessetes. El veredicte es farà públic el 27 d'octu-

Solé Bordes ha fa fet unes notes sobre el teatre d'Eduard Vidal i Valenciano; Joan Tarrada Masanell hi presenta l'aqueducte romà de Sant Jaume dels Dornenys; i Albert Virella Bloda hi fa un estudi sobre el moviment mercantil a les darreries del segle XVIII al Penedès, en pleigats, vins i indians. Tot plegat, una sèrie d'estudis ben complets publicats en edició patrocinada per la Caixa d'Estalvis del Penedès.

**«Antoni Samarra
i Tuques.
l'home i l'artista.
1886-1914»**
per Jordi Vidal

Ronda del Guinardo, 38, Barcelona
204 Premi Josep Maria Folch i
Torres de novel·les per a noies
100. Han de tenir entre 60 i 100
100.000 pessetes, tants
fins el 31 d'octubre hi ha
Premi J. J. Gual, 1990
Premi Joaquín Ruys de
Literatura juvenil, presentant
a text de 80 a 150 fulles, a l'edició
18-20. Barcelona, 14. Els
200 Premis es donaran la nit de
de Santa Llúcia, 13 de
17. Els i els de la
de Nadal hi ha temps per a
tirar al 196 Premi de poesia
Amador Oller, per a poemes
17. Els i els de la
quila de Sant Medir de la Bor-
deta (carrer de la Constitució,
17. Els i els de la
guanyador, i els originals que
hi presentin han de tenir
l'extensió d'un llibre corrent
de 80 a 150 fulles, a l'edició
de maig de 1993 a la sala
d'actes del Centre parroquial.
a ha per a tothom.

Prat
de la Riba (Castellterçol,
71), jurista y político,
de la Lliga Regionalista
residente
comunitat de Catalunya.
s libros básicos en
del nacionalismo catalán:
Compendi de la doctrina
», en colaboración
Muntanyola, y, en 1906,
«*Polític Catalana*».

Els quatre Premis d'octubre de València

al castell de Burriac, senti
«un escrúpol de no poder fixar
en la tela tot allò que veien el

La Narrativa de Raimon Casellas

poemes amb una vitalitat i
sensibilitat extraordinàries
com diu Montserrat Torra en
la introducció que ha posat al
llibre. Tot i que la seva poesia
era coneguda en el cercle d'a-
mics i en l'àmbit literari i
manresà, mai no havia publi-
cat res, i per això és d'agrair
que ara se'l doni a conèixer.

Va escriure molt de Manresa,
deis amics, de les persones
que estaven, de la guerra, de la
seua vida, d'ell mateix, de la
seua malaltia i del seu destí.
Temàtica sempre ben huma-
na. Ell havia dit de la seva
poesia que «tal vegada tindrà
poc mèrit artístic, però humà-
nament podrà dir-seix. I és ben veri-
tat. Cal llegir-la. Calunyis va
perdre amb la seva mort un
bon poeta, manresà».

fillos/cas. Han de tenir entre
150 i 200 holandeses. Premi
Andr mida de prosa narrativa
(contes, novel·la, memòries)
2000 pessetes. Premi Vicen-
tes 2000 fulls. Premi Vicen-
tes Andrés Estellés, de poesia
Mínim de 150 folis o no pas-
sar de la prosa poètica. Són
75.000 pessetes. I el Premi
Vicentes de prosa, que es com-
pta per una llegada amb el
patrocinis dels familiars del
doctor Vicente Pesset i Llorca,
a la seva memòria. Es donar 
a un treball erudit i bàndol sobre
la història de la ciència i la conu-
ment de l' lce. Catòlica
Mínim de 150 folis o no pas-
sar de 200. El premi  s de
250.000 pessetes. Cal enviar
els treballs abans del 15 de
setembre a la Biblioteca de
Quatre Carrers, de Benicàssim,
7. València 2.

brepel tal de fer coïncidís amb la mort de Samarra, massa ignorat, i ben injustament, i és ben bé un personatge de les terres catalanes. Antoni Llorja, que era un gran amic del poble d'Antoni Isern, que el 1908 s'havia escollit al castell de Sant Joan de Vilatorrada, Llorja, hi havia treballat i pintat al castell de Santa Florentina de Canet de Mar al costat de l'arquitecte Josep Maria Gual, i el pintor Ramon de Capmany. Aquest libre té ben ben muntat què ha preparat per a la Sala Parés, i els de Ponts, artista pintor i conservador de biblioteques d'art, com una bica d'art de Catalunya, col·lecció de seves obres, la llista de les exposicions en les quals va participar, i també una antologia de textos sobre l'artista i hom nombre d'il·lustracions de les seves obres. La mort el 4 de desembre de 1914, com hem dit, al castell de Burriac, terme de Cabrera

[illegible]

Miscel.lània
penedesenca 1981

El I Concurs «L'Avenç», de memòria històrica

**Allan Poe,
Stevenson i Defoe,
en català**

de les Adonèses. És el que havia creat la Fúlia Artística de «la Veu». Quan el 1892 havia donat una conferència a l'Ateneu Barcelonès sobre la pintura gòtico-romana al segle XV remarcà que fou el moment de màxima plenitud de Catalunya, després vingué la Decadència que fou la pèrdua de la nostra identitat. I així els pobleu re i legislador «digue», «seu pbleu artista i literato, aunque industrial y mercantil a la vez pasamos a ser el pueblo exclusivamente trabajador, el "laborioso pueblo catalán" denominación de probrico con que hasta la mitad de este siglo nos ha distinguido la España una e indivisible».

Josep FAULI

Miembro de la Cadena Grup
CRAYWINCKEL 17 — Teléfonos: 247-46-89 — 247-13-43

«Cementiri d'estels», de Ferran Puigdel·lívol i Corrons

Ferran Puigdel·lívol i Corrons era un noi de Manresa, fill de pagesos benestants que nascut el 1919 va començar a fer versos a tretze anys i va morir tuberculós el 1941 quan encara no en tenia vint i dos. L'any abans n'havia preparat el recull, sota el títol «Cementiri d'estels» compost de set llibres de vint i cinc poemes cadascun, escrits entre el 1932 i el 1940, que naturalment, com que eren poesia en català no va poder ser editat. Ara la seva neboda Montserrat Torra i Puigdel·lívol ens el presenta en aquest magnífic volum de 280 pàgines que la família ha decidit publicar. Ferran Puigdel·lívol es manifestava en els seus poemes amb una vitalitat i sensibilitat extraordinàries com diu Montserrat Torra en la introducció que ha posat al llibre. Tot i que la seva poesia era coneguda en el cercle d'amics i en l'àmbit literari manresà, mai no havia publicat res, i per aixó és d'agrair que ara se'l doni a conèixer. Va escriure molt de Manresa, dels amics, de les persones que estimava, de la guerra, de la natura, d'ell mateix, de la seva malaltia i del seu destí. Temàtica sempre ben humana. Ell havia dit de la seva poesia que «tal vegada tindrà poc mèrit artístic, però humà no podrà dir-se». I és ben veritat. Cal llegir-la. Catalunya va perdre amb la seva mort un bon poeta, manresà.

*CARTA A LA FAMÍLIA DE MARIÀ MANENT I CISA DESPRÉS DE LLEGIR CEMENTIRI D'ESTELS
(11-II-1983). DOCUMENT CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

BARCELONA - 22

CRAYWINCKEL, 24

11 febrer 1983

Sra. Montserrat Torra i Puigdemívol,
Impremta de Sant Josep, S. A.,
Sant Cristòfol, 21,
MANRESA

Benvolguda senyora:

Fa molt temps que estic en deute amb vostè. M'arribà, ja fa mesos, l'exemplar de Cementiri d'estels, i l'he anat llegint amb calma. Els agraeixo molt que hagin tingut la gentilesa de regalar-me aquest llibre: em revela un poeta autèntic, una ànima exquisida, plena de promeses per al món de les lletres, però que ja ens deixà poemes d'una gran bellesa, d'una maduresa sorprenent en un autor que ~~morí~~ morí en plena joventut.

M'ha interessat molt el pròleg, on vostè enllaça tan hàbilment la informació biogràfica i l'estudi de l'evolució de la poesia de Ferran Puigdemívol. Enllà dels anys, la seva personalitat anà afirmant-se, i arribà a dominar un estil que, de vegades, és alhora d'una gran simplicitat i d'una profunda tendresa: "Ara és hora de lluna i de grills / i de mares amb fills a la falda"; o bé, en un altre vessant de la seva visió, evoca amb gran eficàcia poètica un sentiment tràgic: "Si no fos l'aire amb un brúit de guerra, / si no fos l'aire que fa tanta por!" Aquest sentiment assoleix una mena de catarsi en un dels seus poemes més colpidors de la darrera èpca, Morgue (pàg. 185). Al costat d'aquest to - ja que, com vostè comenta, era un poeta de molts estils -, trobem una nota diguem-ne lleugera, faceciosa, d'un deliciós verisme, com l'apunt La nit en vetlla (pàg. 187).

Els felicito per la cura amb què han fet aquesta edició. El seu oncle es mereixia aquesta noble presentació dels seus poemes, tan lligats a les clarors i a les ombres de la seva vida, ai, tan curta.

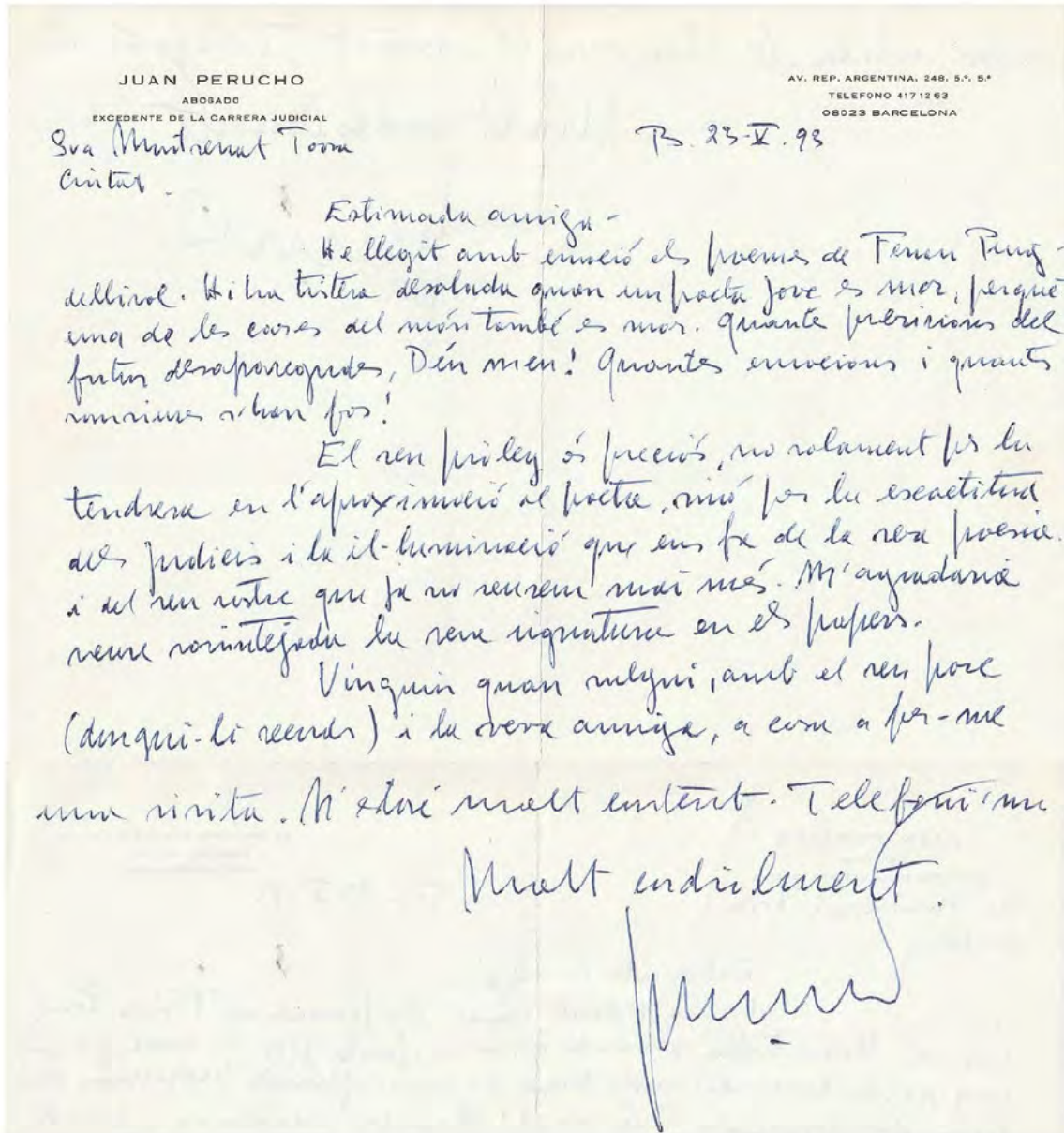
Una vegada més, moltes gràcies per aquest bell present. I disposi del seu afm.

Marià Manent

Marià Manent

CARTA A MONTSERRAT TORRA DE JOAN PERUCHO I GUTIÉRREZ (23-V-1993). DOCUMENT

CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.

B. 23-V-93

Sra. Montserrat Torra

Estimada amiga,

He llegit amb emoció els poemes de Ferran Puigdemívol. Hi ha tristesa desolada quan un poeta jove es mor, perquè una de les cares del món també es mor. Quantes previsions del futur desaparegudes, Déu meu! Quantes emocions i quants somriures s'han fos!

El seu pròleg és preciós, no solament per la tendresa en l'aproximació al poeta, sinó per la exactitud dels judicis i la il·luminació que ens fa de la seva poesia i el seu rostre que ja no veurem mai més. M'agradaria veure sovintejada la seva signatura en els papers.

Vinguin quan vulgui, amb el seu pare (dongui-li records) i la seva amiga, a casa a fer-me una visita. N'estaré molt content. Telefoni'm.

Molt cordialment,

Perucho

*ARTICLE DE JOAN PERUCHO I GUTIÉRREZ A L'AVUI, NÚM. 5.635 (4-VII-1993). DOCUMENT
CEDIT PER MONTSERRAT TORRA I PUIGDELLÍVOL.*

4 de juliol de 1993

AVUI

LA PORTA TANCADA

JOAN PERUCHO

Manresa

Malgrat haver travessat en cotxe múltiples vegades la ciutat de Manresa, mai l'havia visitada sense presses. És inconcebible, car era l'única població de Catalunya que, tot i la seva importància, no coneixia adequadament. Sempre, essent partió de camins, se'm presentava entre dues opcions que determinaven, per motius particulars, el meu viatge: Solsona o Berga. Manresa tenia, per altra banda, l'increment de la Seu (tan ben col·locada al cim de la ciutat) i el reducte de Sant Ignasi, que jo evocava des de l'òptica del pare Casanovas (l'historiador de la cultura del XVIII i de l'epistolari de Finestres).

A conseqüència d'una exposició de Laura Albéniz a la Caixa de Manresa i d'una conferència organitzada pel departament d'Ensenyament de la Generalitat, he pogut passejar-me pels carrers manresans, que produeixen la impressió d'una gran ciutat amb relleu propi respecte a densitat urbana, arquitectura i espais lliures. És una ciutat amb grans edificis, amb un trànsit inevitablement intens. M'he trobat amb una casa grandiosa, modernista i bellíssima, centrant una plaça ajardinada, molt a la vora de les estructures de Can Jorba que, ara, segons sembla, es vol convertir en hotel.

El que m'ha emocionat, però, al marge de les grans visions de la Seu i de les escenificacions ignasies, ha estat el poder passejar pel barri que centra la Plana de l'Om, barri antic, extremadament comercial, que m'ha recordat el barceloní carrer de la Boqueria i els mallorquins de Sant Miquel i del Sincat, pletòrics de vida popular i de botigues antigues, ancestrals. Per les seves característiques, suposo que aquest barri té les arrels i els antecedents en un característic call medieval. Aquí l'Obra de Cultura de la Caixa de Manresa hi té oberta la primera exposició reivindicatòria d'una gran artista nostra oblidada: Laura Albéniz (1890-1941).

La comissària de l'exposició, Pilar Parcerisas, a qui felicito des d'aquestes pàgines, diu que "enllà del temps varen quedar el seu esperit refinat i sensible, la seva tendresa il·limitada i el seu *savoir faire* de dona culta, dotada per a les relacions socials i les amistats que mantingué al llarg d'una nodrida correspondència amb músics, artistes i escriptors".

La Seu de Manresa és increïble per la seva bellesa estructural, d'un gòtic ben ca-

Dibuix de Laura Albéniz

COL·LECCIÓ JOAN PERUCHO

talà en la seva funcionalitat, hostatjant retaules de primeríssim ordre, amb estufats d'or damunt els murs de pedra nua. Vaig visitar també les obres d'excavació i restauració dels diferents claustres existents a diversos nivells que, com és costum, no es restauren sinó que es "reutilitzen" (s'ha eliminat el mot "restaurat") abominablement amb pintures color violeta, d'una coqueteria de *boudoir* de dama vuitcentista. No ho dic per criticar les obres sinó el criteri amb què es fan.

Després de dinar he fullejat el llibre d'un poeta de Manresa, Francesc Puigdemívol i Corrons, mort el 1941, als vint anys. La mort d'un poeta sempre em deprimeix perquè ells són la veu del seu temps. La història literària n'està plena. Són éssers sensibles que el pas d'una fulla enduta pel vent del capvespre commociona. Són la sal de la terra, i sense ells la vida dels humans es desenvoluparia sense joia, a ras d'una gran vulgaritat. Ferran Puigdemívol m'ha recordat una mica Folguera, encara que més jove. Va morir tuberculós, la malaltia dels poetes. La mort "No és gaire lluny. Porta un mantell de sang / i té quatre dentetes rosegades. / El cel és blanc", etc.

Montserrat Torra, que fa un estudi completíssim del seu avantpassat, ens diu que "d'aquest jove poeta, tan ple de tendresa i d'inquietuds, tan profund i tan senzill, ens en queda ara la seva obra, i ens queda tal com el somriure del qual parla en els últims versos del seu llibre".

M'agradaria que Montserrat Torra es prodigués sovint en textos literaris com el que estic comentant. Segurament ens descobriria el somriure secret dels poetes, llurs somnis i desgràcies. I ho descobriríem a través del seu agut sentit crític, tan delicat i, ahora, tan exacte.

LA CANTONADA

SERGI PÀMIES

L'anunci

Els qui van al cinema deuen recordar un nyable de la companyia líneas Argentinas que, ment, era projectat al lícula. D'entrada sona ca de violins i arpes, t ral·lelament, es veï format per fotografies de ciutats nes —Rio de Janeiro, Buenos gena de Indias— que es tanca pas a la imatge en moviment d bo iniciant el vol. A continuac avió aterrava amb suavitat, se Aleshores, una veu masculina c neas Argentinas, cada tres mi gando y aterrizando en algun lu do. Para servirle". El missatge semblava evident: una compan s'envola i aterra cada tres min lloc del món ha de ser, per força vent. Encara que l'espectador m si aterrar i envolar-se cada tr molt o poc (comparat amb a nyies), li feia l'efecte que era m

L'editorial Benedikt Taschen argument semblant per promoc bres del seu catàleg. En una pres ta literària nord-americana, l'ed s'anuncia amb dues pàgines col na hi surt la fotografia d'un pa creuat de braços i satisfet, fumi (que deu ser en Benedikt). I a la color rosa, hi surt el següent mit tres negres: "Every 3 sec. a bo by Benedikt Taschen is sold so the world" (cada tres segons un cat per Benedikt Taschen és ver lloc del món). Tenint en compte té 86.400 segons, això significa c es venen 28.800 llibres publicats p Taschen. 864.000 per mes. De mig per any. Impressionant. No que en Benedikt estigui tan conte

Pels editors de llibres en català aquestes xifres de venda són pura ció. Cal mirar-les com qui mira amb la seguretat i la resignació de hi mai de la vida. Aquí, fer un questa mena —al suplement l'AVUI, per exemple— seria im clar que sempre hi pot haver un e suïcida que, sense cap mena de oblidant el perill de fer el ridícul, togrifiar (somrient, amb els braç fumant un caliquenyo) al costat d de color rosa on es llegeixi un m ara aquest, per exemple: "Ni aq el mes passat no s'ha venut cap lli torial X. Enlloc del món". L'an tindria un efecte semblant a l'ale què la gent, intrigada, podria pen se n'ha venut cap enlloc del món a deu tenir. Compren-lo".

*ARTICLE DE TONI MATA I RIU AL REGIÓ7 (29-X-2019). EL MEU DESCOBRIMENT DE FERRAN
PUIGDELLÍVOL I EL GÈNESI DE TOT AQUEST TREBALL.*

34 | DIMECRES, 30 D'OCTUBRE DEL 2019

Regió 7

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | ART | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

VÍCTIMA DE LA TUBERCULOSI ▶ La vida de Ferran Puigdemívol va ser curta, però intensa a la seva manera. No va voler saber res de la feina de pagès del seu pare i es va dedicar de ben jove a les lletres. Els problemes de salut i la guerra civil van obstaculitzar una trajectòria prometedora

Redescobrint un poeta de 21 anys

▶ La llibreria Parcir acull la presentació de la biografia del manresà Ferran Puigdemívol, un autor prolífic que va morir molt jove

Toni Mata i Riu

MANRESA

■ «El llibre em revela un poeta autèntic, una ànima exquisida, plena de promeses per al món de les lletres, però que ja ens deixa poemes d'una gran bellesa, d'una maduresa sorprenent en un autor que morí en plena joventut»: amb aquestes paraules es va adreçar el poeta, crític i traductor Marià Manent a Montserrat Torra el febrer del 1983 després de llegir el poemari *Cementiri d'estels*. L'autor del llibre i el destinatari de les elogioses i pòstumes paraules era Ferran Puigdemívol Corrons, que va morir el 1941 als 21 anys per culpa de la tuberculosi. La seva neboda ha buscat en la documentació personal conservada per la família i el resultat és una biografia que es presenta avui a la llibreria Parcir de Manresa com a cloenda del cicle literari *Tocats de Lletra*.

«No sé com va tenir temps de fer tantes coses en tan poca vida», exclama Torra, que suma a l'astorament una circumstància que va ser decisiva a la vida i la trajectòria del seu tiet, Ferran Puigdemívol: «entremig, a més, va esclatar la guerra civil, i en aquells anys es va interrompre l'activitat cultural. Als 16 anys ja guanyava premis, era conegut i havia començat a fer contactes amb altres poetes per parlar de literatura».

La història de la recepció de Ferran Puigdemívol ha viscut llargs períodes d'oblit: el poeta va morir el 29 de setembre del 1941 i la seva figura va quedar sepultada pel pas del temps; el 1982 va reapareixer gràcies a la publicació de *Cementiri d'estels* i, ara, amb motiu del centenari del seu naixement, rebrota amb la monografia escrita per Montserrat Torra, que va néixer el 1950 a Manresa, nou anys després de la mort de l'oncle que mai va conèixer.

Poesia en una capsula

Hi ha moltes vides que ressusciten quan un familiar o un estudiós obren una capsula de sabates plena de papers i fotografies. «No recordo ben bé si era el 1977 o el 78, jo era a casa de l'àvia i li vaig demanar com era que el tiet hagués fet literatura jo en sabés res», explica Torra, doble llicenciada en Filologia Hispànica i Catalana. «Aleshores, va treure una capsula de cartó

Tocats de Lletra posa el punt final a la tretzena edició

▶ El cicle literari *Tocats de Lletra* clou avui la tretzena edició redescobrint la figura de Ferran Puigdemívol. Durant quinze dies, i tot i els ajornaments motivats per les mobilitzacions de resposta a la sentència del procés català, els amants de la poesia i la literatura han pogut gaudir de nombroses activitats, des d'una conversa amb l'escriptor basc Bernardo Atxaga fins a un recital de la poesia d'Erri de Luca, la memòria de Pepe Sales i la paraula d'autors com Vicent Altaló, Margarita Ballester i Sònia Moll.

i a dins hi havia tots els poemets del Ferran», rememora: «Hi vam trobar set sobres, cadascun amb 25 quartilles que contenien un poema cadascun. Tament com si haguessin preparat set llibres».

Un material valuós per a la memòria familiar i per la qualitat literària que va agafar forma de llibre -*Cementiri d'estels*- editat per la Impremta Sant Josep, que havia dirigit el pare de Torra i que aquell any celebrava el seu centenari. «Són les obres completes de l'oncle Ferran», afegeix Torra, que en va redactar el text introductori: «També vam localitzar algun poema espars inclòs en cartes, i un petit recull en castellà perquè després de la guerra s'havia d'escriure en castellà».

Superat el trasbals del conflicte bèl·lic, Puigdemívol, que el 1938 va agafar el títol, «va organitzar i participar en el Certamen Literari, que va agafar el relleu dels anteriors jocs florals, amb motiu de les Festes de la Llum. L'oncle va morir el 27 de març del 1941, un mes després d'obtenir quatre guardons en l'esmentat concurs». Durant un any, el poeta va combatre la tuberculosi que finalment el va dur a la tomba. «Es va tractar a Manresa, no va anar a cap sanatori... sinó potser hauria conegut en Marius Torres», apunta Torra d'un parent que no va voler mai

Fotografia de Ferran Puigdemívol i Corrons

seguir les passes del seu pare pagès i, als 15 anys, va entrar a treballar a la secció de queviures de can Jorba.

Versos sensibles

«La cambra fa olor de la roba planxada. / La llum, per l'esquerda del vell porció, / sobre el llit es posa tota esbiaixada, / que sembla tament que el llençol fa claror». Són els primers versos del poema *Horres amargues*, que Montserrat Torra va escollir per il·lustrar la coberta posterior del llibre: «S'hi veu la sensibilitat que tenia per captar i expressar les coses més petites». L'inici de la guerra el va agafar a Sant Llorenç de Morunys, on havia acudit amb la seva mare a passar-hi un parell de mesos per recomanació mèdica: «En el poema, el Ferran explica que està malalt, no pas res més... m'agrada molt la seva capacitat per parlar de les petites coses de la vida».

La poesia de Puigdemívol tracta d'amors des de l'òptica de l'adoles-

cent, de la injustícia i la tragèdia de la guerra, dels amics que se'n van al front i la por a ser-hi destinat -va ser reclutat, però es va quedar a la ciutat fent serveis auxiliars-, de l'entorn, de la malaltia i de la mort. Va traspasar jove, però va deixar petjada, tal com palesa la relació epistolar que va mantenir amb poetes coetanis i els comentaris realitzats per autoritats literàries després de la publicació de *Cementiri d'estels*.

«Un dels seus amics va ser el sastre i poeta manresà Josep Boixet, amb qui parlava de qüestions literàries tal com podem llegir en tres llargues cartes de l'estiu del 1936 enviades des de Sant Llorenç de Morunys», apunta Torra. L'autor novell també va cercar l'escalf de l'amistat de Josep Maria Boix i Selva -pare de Xesco Boix-, qui a resposta d'una carta del manresà va escriure-li que «em plaurà molt conèixer-vos personalment, presentar-vos homes de lletres i tenir-vos per company de camí».

EL LLIBRE

FERRAN PUIGDEMÍVOL
VOL (1919-1941)
UNA VIDA ENTRE VERSOS

AUTORA
Montserrat Torra
Puigdemívol

LLIBRES PARCIR, 18 EUROS, 212 PÀGINES

LA PROPOSTA

PRESENTACIÓ EDITORIAL

▶ LLOC: Llibreria Parcir. ◻ ACTIVITAT: presentació del llibre *Ferran Puigdemívol (1919-1941). Una vida entre versos*. Hi interviurà l'autora, Montserrat Torra, i el rapista Ton Armengol recitarà poemes. Se servirà un refrigeri. ◻ DIA: avui, a les 20 h. ◻ ADREÇA: c. Àngel Guimerà, 74. Manresa. Entrada lliure.

Malauradament, tots els senders que Puigdemívol va començar a traçar van morir abruptament amb la seva desaparició als 21 anys. Però sempre que treu el cap, la seva poesia és acceptada amb bones paraules. Torra va rebre una carta del germà Maur Boix, monjo montserratí i director de la revista *Serra d'Or*, el juliol del 1982, on recordava que «el nom d'en Ferran i els seus versos m'erren coneguts de fa una bona quarantena d'anys per la seva relació literària amb el meu germà Josep Maria. Des d'aleshores, vaig aprendre a apreciar-los».

Per la seva banda, el 1993 era el reconegut escriptor Joan Perucho qui reconeixia en una carta a Torra que «he llegit amb emoció els poemes de Ferran Puigdemívol». I lamentava «quantas previsions de futur desaparegudes. Déu meu! Quantes emocions i quants somriures s'han fos». L'autor de les *històries naturals* va escriure un article a *La Vanguardia* en què glossava l'obra del manresà.

Estima per Manresa

Fill del carrer Sant Bartomeu, al barri de les Escodines, Puigdemívol va expressar sempre la seva estimació per la ciutat que el va veure néixer. En l'antologia poètica que Torra ha inclòs en el llibre hi podem llegir un poema dedicat a la basílica de la Seu: «Tú sola, tan geganta, tan altiva... un altre sobre Sant Miquel i la Plaça de l'Om i encara un tercer sobre el pont Vell «la teva ombra fa segles que abrigalla». Amb el llibre, Puigdemívol pot aconseguir, que ara, la ciutat l'estimi a ell.

